

STRATEGIA DE DEZVOLTARE INTEGRATĂ A RAIONULUI CĂLĂRAȘI, 2021 – 2025

Călărași, 2020

Realizarea acestui document a fost în cadrul proiectului finanțat de Uniunea Europeană și Fundația Konrad Adenauer (KAS) în cadrul programului „Dezvoltarea societății civile la nivel local în Republica Moldova”. Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică creat prin Dispoziția președintelui nr. 64 din 15 mai 2020 și nu reflectă în mod necesar viziunea proiectului regional „Împreună suntem mai puternici - prin participare și parteneriat în procesul de dezvoltare locală” implementat de Asociația Pedagogilor, Studenților și Elevilor „VADEMECUM”, APSEV și gestionat de Asociația pentru Politică Externă.

Cuprins

Lista de figuri.....	4
Lista de tabele.....	4
INTRODUCERE.....	6
Metodologia de elaborare a strategiei	6
Contextul național și regional	6
PARTEA I. ANALIZA DIAGNOSTIC	10
Date generale despre raion	10
Repere istorice	11
Structura administrativ-teritorială a raionului	11
Resurse naturale	12
Demografie	13
1. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI CĂLĂRAȘI	15
2. EDUCAȚIE, TINERET ȘI SPORT	25
3. CULTURĂ ȘI SPORT.....	33
4. SĂNĂTATE ȘI ASISTENȚA ȘI SOCIALĂ	41
5. DEZVOLTARE ECONOMICĂ	50
5.1. Structura economiei raionului.....	50
5.2. Sector agrar.....	52
5.3. Industria	54
5.4. Servicii	54
5.5. Principalii agenți economici	55
6. TURISM.....	57
6.1. Potențialul turistic al raionului.....	57
6.2. Potențial turistic natural	58
6.3. Edificii turistice.....	59
6.4. Turismul sportiv	63
7. INFRASTRUCTURA ȘI SERVICII DE UTILITĂȚI PUBLICE	65
7.1. Alimentarea cu apă și canalizare.....	65
7.2. Sistem de încălzire	67
7.3. Alimentarea cu gaze naturale	68
7.4. Telecomunicații.....	68
7.5. Iluminatul public.....	69
7.6. Infrastructura drumurilor și serviciile de transport.....	69
7.7. Infrastructura energetică și managementul eficienței energetice	70
8. MEDIUL.....	71
8.1. Factorii de poluare a mediului	71
8.2. Gestiunea deșeurilor	72
8.3. Hazarde naturale	74
PARTEA II: STRATEGIA.....	77
2.1. VIZIUNE.....	77
2.2. OBIECTIVE STRATEGICE.....	77
2.3. PLAN DE ACȚIUNI PRIORITARE	79
2.4. MONITORIZARE ȘI EVALUARE	126

Lista de figuri

Figura 1. Poziționarea fizico-geografică a raionului	10
Figura 2. Stema și drapelul raionului Călărași.....	11
Figura 3. Evoluția bugetului raional 2017-2020, milioane lei	19
Figura 4. Gradul de executare a veniturilor totale, 2017-2019, milioane lei.....	19
Figura 5. Dinamica veniturilor bugetului raional, 2017-2020, milioane lei.....	21
Figura 6. Structura cheltuielilor bugetului raional, 2019 (%)	22
Figura 7. Numărul elevilor din clasele 1 încadrați în programe de educație preșcolară. Eroare! Marcaj în document nedefinit.	
Figura 8. Activități extrașcolare în instituțiile de învățământ general din raion	31
Figura 9. Dinamica indicatorilor sectorului real al economiei pentru perioada 2015-2018.	52

Lista de tabele

Tabelul 1. Componenta grupului pentru planificare strategică	6
Tabelul 2. Informații generale.....	10
Tabelul 3. Organizarea administrativă a Regiunii de Dezvoltare Centru	12
Tabelul 4. Numărul mediu al populației, inclusiv pe grupe de vârstă	14
Tabelul 5. Structura politică a Consiliului raional, 2019.....	16
Tabelul 6. Personalul angajat în cadrul CR Călărași, 2020.....	17
Tabelul 7. Structura veniturilor bugetului raional, 2017-2020.....	20
Tabelul 8. Structura cheltuielilor bugetului raional, 2017-2020, milioane lei.....	22
Tabelul 9. Numărul de crime înregistrate pe teritoriul raionului Călărași	23
Tabelul 10. Categoriile de infracțiuni înregistrate	23
Tabelul 11. Instituții de educație.....	25
Tabelul 12. Instituțiile educaționale și de învățământ prezente, raionul Călărași.....	25
Tabelul 13. Instituții preșcolare, după mediul urban/rural.....	26
Tabelul 14. Frecvența copiilor în instituțiile preșcolare	27
Tabelul 15. Caracteristici instituții școlare după mediul urban/rural.....	27
Tabelul 16. Numărul de elevi din instituții de învățământ general	28
Tabelul 17. Cadre didactice în instituțiile de învățământ primar și secundar general	28
Tabelul 18. Necesar de cadre	28
Tabelul 19. Repartizarea elevilor pe clase și număr absolvenți.....	29
Tabelul 20. Candidați la diploma de bacalaureat	30
Tabelul 21. Copii cu cerințe educaționale speciale	30
Tabelul 22. Asigurarea cu calculatoare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general.....	30
Tabelul 23. Dinamica numărului de elevi la Școala Profesională Călărași	31
Tabelul 24. Muzee în RDC și raionul Călărași	33
Tabelul 25. Tipuri de muzee, raionul Călărași.....	33
Tabelul 26. Instituții culturale din raionul Călărași, 2019	34
Tabelul 27. Resurse umane instituții culturale, 2019	35
Tabelul 28. Manifestări culturale organizate în raionul Călărași, 2019.....	36
Tabelul 29. Biblioteci publice, raionul Călărași și Regiunea Centru.....	37
Tabelul 30. Rețeaua de biblioteci publice, 2019	37
Tabelul 31. Structura infrastructurii sportive.....	37
Tabelul 32. Școli sportive în Călărași.....	38
Tabelul 33. Școala Sportivă "Mihai Viteazul"	38

Tabelul 34. Numărul instituțiilor medico-sanitare, rl Călărași, unități	41
Tabelul 35. Asigurarea populației cu medici, la 10000 locuitori, rl Călărași	41
Tabelul 36. Rețeaua instituțiilor medico-sanitare	41
Tabelul 37. Numărul decedaților pe principalele clase ale cauzelor de deces, persoane, 2019	42
Tabelul 38. Pensionarii și beneficiarii de asistență socială (la începutul anului), rl Călărași	44
Tabelul 39. Infrastructura asistenței sociale raionului Călărași	44
Tabelul 40. Serviciul APP, raionul Călărași, 2019	46
Tabelul 41. Evoluția nr. agenților economici după forma organizatorico-juridică, 2015-2019	50
Tabelul 42. Evoluția nr. persoanelor juridice active după tipul de activități și mărime, 2015-2018	51
Tabelul 43. Evoluția nr. angajaților la IMM și la întreprinderile mari	51
Tabelul 44. Structura terenurilor agricole după forma de proprietate, 2019	53
Tabelul 45. Dotarea cu tehnică agricolă, 2019	53
Tabelul 46. Producția vegetală recolta globală, q	53
Tabelul 47. Efectivul de animale, capete	54
Tabelul 48. Principalii agenți economici ai raionului Călărași, 2019	55
Tabelul 49. Capacitatea existentă a structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare	57
Tabelul 50. Opțiuni de dezvoltare a destinației turistice Hîrjauca pe piața turistică	58
Tabelul 51. Fondul locativ	65
Tabelul 52. Apeducte și rețele publice de distribuție a apei	66
Tabelul 53. Rețele publice de canalizare	67
Tabelul 54. Servicii prestate	68
Tabelul 55. Evacuarea substanțelor poluante în aerul atmosferic de către sursele staționare ale agenților economici, tone	71
Tabelul 56. Evacuarea substanțelor poluante în aerul atmosferic de către sursele staționare ale agenților economici, 2018, tone	72
Tabelul 57. Formarea deșeurilor de producție și consum, tone	72

INTRODUCERE

Metodologia de elaborare a strategiei

Prezentul document reprezintă Strategia de Dezvoltare Integrată a Raionului Călărași pentru anii 2021-2027, elaborată într-un mod participativ. Strategia reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice, în următorii 7 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a raionului.

Pentru elaborarea strategiei a fost creat un **grup de lucru**, componența căruia a fost aprobată prin Dispoziția președintelui nr. 64 din 15.05.2020, după cum urmează:

Tabelul 1. Componența grupului pentru planificare strategică

#	Numele, prenumele	Funcția
1.	Turcanu Zinaida	vicepreședinte, raionul Călărași
2.	Tihonov Evgheni	șef, Direcția economie, agricultura și dezvoltare rurala
3.	Trifan Dumitru	șef, Direcția cultura și turism
4.	Gonta Elena	șef, Direcția de învățământ, tineret și sport
5.	Negru Cristina	șef-interimar, Direcția asistența socială și protecția familiei
6.	Marian Alexandru	specialist principal, Direcția construcții
7.	Bobeica Iurie	șef, Direcția finanțe
8.	Lungu Elena	șef, OFM Călărași
9.	Chitoroaga Ion	șef, Secția administrație publică
10.	Ghilan Veniamin	șef, Inspecția pentru protecția mediului Călărași
11.	Rau Oleg	șef, IP Călărași,
12.	Stratan Zinaida	șef, Serviciul de statistica Călărași
13.	Triboi Vitalie	șef, IMPS Centrul de sănătate Călărași,
14.	Bobescu Silvia	director, IMPS Spitalul raional Călărași
15.	Ionel Vitalie	șef, ASP CMF, Cadastru Călărași,
16.	Olaru Ion	primar, or. Călărași,
17.	Rata Vasile	primar, com. Sipoteni
18.	Grecu Gheorghe	primar, com. Onișcani
19.	Stratan Rodica	reprezentant al Societății civile
20.	Jumbei Diana	reprezentant al mediului de afaceri
21.	Cupcea Roman	specialist principal, SAP

Aprobarea SDSE. Strategia a fost aprobată prin Decizia Consiliului raional nr. _____ din _____ 2021.

Contextul național și regional

Planificarea dezvoltării în raionul Călărași este subordonată mai multor reglementări și prevederi strategice, care se conțin într-un șir de documente de politici publice aprobate la nivel național și regional. În mod special, există documente strategice naționale și regionale în domeniu, care trebuie luate în considerație:

- Strategia "Moldova 2030" (Proiect);
- Strategia Națională de Mediu (2013-2023);
- Strategia de alimentare cu apă și sanitație a Republicii Moldova (2014-2028);

- Strategia de Transport și Logistică (2013 - 2022);
- Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru (2017 - 2022);

Prevederile specifice și cu tangență ale principalelor documente sunt prezentate mai jos:

Cadrul de politici la nivel național:

Proiectul Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” este un document de viziune strategică, care indică direcția de dezvoltare a țării și a societății ce trebuie urmată în următorul deceniu, având la bază principiul ciclului de viață al omului, drepturile și calitatea vieții acestuia și include patru piloni ai dezvoltării durabile, cu 10 obiective corespunzătoare pe termen lung, după cum urmează:

economia durabilă și incluzivă:

1. creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților economice;
2. creșterea accesului oamenilor la infrastructura fizică, utilitățile publice și condiții de locuit;
3. ameliorarea condițiilor de muncă și reducerea ocupării informale;

capital uman și social robust:

4. garantarea educației de calitate pentru toți și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții;
5. asigurarea dreptului fundamental la cea mai bună sănătate fizică și mintală;
6. sistem de protecție socială solid și incluziv;
7. asigurarea unui echilibru între muncă și familie;

instituții oneste și eficiente:

8. asigurarea unei guvernări eficiente și incluzive și a supremației legii;
9. promovarea unei societăți pașnice, sigure și incluzive;

mediul ambiant sănătos:

10. asigurarea dreptului fundamental la un mediu sănătos și sigur.

Strategia Națională de Mediu pentru perioada 2013-2023 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 301 din 24.04.2014 include un set de obiective și măsuri cu impact asupra tuturor localităților din Republica Moldova ce vor asigura realizarea reformei sectorului de mediu, îmbunătățirea sistemului de management, utilizare rațională a resurselor naturale, crearea și asigurarea funcționării unui sistem adecvat de gestionare a deșeurilor; reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului, crearea unui sistem eficient de monitoring și control al calității mediului; promovarea Dezvoltării Economice Verzi la scara națională, promovarea educației pentru dezvoltare durabilă; diminuarea impactului schimbărilor climatice și adaptarea la acestea; reducerea riscurilor și protecția împotriva dezastrelor.

Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2028), aprobată prin HG nr. 199 din 20 martie 2014, este principalul documentul de politici în domeniul AAC în Republica Moldova. Obiectivul general al Strategiei îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă de calitate și canalizare adecvată pentru toate localitățile din Republica Moldova.

Strategia de Transport și Logistică pe anii 2013-2022 a fost aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 827 din 28.10.2013. Principala orientare a Strategiei, care cuprinde rețeaua infrastructurii de bază, presupune conturarea unei abordări ce prevede asigurarea unei infrastructuri de transport minime, în vederea sprijinirii dezvoltării economiei.

Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru, aprobat prin Hotărârea Guvernului # 814 din 17.10.2017 oferă o descriere generală a districtului bazinului

hidrografic Nistru, care sunt presiunile și impacturile asupra râului, care sunt zonele protejate, rețelele de monitorizare, care sunt obiectivele de mediu, analiza economică a utilizării apei, programul de măsuri și implementarea Planului de gestionare.

Cadrul de politici la nivel regional:

Programul Regional Sectorial în domeniul dezvoltării Infrastructurii de sprijin a Afacerilor pentru perioada 2017-2022 aprobată prin decizia Consiliului Regional pentru Dezvoltare Centru nr. 3/02 din 20.09.2017 reprezintă un instrument operațional care va fi folosit pentru a sprijini în continuare dezvoltarea unor proiecte mai bune de investiții pentru crearea unui mediu de afaceri atractiv în regiune. Programul identifică viziunea de abordare a sectorului: Creșterea economică durabilă a Regiunii Centru prin dezvoltarea infrastructurii de sprijin în afaceri și are ca obiective (1) Susținerea dezvoltării infrastructurii de sprijin a afacerilor în RDC, (2) Promovarea potențialului investițional al regiunii și (3) Facilitarea asocierii antreprenorilor.

Programul Regional Sectorial de Management al Deșeurilor Solide pentru Regiunea de Dezvoltare Centru aprobat prin decizia Consiliului Regional pentru Dezvoltare Centru nr. 01-03 din 12.02.2014 fixează niște ținte de dezvoltare până în anul 2022 dar și ulterior: performanțele raionului trebuie să atingă circa 100% de acoperire a populației rurale și urbane cu servicii îmbunătățite de recuperare a deșeurilor organice și de ambalaj, de tratare a deșeurilor specifice și să fie exploatat, în comun cu grupul de raioane asociate în cadrul zonei de management, un singur depozit sanitar. Toate acestea vor avea drept rezultat îmbunătățirea serviciilor și condițiilor de trai și vor asigura condiții sanitare și de mediu pentru întreg raionul.

Programul Regional Sectorial în domeniul creșterii atractivității turistice în Regiunea de Dezvoltare Centru fixează niște ținte de dezvoltare până în anul 2025, cu menirea de a spori capacitatea APL-urilor în elaborarea proiectelor regionale durabile și de a crea condiții pentru dezvoltarea fluxului de proiecte în domeniul turismului.

La nivel regional au fost elaborate mai multe documente de politici publice, dar în 2020 au expirat (Strategia de dezvoltare regională Centru, Programul Regional Sectorial de Alimentare cu Apă și Canalizare pentru Regiunea de Dezvoltare Centru, Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii Drumurilor Regionale și Locale pentru Regiunea de Dezvoltare Centru, Programul Regional Sectorial în Eficiență Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Centru).

PARTEA I.

ANALIZA DIAGNOSTIC A RAIONULUI CĂLĂRAȘI

PARTEA I. ANALIZA DIAGNOSTIC

Date generale despre raion

Raionul Călărași este o unitate administrativ-teritorială de nivel doi, fiind unul din cele 32 raioane ale Republicii Moldova. Raionul este parte a Regiunii de Dezvoltare Centru și este membru al Euroregiunii „Siret-Prut-Nistru”. La Sud-Vest se învecinează cu raionul Nisporeni, la Est – Orhei, la vest cu Ungheni, cu Telenеști la Nord și cu Strășeni la Sud-Est. Conform datelor Biroului Național de Statistică, la 1 ianuarie 2019 în raionul Călărași populația prezentă constituia 71,1 mii locuitori, din care 20,02% populație urbană.

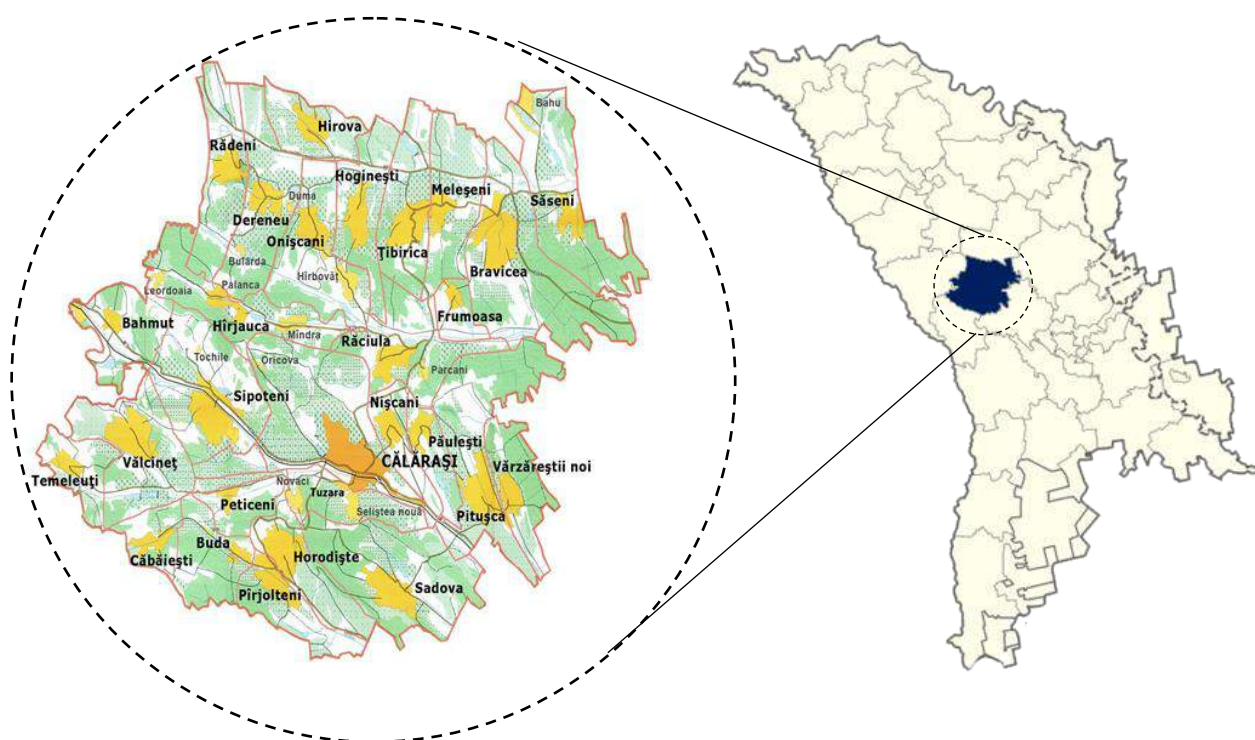

Figura 1. Poziționarea fizico-geografică a raionului

Centru rezidențial al raionului este orașul Călărași, situat la o distanță de 50 km de orașul Chișinău - capitala Republicii Moldova și 132 km de municipiul Iași, România.

Tabelul 2. Informații generale

1	Poziția geografică:	47°15'00"N 28°20'00"E
2	Suprafața totală:	753,54 km ²
3	APL	28
4	Număr orașe	1
5	Număr comune	9
6	Număr sate	18
7	Numărul de locuitori (01.01.2019):	71072
8	Densitatea populației:	101,6 locuitori/km ²

Din punct de vedere al structurii administrativ-teritoriale, raionul Călărași este compus din 28 APL de nivelul 1, care cuprind 44 localități, inclusiv una urbană. Rețeaua de localități rurale cuprinde 18 sate și 9 de comune (23 sate). Orașul Călărași face parte din rândul

orașelor medii, cu funcții economico - sociale complexe și rol de coordonare și armonizare a dezvoltării în teritoriu.

Așezările rurale au în general funcții agricole și turistice sau dominant agricole (viticultura, legumicultura, zootehnice). Ele sunt și păstrătoarele tezaurului etnofolcloric și cultural.

Stema raionului Călărași¹. Blazonare. În câmp roșu, un călăraș gonind spre dextra, de argint, purtând în mâna dreaptă un răvaș, de același metal, și cantonat de patru cruci recruiate, de aur. Scutul timbrat de o coroană raională.

Drapelul raionului Călărași². Drapelul raionului Călărași reprezintă o pânză dreptunghiulară (2:3), roșie, având în mijloc un călăraș gonind spre dextra, alb, purtând în mâna dreaptă un răvaș, de aceeași culoare. Bordură albă (1/4 h) cu cantoanele roșii și încărcate cu câte o cruce recruiată galbenă.

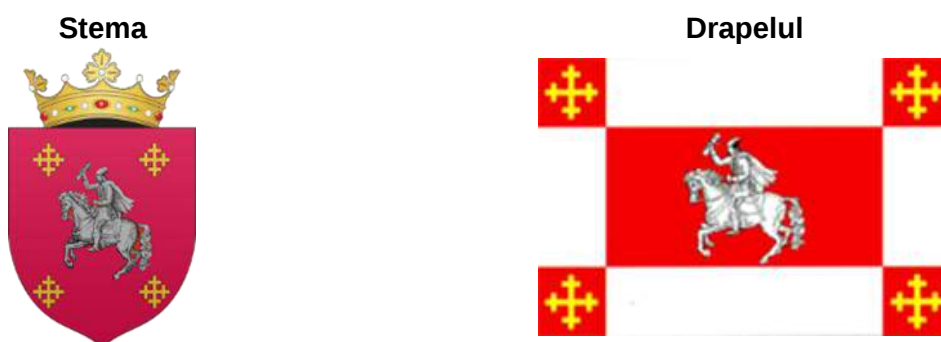

Figura 2. Stema și drapelul raionului Călărași

Repere istorice

Încă de la formarea statului medieval moldovenesc, teritoriul actualului raion Călărași ținea de ținutului Orhei – Lăpușna și aceasta o demonstrează recensământul din 1772 - 1774. După divizarea ținutului Orhei - Lăpușna în două județe separate, o parte din localități au trecut în județul Orhei, iar cealaltă parte în județul Lăpușna. Până în anul 1925, conform "Dicționarul Statistic al Basarabiei, Chișinău, 1923" Călărași era reședință de plasă în județul Orhei, cuprinzând 53 de comune rurale. După ce a fost adoptată o nouă lege administrativă, Călărași continuă să existe ca centru de plasă cu 47 de sate în componența județului Lăpușna, conform recensământul general al populației României din 1930. În august 1940 localitatea Călărași este declarată oficial oraș, iar din noiembrie a devenit centru raional. Din 1998 și până în 2003 a făcut parte din județul Ungheni, după care a revenit la statutul de raion, în componența căruia intră 44 localități, dintre care: 1 oraș, 27 comune și 16 sate.

Structura administrativ-teritorială a raionului

Raionul Călărași face parte din Regiunea Centru. **Suprafața** totală a raionului este de 753,54 km², ceea ce constituie 2,3% din suprafața Republicii sau 7,1% din Regiunea de Dezvoltare Centru.

¹ Anexa nr. 37 la decizia Comisiei Naționale de Heraldică nr. 304-IV.01 din 23 decembrie 2014

² Anexa nr. 38 la decizia Comisiei Naționale de Heraldică nr. 304-IV.01 din 23 decembrie 2014

Tabelul 3. Organizarea administrativă a Regiunii de Dezvoltare Centru

Regiunea de dezvoltare /Raion	Suprafața totală (km ²)	% din teritoriu	Municipii	Nr orașe	Localități din componența orașelor (municipiilor)	Sate reședințe ³	Localități din componența comunelor ⁴	Total localități
Total pe țară	30319,82		13	53	41	916	659	1682
Total	10631,81	100%	4	10	16	340	229	599
Anenii Noi	887,62	8.3%	0	1	5	25	14	45
Călărași	753,55	7.1%	0	1	1	27	15	44
Criuleni	687,95	6.5%	0	1	2	24	16	43
Dubăsari	309,22	2.9%	0	0	0	11	4	15
Hâncești	1472,13	13.8%	1	0	0	38	24	63
Ialoveni	783,49	7.4%	0	1	0	24	9	34
Nisporeni	629,02	5.9%	0	1	0	22	16	39
Orhei	1228,31	11.6%	1	0	0	37	37	75
Rezina	621,79	5.8%	0	1	3	24	13	41
Strășeni	729,12	6.9%	1	1	2	25	10	39
Șoldănești	598,37	5.6%	0	1	0	22	10	33
Telenești	848,62	8.0%	0	1	2	30	21	54
Ungheni	1082,62	10.2%	1	1	1	31	40	74

Raionul Călărași ocupă locul al VII-lea în ierarhia Regiunii Centru în funcție de suprafața totală și locul VI după numărul de localități.

Per ansamblu, organizarea spațială și demografică a raionului Călărași se caracterizează prin următoarele:

- **Fragmentare administrativ - teritorială.** 92% din UTA de nivelul 1 din raion au o populație de sub 5 mii locuitori, iar 32% au o populație de sub 1,5 mii locuitori, ceea ce plasează raionul Călărași printre cele mai fragmentate administrativ raioane din Republica Moldova, media pe țară fiind de 25% localități sub 1,5 mii locuitori și 85% - sub 5 mii locuitori.
- **Raionul este predominant rural,** peste 80% din populație locuind la sate.
- **Ponderea mare a localităților mici și foarte mici.** Peste 60% din localitățile raionului au o populație de sub 1,500 locuitori (20% din populație), inclusiv 20% - sub 500 locuitori. Doar două localități din raion au o populație de peste 5,000 locuitori, unde sunt concentrate circa 30% din populația raionului.

Resurse naturale

Terenurile raionului. Suprafața terenurilor raionului constituie 75355 ha, și se clasifică precum urmează:

- Terenurile cu destinație agricolă – 27687,37 ha, inclusiv:
 - terenuri arabile – 16147,33 ha;
 - livezi - 3588,57 ha;
 - vii - 6925,07 ha.
- Terenurile localităților – 9744,2 ha;
- Terenurile destinate industriei și cu alte destinații speciale – 955,38 ha;
- Terenurile destinate ocrotirii naturii, sănătății și altele – 40,69 ha;
- Terenurile fondului silvic – 23680,19 ha;
- Terenurile fondului apelor – 1632,07 ha;

³ Satul în care își are sediul consiliul sătesc (comunal)

⁴ Cu excepția satelor-reședință

- Terenurile fondului de rezervă – 11314,61 ha.

Relieful teritoriului este complicat, intersectat de pante cu diferite grade de înclinare și podișuri, și este situat pe colina de centru a Republicii Moldova în zona Codrilor, care atinge o înălțime de 400 metri de la nivelul mării.

Clima raionului Călărași este temperat-continentală. Vara este călduroasă și îndelungată, cu temperatura medie a lunii iulie +22°C, iarna este blândă, cu temperatura medie în luna ianuarie de -7°C. Precipitațiile variază între 500 și 650 mm. Adâncimea de îngheț a solului este de 0,8 m. Seismicitatea este de 7-8 grade.

Solul și resursele de sol. Pe teritoriul raionului se află zăcămintele minerale ca nisip și argilă. Anual sunt extrase 3500 t de nisip. În general solurile care predomină sunt cernoziomuri – 15256 ha și cenușii – 13151 ha.

Hidrografie. Teritoriul raionului este întretăiat de 4 râuri – Bîc, Ichel, Răcătău și Cula cu o suprafață de 546 ha. În raion sunt 119 lacuri artificiale cu suprafața totală a oglinzii apei 1617 ha.

Apele subterane se află la adâncimea medie de 150-300 m într-un plast calcaros de vârstă sarmatică, caracterizate prin conținutul majorat de fluor și amoniac.

Păduri. Suprafața totală a pădurilor constituie 24042,81 ha, dintre care 19615,55 ha sunt gestionate de stat, iar 4319,06 ha de către APL.

Suprafața fondului forestier de Stat gestionată de către Întreprinderea de Stat pentru Silvicultură din Călărași, constituie 20014 ha, inclusiv ocupată cu păduri - 19631,3 ha, ce constituie 98,8%, teritorial amplasată în 2 raioane administrative, dintre care 97% sau 19518,3 ha sunt în raionul Călărași. Majoritatea suprafețelor silvice au drept destinație protecția terenurilor agricole, de recreere sau de conservare.

Speciile de arbori și arbuști care cresc în pădurile din regiune pot fi folosite în cantități limitate, ca materie primă preponderent pentru confecționarea articolelor din artizanat de dimensiuni mici.

Fauna silvică este relativ bine păstrată, fiind reprezentată de mistrețul sălbatic, bursucul, nevăstuica, vulpea roșcată, pisica sălbatică. Mai rar se întâlnesc elani, cerbi, jderi, căprioare. Dintre rozătoare aici găsim ondatra, veverița, hârciogul de pădure, iepurele alb și altele. Din păsări se întâlnesc mierla, porumbelul de pădure, gaița, cinteza, vulturul, potârnichea, prepelița, bătlanul, cocostârcul etc.

Demografie

Profilul demografic al raionului. Conform datelor preliminare, **populația prezentă** a raionului la 1 ianuarie 2019 a constituit 71072 locuitori, dintre care 36 034 locuitori sau 50,7% de gen feminin. Populația din mediul urban constituie 14389 locuitori sau 20,2% din populația raionului Călărași. **Vârsta medie** a populației raionului Călărași este de 38,1 ani. Vârsta medie a populației feminine și a celei masculine a crescut, atât pentru populația din mediul urban, cât și pentru cea din mediul rural. Pentru populația stabilă, populația din urban (39,6 ani) este mai îmbătrânită decât cea din rural (37,7 ani). Vârsta medie a populației feminine (39,8 ani) atât din urban cât și din rural este mai mare decât cea a populației masculine (36,4 ani). **Densitatea populației** constituie 101,6 locuitori la 1 km² și

este mai mare cu 3,1 locuitori/km² peste media densității populației pe RDC (98,5 locuitori /km²) și 15,1 locuitori la 1 km² sub densitatea populației a RM⁵ (116,7 locuitori la 1 km²).

Proгноza demografică: Pentru evaluarea tendințelor prospective în dinamica populației raionului a fost realizată prognoza demografică pentru anii 2022-2057 (cu intervalul de 5 ani), în baza ipotezei de creștere moderată a ratei totale de fertilitate (de la 1,47 până la 1,7 către sfârșitul perioadei de prognozare), menținerea regimului de mortalitate la nivel constant, sporul migrațional - 0. Punctul de reper pentru elaborarea prognozei au constituit datele statistice oficiale cu privire la populația prezentă a raionului la 1 ianuarie 2017.

Rezultatele obținute demonstrează scăderea continuă a numărului populației raionului ca urmare a regimului îngust de reproducere a populației (rata totală de fertilitate mai jos de 2,1 – nivelul necesar pentru înlocuirea generațiilor).

Tabelul 4. Numărul mediu al populației, inclusiv pe grupe de vârstă

	2017	2022	2027	2032	2037	2042	2047	2052	2057
0-4	4.437	4.253	3.770	3.409	3.294	3.297	3.254	3.111	2.943
5-9	4.406	4.414	4.231	3.751	3.391	3.277	3.280	3.237	3.095
10-14	3.993	4.395	4.403	4.221	3.741	3.383	3.269	3.272	3.229
15-19	4.080	3.979	4.380	4.387	4.206	3.728	3.371	3.257	3.260
20-24	6.022	4.061	3.960	4.359	4.367	4.186	3.711	3.355	3.242
25-29	7.383	5.994	4.043	3.942	4.338	4.347	4.167	3.694	3.340
30-34	6.159	7.324	5.947	4.011	3.911	4.304	4.312	4.134	3.664
35-39	5.373	6.050	7.198	5.845	3.943	3.843	4.229	4.238	4.062
40-44	4.839	5.215	5.868	6.989	5.676	3.831	3.731	4.104	4.115
45-49	4.425	4.635	4.991	5.614	6.693	5.436	3.672	3.572	3.928
50-54	4.783	4.174	4.374	4.706	5.290	6.314	5.129	3.467	3.369
55-59	5.053	4.391	3.834	4.018	4.319	4.853	5.798	4.711	3.186
60-64	4.051	4.483	3.895	3.402	3.567	3.830	4.300	5.145	4.181
65-69	3.284	3.418	3.783	3.286	2.873	3.013	3.230	3.623	4.344
70-74	1.576	2.548	2.649	2.931	2.545	2.227	2.337	2.501	2.801
75-79	1.483	1.091	1.759	1.825	2.020	1.754	1.536	1.613	1.722
80-84	871	854	631	1.014	1.052	1.163	1.010	885	930
85	568	570	567	481	598	659	727	694	632
Total	72.785	71.849	70.281	68.190	65.824	63.444	61.063	58.613	56.044

Sursa: Centrul de Cercetări Demografice al INCE

În perioada următoare se vor înregistra schimbări esențiale în structura populației. Natalitatea scăzută și potențialul redus al persoanelor de vârstă reproductivă vor determina scăderea numărului anual de nașteri și a proporției copiilor în ansamblul populației. Cea mai mare schimbare va fi legată cu creșterea ponderii persoanelor vârstnice: de la 15% în anul 2012 până la 24,7 în anul 2052. De asemenea va fi în scădere și proporția populației în vârstă aptă de muncă.

⁵ Statistica teritorială, 2019, pag. 26

https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Statistica_teritoriala/Statistica_teritoriala_2019.pdf

1. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI CĂLĂRAȘI

1.1. Cadrul normativ, organizatoric și funcțional al consiliului raional Călărași

Consiliul raional Călărași (CRC) este autoritatea deliberativă a administrației publice raionale fiind constituit din 33 de membri. Numărul de consilieri este stabilit în conformitate cu prevederile art. 11 al Legii privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006 reieșind din numărul populației raionului. CRC își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile Legii privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006 și Regulamentul privind constituirea și funcționarea CRC aprobat prin decizia Consiliului.

Atribuțiile Președintelui de raion sunt reflectate în Legea privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006. Pornind de la domeniile de activitate ale autorității publice raionale, Președintele raionului exercită 17 atribuții de bază. În calitate sa de autoritate publică executivă, Președintele raionului poate îndeplini și alte atribuții prevăzute de legislația în vigoare sau încredințate de Consiliul raional. Atribuțiile funcționarilor publici sunt stabilite în fișele de post personale.

Președintele raionului are statut de ales local și a fost ales în funcție de către Consiliul raional. Președintele raionului exercită conducerea operativă a serviciilor publice de interes raional, reprezintă raionul în raporturile cu Guvernul, cu alte autorități publice centrale, cu persoane fizice și juridice din țară și din străinătate, precum și în instanțe judecătorești, este coordonator al serviciilor publice deconcentrate din cadrul raionului și exercită atribuțiile de președinte al comisiei pentru situații excepționale.

Aparatul președintelui este o structură funcțională cu activitate permanentă desfășurată în scopul îndeplinirii competențelor legale ale Consiliului raional și a Președintelui raionului în vederea realizării serviciilor publice de interes raional. Aparatul președintelui este constituit pentru a asigura un serviciu public stabil, profesionist, transparent, eficient și imparțial, în interesul cetățenilor, precum și al autorităților și instituțiilor publice din raion.

În baza Legii cu privire la administrația publică, nr. 436-XVI din 28.12.2006, art. 43 (1) lit. O); prin Decizia **nr. xx din xxx 2007** a fost aprobat Regulamentul privind constituirea și funcționarea Consiliului raional Călărași. Aparatul președintelui funcționează în baza sarcinilor stabilite în regulamentele de organizare și funcționare a fiecărei direcții în parte, precum și în baza planurilor de activitate lunare, trimestriale sau anuale ale CRC, regulamentelor de activitate ale direcțiilor și sarcinilor ad-hoc stabilite de președinte, secretar și vicepreședinti.

Procesul decizional

În cadrul Consiliului raional procesul decizional parcurge toate etapele necesare prevăzute de legislație pentru adoptarea deciziilor, adică: a) identificarea problemei, b) inițierea proiectului de decizie, c) participarea cetățenilor în gestionarea treburilor publice.

În perioada ultimilor 3 ani Consiliul s-a întrunit în mediu în **7 ședințe pe an și în 8 ședințe consultative de specialitate pe an. În mediu 29 de consilieri din 33 au fost prezenți la ședințele consiliului. Pe parcursul acestei perioade au fost elaborate și adoptate în jur de 200 de proiecte de decizii. Din totalul de decizii ale Consiliului, 85% au avut caracter normativ și 15% caracter individual.**

Situația sediului, oficiilor, dotare, accesibilitate

Sediul CRC oferă destul spațiu pentru activitate având o suprafață de 898,4 m². Nivelul de dotare cu echipament de birou este satisfăcător, dar nu total suficient. Mobilierul și tehnica sunt parțial învechite, nu dețin softuri licențiate. Se dispune de acces la internet prin conectare modem (linie telefonică). CRC dispune de pagină web (<http://www.calarasi.md/>) și poștă electronică (consiliu@calarasi.md).

Proceduri de activitate

CRC dispune de un Plan anual de activități instituționale care este actualizat trimestrial, monitorizat și evaluat prin raportare în scris. Sistemul de control a îndeplinirii sarcinilor este unul permanent și se efectuează în scris pe aspect de legalitate, control operațional și financiar. În procesul activității, subdiviziunile Consiliului raional utilizează un sistem reglementat de circulație a documentelor.

Regulament, organigramă, personal

Managementul eficient al resurselor umane constituie o premisă de bază pentru asigurarea Consiliului raional cu personal profesionist, care rezultă într-o administrare eficientă a treburilor publice.

CRC este autoritatea deliberativă a administrației publice raionale fiind constituit din 33 consilieri. Numărul de consilieri este stabilit în conformitate cu prevederile art. 11 al Legii privind administrația publică locală reieșind din numărul populației raionului.

CRC își desfășoară activitatea în conformitatea cu prevederile legale și Regulamentul privind constituirea și funcționarea CR. În urma alegerilor locale generale din 2019 structura politică a Consiliului raional se prezintă după cum urmează:

Tabelul 5. Structura politică a Consiliului raional, 2019

#	Concurenții electorali	Nr. mandatorilor	Ponderea, %	Femei	Ponderea, %
1	Platforma Da și PAS	11	33%	3+1	36%
2	PSRM	9	27%	3	33%
3	PDM	6	18%	1	17%
4	Partidul "Șor"	2	6%	1	50%
5	PLDM	2	6%	0	0%
6	Partidul Unității Naționale	1	3%	0	0%
7	Uniunea Salvați Basarabia	1	3%	0	0%
8	Candidați independenți	1	3%	0	0%
	Total	33	100,0%	9	27%

Sursa: Comisia Electorală Centrală

Din numărul total de consilieri 24 persoane sau 73% sunt aleși pentru prima oară în această calitate. Ceilalți 9 consilieri au mai exercitat această funcție în mandatul CRR anterior. În acest mod este asigurată o continuitate a activității fără periclitări majore. Specializarea consilierilor raionali este diversă și asigură CRC adoptarea unor decizii argumentate și maxim apropiate de necesitățile și problemele din teritoriu.

Comparativ cu 2015, numărul consilierilor de gen feminin a crescut de la 5 la 9 consilieri sau 27% din total consilieri raional.

Prin Decizia Consiliului raional nr. 05/02 din 13.11.2019 în cadrul Consiliului au fost constituite trei comisii de specialitate. La constituirea lor s-a luat în considerație: realizarea

atribuțiilor Consiliului, acoperirea tuturor domeniilor de competență a consiliului, reprezentarea politică precum și dorința personală a consilierilor. Comisiile de specialitate ale Consiliului raional sunt:

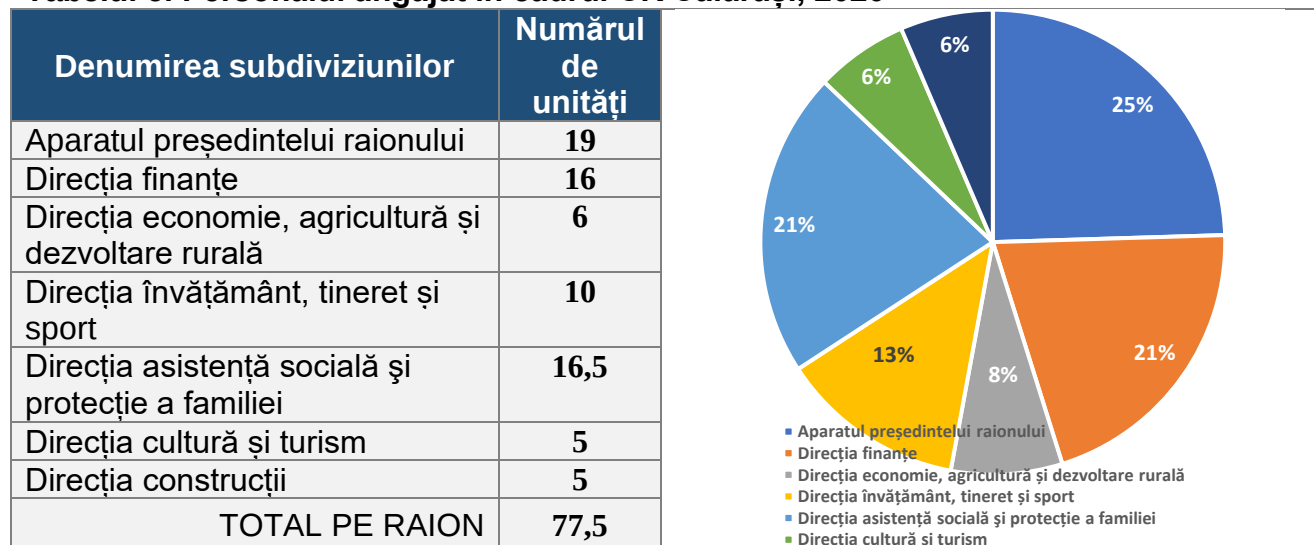
- Comisia pentru probleme de economie, buget și finanțe (13 consilieri)
- Comisia pentru probleme sociale (învățământ, ocrotirea sănătății, protecție socială, cultură și turism) (11 consilieri)
- Comisia pentru probleme de agricultură, industrie prelucrătoare și dezvoltare rurală (9 consilieri).

CRC dispune de Statut, Regulament și de un Plan de dezvoltare instituțională. Planul de dezvoltare instituțional existent prevede mai puțin aspecte legate de capacitatea funcționarilor publici. Consiliul Raional mai dispune de registre de evidență a corespondenței și registrul patrimoniului. În bugetul local se dispune de un articol de cheltuieli pentru instruirea funcționarilor publici și a consilierilor locali.

Personalul Consiliul raional Călărași este constituit din Președinte, Vice-președinți, Secretar al Consiliului, Șefi de direcții și Specialiști responsabili pentru diverse domenii sau 77,5 persoane. În total, împreună cu personalul auxiliar și de întreținere la Consiliul raional Călărași sunt angajați 150 de persoane.

În 2016 a fost aprobată o nouă organigramă redusă cu 0,5 unități, fiind comasate câteva direcții (direcția de sport cu tineret; direcția economie cu agricultură, relații funciare și cadastru), unele redenumite direcția cultură și turism:

Tabelul 6. Personalul angajat în cadrul CR Călărași, 2020

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Consiliul raional Călărași

Aparatul președintelui se plasează într-un dezechilibru profund în ceea ce privește structura după sexe. Astfel, printre posturile de funcționari **publici predomină femeile, acestora revenindu-le o proporție de 77%**, excepție direcția construcții sunt angajați bărbați 100%.

Conform structurii pe vârste a personalului, predomină angajați **peste 45 de ani**, iar vârsta medie a personalului constituie **40 de ani**. Calificarea profesională a personalului angajat este una bună, majoritatea **angajaților având studii superioare (CR Călărași), cu vechime în muncă mai mare de 10 ani (70%)** și cu abilități de comunicare în diferite limbi (rusă, engleză, franceză).

Fluctuația cadrelor atestă faptul că unele sectoare care au un potențial pentru raion, dispun de un număr de angajați insuficient, exemplu direcția cultură și turism sau direcția economie, agricultură și dezvoltare rurală etc. În timpul recrutării personalului în CRC se ia în considerație competența/studiile și experiența profesională, fiind respectat cadrul legal în procesul de încadrare a personalului.

Pentru dezvoltarea profesională a angajaților CRC cca 11% din angajați anual (9 persoane în 2017, respectiv 8 - 2018 și 10 în 2019) în ultimii 3 ani au participat la 42 de instruiți (14 instruiți în 2017, respectiv 16 în 2018 și 12 în 2019), fiind alocate câte 1066,0 lei/anual sau cca 0,004% din cheltuielile administrative de întreținere a Consiliului Raional.

Salarizarea și motivarea funcționarilor publici din cadrul subdiviziunilor Consiliului raional este efectuată în conformitate cu prevederile Legii nr. 270 din 23 noiembrie 2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.

Evaluarea performanțelor funcționarilor publici din cadrul subdiviziunilor Consiliului raional este efectuată sub două aspecte:

- 1) Evaluarea performanțelor profesionale ale fiecărui funcționar public în parte, bazată pe anexa nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 201 din 11 martie 2009 „Privind punerea în aplicare a prevederilor Legii nr. 158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public”
- 2) Evaluarea performanței colective a subdiviziunilor Consiliului raional, care este efectuată în baza Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 145 din 15 martie 2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la evaluarea performanței colective.

Evaluarea angajaților este mai degrabă una formală, metodologia fiind impusă din afară. Evaluarea se desfășoară o dată pe an în primul rând în baza competenței și a studiilor, în al doilea rând în baza experienței profesionale.

Majoritatea funcțiilor sunt suplinite prin anunțarea de concurs la funcții vacante. Anunțurile sunt plasate de obicei pe pagina web a Consiliului raional.

Condițiile de muncă sunt în cadrul CRC sunt estimate de angajați ca destul de bune. Actul de guvernare locală este unul relativ bun. Precum s-a și menționat, acesta este făcut în conformitate cu cadrul legal în vigoare.

În ceea ce privește actul decizional și transparența acestuia, pe parcursul anilor 2017–2020 au fost desfășurate 12 consultații publice, cele mai importante fiind contribuția populației la dezvoltarea infrastructurii fizice a raionului.

Cu toate că sunt organizate și deschise consultațiile publice, cu părere de rău se constată că gradul de încredere și interes al populației față de problemele comunitare care se abordează, este unul redus, fiind cauzat în mare parte de neîncrederea populației. Totodată, s-a constatat că factorul de neîncredere este cauzat de deciziile mai puțin obiective, dar orientate spre un grup mai mare sau mic de interes personal, în special la autoritatea de nivel I.

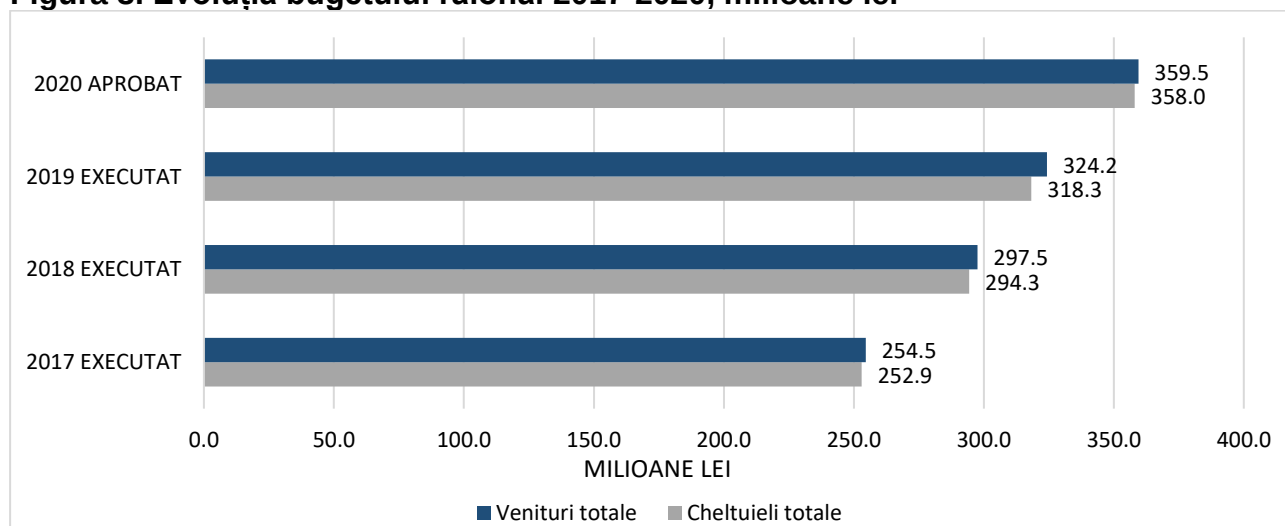
Totodată, în rezultat consultărilor și interviurilor purtate cu reprezentanții APL de nivel I, s-a constatat o participare pasivă a acestora în procesul de planificare raională.

1.2. Finanțe publice locale

Elaborarea proiectului de buget se realizează în conformitate cu prevederile Legii nr. 181 din 25.07.2014 privind finanțele publice și responsabilității bugetar-fiscale, Legea nr.397-XV din 16.10.2003 privind finanțele publice locale, Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 209 din 24.12.2015, prognozele macroeconomice, datele Biroului Național de Statistică privind numărul de locuitori și structura demografică pe fiecare UAT, acte legislative și normative care reglementează aspectele referitoare la remunerarea muncii.

Veniturile totale executate ale bugetului raionului Călărași în anul 2019 au constituit 324,2 milioane lei, înregistrând o creștere față de 2017 cu 69 milioane lei, generată în mare parte de creșterea transferurilor. Pe de altă parte, cheltuielile totale executate au crescut 252,9 în 2017 la 318,3 milioane lei în 2019. Evoluția veniturilor și cheltuielilor de mai jos.

Figura 3. Evoluția bugetului raional 2017-2020, milioane lei

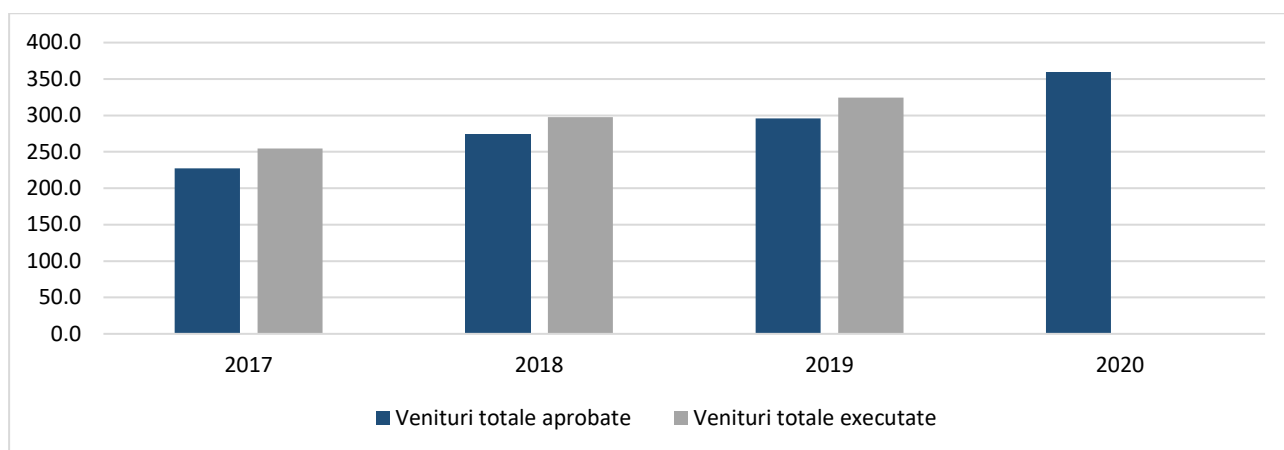
Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția finanțe, CR Călărași

În toți anii analizați mărimea cheltuielilor nu a depășit veniturile acumulate. Respectiv din analiză se constată că Consiliul raional Călărași depune eforturi pentru a asigura obiectivul fundamental al managementului datoriei, care presupune asigurarea finanțării măsurilor prevăzute în bugetul local cu minimum de cheltuieli și la nivel optim de risc, precum și atragerea fondurilor suplimentare de finanțare.

1.2.1. Veniturile bugetului raional

Analizând evoluția executării veniturilor bugetului raional pentru anii 2017-2019 se constată o tendință ascendentă a veniturilor totale. Veniturile totale executate în anul 2018 au constituit 297,5 milioane lei, cu 16% mai mult decât în anul precedent și cu circa 12% mai mult decât indicatorul planificat și aprobat.

Figura 4. Gradul de executare a veniturilor totale, 2017-2019, milioane lei

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția finanțe, CR Călărași

Figura de mai sus prezintă, gradul de executare a veniturilor totale. Din figură observăm că veniturile în anii 2017-2019, au fost executate într-o proporție mai mare decât cele aprobate: cu 12% în 2017, 8% în anul 2018 și 10% în anul 2019. La momentul elaborării acestui document, încă nu se cunosc gradul de executare a veniturilor în anul 2020, deoarece exercițiul bugetar nu a fost încheiat. Astfel concluzionăm că consiliul raional are experiență bună în prognozarea veniturilor în bugetul local și asigură un control calitativ asupra veniturilor bugetare, deoarece gradul de realizare pentru veniturile totale, tinde spre nivelul dorit de 100%.

Conform Legii nr.397-XV din 16.10.2003 privind finanțele publice locale, veniturile bugetelor raionale se formează din:

1. venituri generale:

a) venituri proprii:

- taxele pentru resursele naturale;
- impozitul privat (conform apartenenței patrimoniului);
- alte venituri prevăzute de legislație;

b) defalcări de la impozitul pe venitul persoanelor fizice – 25% din volumul total colectat pe teritoriul orașelor-reședință de raion și al municipiilor-reședință de raion;

c) transferuri de la bugetul de stat;

d) granturi pentru susținerea bugetului;

2. venituri colectate;

3. granturi pentru proiecte finanțate din surse externe.

Tabelul următor prezintă evoluția structurii veniturilor bugetului raional. Cea mai mare parte a veniturilor bugetului raional sunt constituite din venituri generale care dețin o pondere de 94-95% pe parcursul întregii perioade analizate. Acestea sunt urmate de veniturile colectate cu o pondere de 4-5%. Granturile obținute de la organizațiile internaționale au crescut în perioada 2017-2019, de la 0,2 la 5,5 milioane lei, și au deținut un maxim de 1,7% din totalul veniturilor în 2019, în restul anilor acestea au deținut o pondere mai mică.

Tabelul 7. Structura veniturilor bugetului raional, 2017-2020

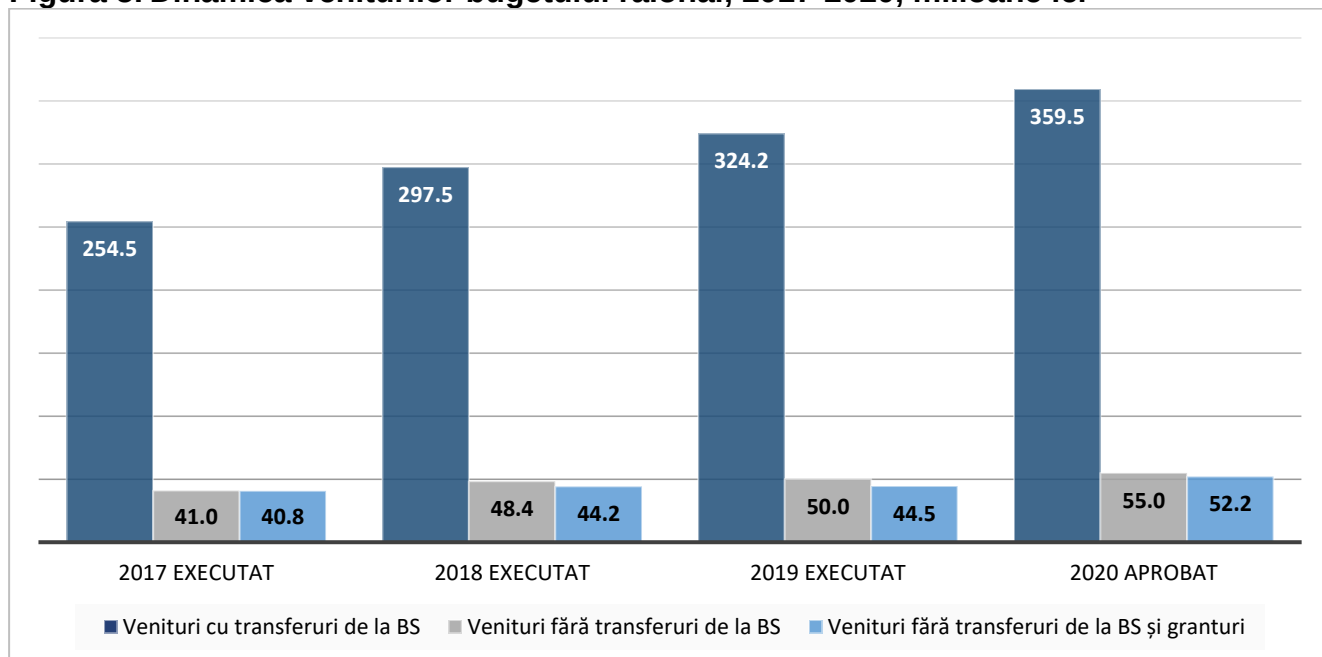
2017	2018	2019	2020
EXECUTAT	EXECUTAT	EXECUTAT	APROBAT

	2017 EXECUTAT	2018 EXECUTAT	2019 EXECUTAT	2020 APROBAT
Venituri generale	242,7	279,5	305,6	341,9
Venituri colectate	11,6	13,8	13,1	14,7
Granturi pentru proiecte finanțate din surse externe	0,2	4,2	5,5	2,8
TOTAL	254,5	297,5	324,2	359,5

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția finanțe, CR Călărași

Dacă e să analizăm structura veniturilor fără transferuri, obținem următoarea imagine. Din figura de mai jos, constată un grad foarte înalt de dependență a bugetului local față de transferurile din bugetul de stat, în mediu circa 85% din bugetul local provin din transferuri.

Figura 5. Dinamica veniturilor bugetului raional, 2017-2020, milioane lei

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția finanțe, CR Călărași

Această problemă este comună pentru toate unitățile teritoriale de nivelul 2 din Republica Moldova, care dispun de o bază fiscală insuficientă, iar economiile locale se confruntă cu incapacitatea de a genera venituri în cantitatea necesară. Prin urmare, administrația publică locală nu dispune de surse proprii de venit importante. Actualele venituri generale și colectate generează sume mici, care reprezintă un procent redus din bugetele locale (16% în anul 2017, 15% în anul 2018 și 15% în anul 2018) din bugetul local. În plus, autoritățile locale au o capacitate limitată de a: modifica nivelurile sau baza taxelor și impozitelor locale prevăzute în Codul fiscal; reevalua periodic proprietatea imobiliară; stabili facilități fiscale proprii pentru taxele și impozitele locale. Totuși, din analiză se vede că procesul de consolidare a autonomiei financiare a raionului a început și unica soluție pentru creșterea veniturilor proprii, este crearea condițiilor necesare pentru sporirea activității economice în raion. La fel, sunt largi posibilități ce ar permite o mai mare atragere a finanțărilor sub formă de granturi, oportunitate care ar trebui utilizată la maximum la nivel de raion.

1.2.2. Cheltuielile bugetului local

Cheltuielile bugetului raionului Călărași în anul 2019 au constituit 318,3 milioane lei, înregistrând o creștere față de 2017 cu 65,3 milioane lei, care este generată în mare parte de creșterea cheltuielilor pentru învățământ. Structura cheltuielilor conform clasificăției funcționale este prezentată în tabelul de mai jos.

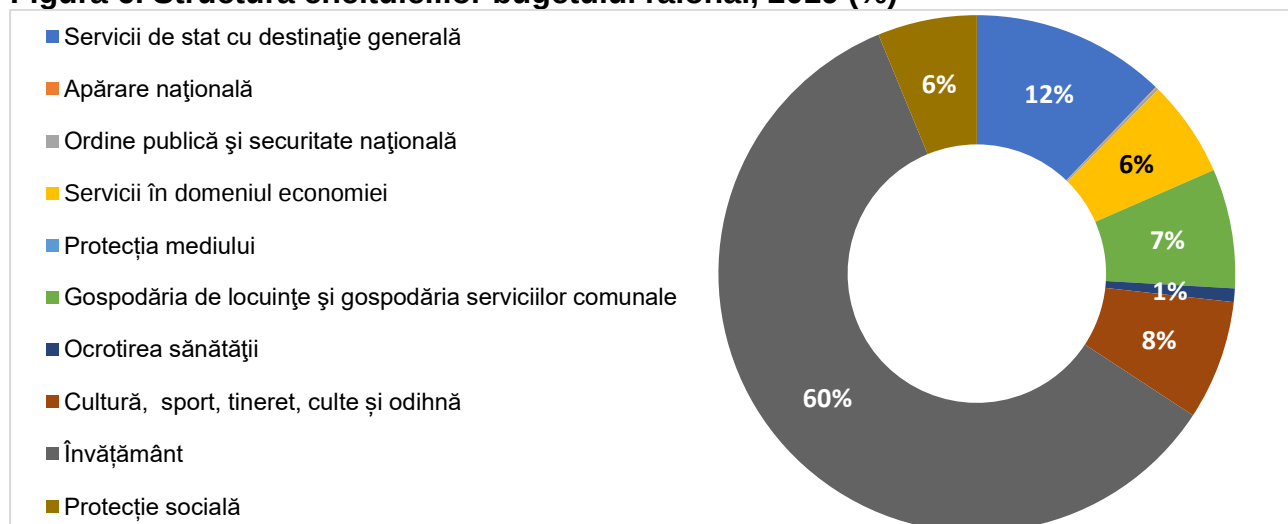
Tabelul 8. Structura cheltuielilor bugetului raional, 2017-2020, milioane lei

	2017 EXECUTAT	2018 EXECUTAT	2019 EXECUTAT	2020 APROBAT
Servicii de stat cu destinație generală	29,54	30,09	38,79	48,19
Apărare națională	0,32	0,11	0,11	0,15
Ordine publică și securitate națională	0,44	0,57	0,57	0,54
Servicii în domeniul economiei	17,70	22,96	19,33	25,69
Protecția mediului	0,00	0,02	0,00	0,00
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	17,50	23,25	23,83	29,75
Ocrotirea sănătății	0,34	2,50	2,70	0,50
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	17,90	17,84	23,85	26,33
Învățământ	155,17	181,82	189,90	204,05
Protecție socială	16,4	16,17	19,84	22,84

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția finanțe, CR Călărași

Cea mai mare parte a cheltuielilor raionale se atribuie învățământului (circa 60%), care înregistrează o tendință de creștere de 22% pe parcursul anilor 2017 – 2019. Acesta este urmat de cheltuielile administrative de întreținere a Consiliului Raional (servicii de stat cu destinație generală) cu o pondere medie de 11% pe parcursul anilor 2017 – 2019. Cele mai puține resurse financiare sunt alocate pentru protecția mediului după care urmează ordinea publică și apărarea națională. Procentual structura cheltuielilor în anul 2019, este următoarea:

Figura 6. Structura cheltuielilor bugetului raional, 2019 (%)

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția finanțe, CR Călărași

Deoarece bugetele locale nu pot satisface toate necesitățile satelor, comunelor, orașului din componența raionului Călărași, este binevenită tendința autorităților publice locale și raionale de fortificare a capacităților de management al proiectelor și de atragere a finanțărilor și investițiilor din exterior.

1.3. Poliție

Ordinea publică, profilaxia și combaterea criminalității în raionul Călărași este asigurată de către colaboratorii Inspectoratului de Poliție Raional Călărași, care are în componență 98 state.

Tabelul de mai jos prezintă situația criminogenă din raion. Analizând lucrul efectuat de către Inspectoratul de Poliție pe parcursul anilor 2015-2019 în ceea ce privește preîntâmpinarea și descoperirea infracțiunilor, se poate menționa că pe parcursul perioadei respective se observă scăderea numărului infracțiunilor săvârșite în 2019 cu 40% față de anul 2015.

Tabelul 9. Numărul de crime înregistrate pe teritoriul raionului Călărași

	2015	2016	2017	2018	2019
Pe teritoriul raionului	598	614	482	371	360
<i>Inclusiv infracțiuni juvenile</i>	23	26	19	17	37
%	3,8	4,2	3,9	4,6	10,3
Situația în RDC	7872	8410	7316	6150	6037
%	7,6%	7,3%	6,6%	6,0%	6,0%

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2019, în raionul Călărași de către minori sau cu participarea acestora au fost comise 37 infracțiuni, ceea ce reprezintă 10,3% din total infracțiuni înregistrate. Comparativ cu anul precedent, se remarcă o creștere cu 117% a infracțiunilor săvârșite de minori și reprezintă cel mai mare nivel al ratei infracționalității juvenile din ultimii 5 ani.

Ponderea infracțiunilor săvârșite pe teritoriul raionului în anul 2019 din totalul celor săvârșite în RDC constituie 6%. Rata infracțiunilor săvârșite în regiunea centru a scăzut cu circa 23% în 2019 comparativ cu 2015, ceea ce este cu circa 17% mai puțin față de același indicator înregistrat la nivelul raionului.

Numărul infracțiunilor săvârșite în raionul Călărași constituie 52,8 crime la 10000 locuitori (în anul 2018) și este cu 12,0 crime mai mic decât în regiunea centru și de 1,7 ori față de republică.

Tabelul 10. Categoriile de infracțiuni înregistrate

Anul	Infracțiuni							
	contra vieții și sănătății	privind viața sexuală	contra patrimoniului	contra familiei și minorilor	contra sănătății publice și conviețuirii sociale	economice	în domeniul transportului	contra securității publice
2015	33	30	376	51	11	8	71	18
2016	38	17	374	53	11	5	89	27
2017	39	20	258	31	7	1	105	21
2018	28	21	178	38	6	0	81	19
2019	15	20	177	28	7	2	92	19

Sursa: Biroul Național de Statistică

În perioada analizată cele mai multe crime (în mediu cca 55%) au fost săvârșite contra patrimoniului, iar cele mai puține contra sănătății publice și conviețuirii sociale și infracțiuni economice.

În 2019, crimele economice au constituit 0,6% din totalul infracțiunilor înregistrate în raion, ponderea lor fiind de 2 ori mai mica decât în anul 2015.

Din infracțiunile înregistrate, în 2019, o pondere cea mai mare constituie infracțiunile mai puțin grave și ușoare cca 94%, iar restul 6%. Astfel, ponderea infracțiunilor excepțional de grave constituie - 1,7%, deosebit de grave - 1,1% și grave - 13,1. În ultimii 4 ani, se înregistrează o scădere a infracțiunilor deosebit de grave (-76%), a celor mai puțin grave (-18%) și ușoare (-43%). Infracțiunile excepțional de grave au înregistrat o creștere de 100%.

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Dotarea tehnico - materială a instituțiilor APL; • Existența spațiilor proprii de desfășurare a activităților APL; • Abilități și cunoștințe în managementul proiectelor a personalului APL nivel II; • Abilități de comunicare în diferite limbi (franceză, engleză, rusă); • Gradul înalt de legalitate a actelor emise și adoptate; • Transparența actului decizional.	• Migrația forței de muncă; • Nu sunt utilizate suficient canalele și tehnicile necesare pentru asigurarea unui grad înalt de transparență; • Sistemul de comunicare între direcțiile APL nivel II este defectuos; • Comunicarea și dialogul între APL – urile de toate nivelele are carențe și este defectuos; • Insuficiența cadrelor tinere în cadrul APL; • Elaborarea parțială a regulamentelor interne privind asigurarea transparenței activității; • Mecanismul de consultare publică defectuos • Cunoștințe reduse în managementul proiectelor a personalului angajat în cadrul APL nivel I; • Metodologia de estimare a bazei de impozitare este una neclară, netransparentă, lipsită de suport în materie de date de referință; • Dotarea tehnică și cu softuri licențiate insuficientă.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Implementarea strategiei de descentralizare; • Atragerea de resurse financiare externe; • Schimb de experiență; • Cursuri de perfecționare (Academia de Administrare Continuă).	• Neîncrederea cetățenilor referitor la instituția APL II; • Interes scăzut al cetățenilor în privința dialogului cu APL II; • Schimbări legislative nefavorabile (reforma teritorial-administrativă); • Controale numeroase de la instituțiile naționale; • Epidemii; • Criză economică.

2. EDUCAȚIE, TINERET ȘI SPORT

2.1. Educație

În raionul Călărași, oferta instituțiilor de învățământ este una variată, având în vedere unitățile de învățământ care funcționează la toate nivelele. În anul 2020, infrastructura școlară a raionului Călărași include 58 instituții de învățământ: 32 instituții preșcolare, 18 gimnazii, 4 licee, 2 școli primare, 1 școală primară - grădiniță, o școală profesională.

Tabelul 11. Instituții de educație

Regiunea de dezvoltare /Raionul	Educație timpurie, 2018			Învățământul primar și secundar general 2018/2019			Învățământul profesional tehnic secundar	
	Instituții de educație timpurie	Numărul de copii la 100 locuri	Numărul de copii la un cadru didactic	Număr instituții	Număr elevi la 10000 locuitori	Număr elevi la un cadru didactic	Număr instituții	Număr elevi
Centru	495	82	14,2	419	931	12,6	8	2 298
Raionul Călărași	33	65	14,2	26	824	12,7	1	213

Sursa: Biroul Național de Statistică

În urma reformei de învățământ numărul de licee sa diminuat cu 8 unități, dar sa majorat numărul de gimnazii cu 3 unități. Astfel, localitățile unde instituțiile de învățământ au fost optimizate sunt: gimnaziul Bahu, Păulești, Frumoasa, Hîrbovăț, Leordina, Mîndra, Novaci, Vărzăreștii –Noi, Părcani, Nișcani, Tuzara, Căbăiești. Elevii din localitățile Vătămăneasa, Podiș, Oricova, Palanca, Sverida, Botoșanca, Tochile, Veverița, Gara Bahmut, Ursari, Buda, Pîrjolteni, Schinoasa și Bularda amplasate la o distanță mai mare de 2 km de la instituția de învățământ sunt transportați la școală. De la începutul anului școlar septembrie 2018 pînă la 31 mai 2019 au fost transportați 1227 elevi.

Tabelul 12. Instituțiile educaționale și de învățământ prezente, raionul Călărași

Tipul instituției	Număr	Limba de predare	Capacitate totală	Total elevi/copii	Total clase/grupe	Total săli studii	Fond de carte
Grădinițe	32	rom/rus	4567	2629	113		
Școală Primară - Grădiniță	1	rom	180	95 40 elevi în cl. I-IV; 55 copii preșcolari;	3 clase / 3 grupe		6539
Școli primare	2	rom	610	502	20	24	7220
Gimnazii	18	rom/rus	10677	3234	185	244	76870
Licee	4	rom	3975	2279	97	138	86277
Școli polivalente	1	rom	600	200	10	18	5812

Sursa: Direcția Învățământ Călărași

Capacitatea instituțiilor educaționale este diferită, rata de ocupare constituind de la 3% (școala polivalentă) pînă la 82% școli primare.

2.1.1. Educație preșcolară

Instituții de educație timpurie. Către sfârșitul anului 2019 în raion funcționau 32 instituții de educație timpurie, cu forma de proprietate publică. În mediul rural, în majoritatea comunităților, activează câte o instituție preșcolară, excepție s. Sipoteni (2 instituții preșcolare). În 11 localități instituții de educație timpurie nu sunt (Mândra, Palanca și Leordoaia, Seliște - Nouă, Novaci, Bularda, Ursari).

În mediul urban activează 3 instituții preșcolare. Astfel, dacă în 2018 în s. Novaci instituția a fost închisă, în mediul urban a mai fost deschisă o grădiniță. Limba de predare în majoritatea instituțiilor este limba română, excepție Guguță (or. Călărași – 1 grupă) și IET Hîrjauca (2 grupe).

Tabelul 13. Instituții preșcolare, după mediul urban/rural

	2015	2016	2017	2018
Instituții preșcolare, total din care:	33	33	34	33
urban	2	2	3	3
rural	31	31	31	30
Numărul de locuri, din care:	3905	3940	4047	4081
urban	390	390	490	490
rural	3515	3550	3557	3591
Suprafața încăperilor grupelor instituției preșcolare (inclusiv a cabinetelor, sălilor pentru ocupație) (m²) din care:	12874	13043	13662	13929
urban	1571	1571	1980	1980
rural	11303	11472	11682	11949
Numărul de grupe din care:	108	107	112	115
urban	16	16	20	20
rural	92	91	92	95
Numărul copiilor din care:	2595	2570	2556	2655
urban	571	538	631	614
rural	2024	2032	2025	2041
Personal pedagogic	200	194	197	187
urban	34	30	35	33
rural	166	164	162	154

Sursa: Direcția învățământ Călărași

De asemenea, se poate menționa faptul că numărul de locuri în instituțiile preșcolare în anul 2018 a crescut nesemnificativ (cu 4,5%) față de anul 2015, creștere condiționată de majorarea numărului de locuri în mediul urban (25,6%) și rural (3,26%). Chiar dacă numărul de grupe este în creștere cu 6,5% (mediul urban – 25%, rural – 3,3%), personalul pedagogic este în descreștere cu 6,5%, descreștere cauzată de migrația personalului.

În 2018, la 100 locuri în instituțiile de educație timpurie din regiune reveneau 82 copii. Numărul mediu de copii la 100 locuri în instituțiile din raionul Călărași a constituit 65 copii, număr mic comparativ cu alte raioane (Ialoveni, Dubăsari, Criuleni etc.).

În 2018, instituțiile preșcolare din raion au fost frecventate de 2655 copii cu vârstă de 2-7 ani, aceștia reprezentând 49,2% din numărul total de copii din raion.

655 de copii sau 36,3% în raport cu numărul copiilor existenți în raion (1800) sunt înscriși în grupele pregătitoare. Se identifică rata înaltă de frecvență a copiilor de 6-7 ani a grupelor pregătitoare în instituțiile Bravicea, Horodiște, Onișcani, Săseni ș.a.

Cadre didactice în educația timpurie. În anul 2018, din totalul de 219 persoane care asigurau activitatea didactică și nedidactică din educația timpurie, 15% a constituit personal de conducere. Din 187 cadre didactice din educația timpurie, 94% sunt educatori.

Copii cu necesități speciale. În 2018 numărul copiilor cu necesități speciale (cerințe educaționale speciale și cu dizabilități) care au frecventat instituțiile de educație timpurie a fost de 45 persoane, cu circa 45% mai mult față de anul 2017. Majoritatea acestor copii fac parte din orașul Călărași (56%), Pitușca (13%), Hîrjăuca (11%), Sipoteni (9%), Peticeni (7%), Sadova (2%), Horodiște (2%). Astfel, tot mai multe grădinițe sunt adaptate la necesitățile copiilor cu dizabilități. Din total copii cu necesități speciale 32,6% sunt cu dereglări de vorbire, 27,6% – cu dereglări de vedere și 13,8% – cu dereglări de intelect.

Chiar dacă numărul copiilor de vârstă preșcolară se diminuează cu 4%, numărul copiilor ce frecventează grădinița este în creștere cu 1%, iar a copiilor care lipsesc de la grădiniță constituie în mediu 5%.

Tabelul 14. Frecvența copiilor în instituțiile preșcolare

	Numărul copiilor de vârstă preșcolară (1-6 ani)			Numărul copiilor ce frecventează grădinița			Numărul copiilor care lipsesc de la grădiniță (mai mult de 20% din zile eligibile pe an), adică sunt înscriși oficial în grădiniță, dar efectiv lipsesc zile întregi		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Total	5729	5526	5509	2660	2679	2687	109	127	131
fete	2662	2585	2577	1232	1323	1306	50	61	66
băieți	3067	2941	2932	1428	1356	1381	59	66	65

Sursa: Direcția învățământ Călărași

2.1.2. Educația școlară

În raionul Călărași în perioada 2018-2019, activează 26 de instituții școlare. Astfel, se identifică faptul că în fiecare comună activează o școală/gimnaziu/liceu, excepție s. Căbăiești, Meleşeni și s. Tuzara. Limba de predare în majoritatea instituțiilor este limba română, excepție două instituții (liceul M. Sadoveanu din or. Călărași - 7 clase, gimnaziul din Hîrjăuca), în care limba de predare este mixtă – limba română și limba rusă.

Tabelul 15. Caracteristici instituții școlare după mediu urban/rural

	Numărul de instituții	Suprafața totală a încăperilor școlare (metri pătrați)	Numărul de clase (inclusiv cabinetele de studii și laboratoare)	Suprafața claselor (inclusiv cabinete și laboratoare), m ²	Numărul de locuri pentru elevi
2016/2017	30	99197	569	38938	14727
urban	4	15728	122	7973	2624
rural	26	83469	447	30965	12103
2017/2018	26	92434	525	34678	14157
urban	4	15728	122	6843	2584
rural	22	76706	403	27835	11573
2018/2019	26	91522	528	35569	14157
urban	4	15728	122	6843	2584
rural	22	75794	406	28726	11573

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Populația școlară a evoluat odată cu fluctuațiile demografice, scăzând de la un volum de înscriși de 6625 copii și elevi, în anul 2017, până la 6204 copii și elevi în anul 2019. În cazul copiilor înscriși în unitățile de învățământ primar și gimnazial se manifestă o descreștere de 6%. Evoluția copiilor ce frecventează școala/liceul este marcată de o scădere constantă.

Tabelul 16. Numărul de elevi din instituții de învățământ general

	Numărul copiilor de vârstă școlară (7-18 ani)			Numărul copiilor ce frecventează școala/liceul		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Total	6625	6409	6204	6625	6409	6204
fete	3234	3114	3015	3234	3114	3015
băieți	3391	3295	3189	3391	3295	3189

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Abandonul școlar rămâne o preocupare a sistemului educațional, indiferent de nivelul de educație, rata abandonului școlar înregistrând o creștere fluctuantă în perioada 2017/2018, 2018/2018, 2019/2020: 22 copii, 28 și 26 copii respectiv.

În contextul evoluțiilor demografice care au condus la revizuirea rețelei instituțiilor de învățământ, au intervenit modificări și în numărul de cadre didactice încadrate în sistem. Astfel, dacă în anul 2016 corpul didactic al raionului se ridica la un număr de 596 cadre, în anul 2019 acesta a scăzut la 498 de cadre didactice. Cea mai mare pondere o dețin cadrele didactice cu vechimea în munca pedagogică ≥ 20 ani (60%). Este mare numărul de cadre didactice de vârstă pensionară și pre-pensionară (bărbați 50-62 ani și femei 50-58 ani). Această situație ar putea acutiza lipsa de personal în timpul apropiat.

Tabelul 17. Cadre didactice în instituțiile de învățământ primar și secundar general

Anul	Cadre didactice Total	Cadre didactice cu vechimea în munca pedagogică					
		≤ 2 ani	de la 2 până la 5 ani	de la 5 până la 10 ani	de la 10 până la 15 ani	de la 15 până la 20 ani	≥ 20 ani
2016/2017	596	31	33	53	57	64	358
2017/2018	540	22	27	65	43	58	325
2018/2019	498	11	28	48	52	68	291
2019/2020	498	11	28	48	52	68	291

Sursa: Direcția învățământ Călărași

O problemă la capitolul resurse umane continuă să fie fluctuația cadrelor didactice. Numărul necesarului de cadre și cele mai solicitate discipline pentru anii de studii sunt reflectate în tabelul următor:

Tabelul 18. Necesari de cadre

Anul de studiu	Necesari de cadre			Cele mai solicitate discipline școlare		
	școli	grădinițe	total	2018-2019	2019 -2020	2020 -2021

Anul de studiu	Necesar de cadre			Cele mai solicitate discipline școlare		
	școli	grădinițe	total	2018-2019	2019 -2020	2020 -2021
2018-2019	50	26	76	Limba română, franceză, matematica, clasele primare, educația preșcolară, istoria	Limba română, limba franceză, engleză, matematică, clasele primare, istoria/educația civică, educația preșcolară	Limba și literatura română, limba franceză, istoria /educația civică, matematica, clasele primare, educația preșcolară
2019-2020	62	27	89			
2020 - 2021	61	20	81			

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Cu toate că în raion este un deficit de cadre didactice, disciplinele școlare și preșcolare au fost acoperite. În fiecare an se solicită MECC tineri specialiști, dar se prezintă foarte puțini specialiști. Lipsa de cadre este suplinită prin cumul, ceea ce duce spre suprasarcină didactică pentru unele cadre didactice. Pentru a facilita procesul, DÎTS achită distanța pe care cumulardul o parcurge de către de la o instituție la alta acest proces. Abandonul sistemului de către cadrele didactice se simte an de an, rămânând în instituții un număr mare de cadre didactice vârstnice.

În repartizarea elevilor pe clase, 50% dintre aceștia urmează clasele 5 - 9, 40% urmează clasele 1 - 4, 4% clasele 10 - 11 și doar 2% urmează clasele 12.

Tabelul 19. Repartizarea elevilor pe clase și număr absolvenți

Început an de studii	Număr elevi - total	Numărul elevilor				Număr total de absolvenți	Număr de absolvenți	
		clasa 1-4	clasa 5-9	clasa 10-11	clasa 12		gimnazii	licee
2016/2017	6543	2682	3412	311	138	887	684	203
urban	1733	617	779	199	138	291	135	156
rural	4810	2065	2633	112	0	596	549	47
2017/2018	6484	2694	3355	297	138	738	601	137
urban	1938	717	924	204	93	270	133	137
rural	4546	1977	2431	93	45	468	468	0
2018/2019	6310	2626	3277	285	122	812	674	138
urban	1954	741	901	231	81	280	187	93
rural	4356	1885	2376	54	41	532	487	45

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Numărul mic de absolvenți de liceu este cauzat de emigrarea peste hotare sau finalizarea studiilor în alte localități.

Pentru sesiunea de examene 2020 au fost înscriși 132 de candidați la diploma de bacalaureat și 5 restanțieri, toți admiși la obținerea diplomei de bacalaureat.

Tabelul 20. Candidați la diploma de bacalaureat

Anul	Total candidați (fără restanțieri)	Respinși	Au obținut 10 din oficiu
2020	132	0	9
2019	120	5	6
2018	137	9	3

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Un aspect important în sistemul educativ este faptul că, sunt încadrați în învățământ elevii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală/fizică sau cei cu cerințe educaționale speciale. Numărul acestora este în scădere în ultimii ani.

Tabelul 21. Copii cu cerințe educaționale speciale

	Numărul de elevi cu cerințe educaționale speciale	Numărul de elevi cu dizabilitati	Numărul de elevi în școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică
2016/2017	247	40	59
urban	66	6	0
rural	181	34	59
2017/2018	221	101	38
urban	62	54	0
rural	159	47	38
2018/2019	200	44	29
urban	55	15	0
rural	145	29	29

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Baza tehnico - materială. În anul de învățământ 2018/2019 instituțiile de educație școlare din raion au fost dotate cu 500 computere, din care 84% au avut conectare la Internet. Asigurarea cu calculatoare a instituțiilor școlare este una dintre prioritățile fiecărei școli/liceu din raion. Numărul acestora este mai mic raportat atât pe instituții, cât și pe numărul de copii din cadrul acestora. În anul 2018/2019 față de 2014/2015 numărul de PC a scăzut cu 12%, în timp ce numărul de elevi la un PC din instituții a crescut cu 25%.

Tabelul 22. Asigurarea cu calculatoare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general

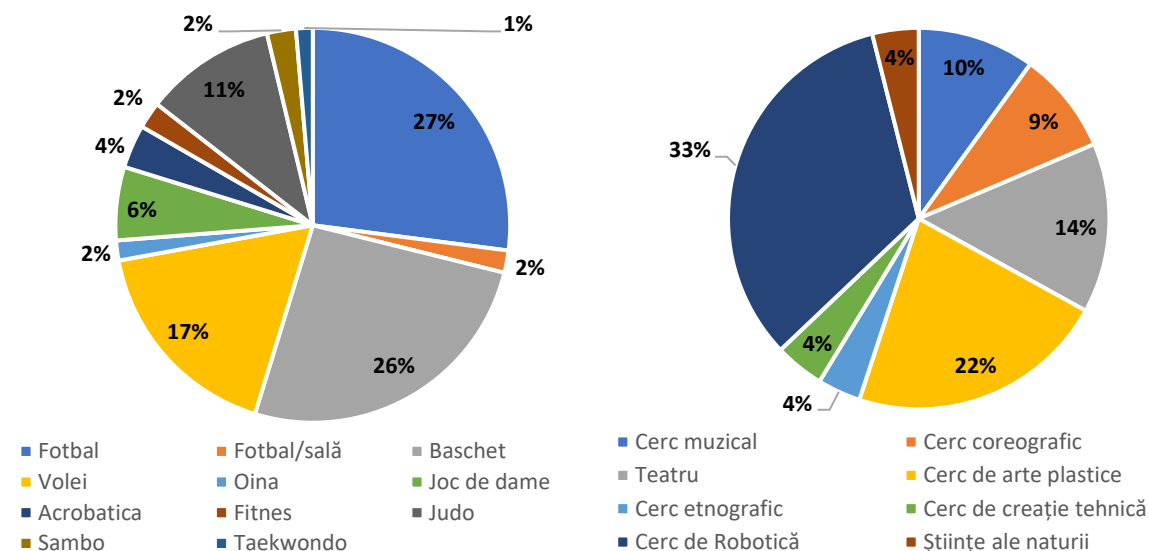
	Număr total de calculatoare			Număr de calculatoare cu acces la internet			Număr de elevi la un calculator		
	2014/2 015	2016/2 017	2018/ 2019	2014/ 2015	2016/ 2017	2018/ 2019	2014/ 2015	2016/ 2017	2018/ 2019
Regiunea Centru	7711	9023	9667	4867	6126	7106	19	18	17
Călărași	570	511	500	425	405	420	16	19	20

Sursa: Biroul Național de Statistică

Activitățile extrașcolare corespund intereselor copiilor și la început de an sunt selectate în dependență de nevoi, doleanțe, aspirații. Activitățile se desfășoară în fiecare instituție

conform unui orar întocmit, cu 4 ore prevăzute pentru fiecare secție, care se desfășoară de 2 ori pe săptămână.

Figura 7. Activități extrașcolare în instituțiile de învățământ general din raion

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Astfel, în domeniul sportului au fost implicați 1098 de copii, iar în domeniul artei de 2 ori mai mulți beneficiari– 2245 copii. Cercurile cele mai solicitate sunt: fotbal, baschet, volei și judo, iar din domeniul artei: robotică și arte plastice, muzică și coreografie.

2.1.3. Învățământul secundar profesional în raion

Învățământul secundar profesional este reprezentat de **Școala Profesională Călărași**. În 2018/2019 au fost înmatriculați 123 elevi, fiind înregistrați ca absolvenți doar 47%, înregistrând creșteri fluctuante.

Școala pregătește elevii la specialitatea mașiniști- excavatoriști. În plus, Școala Profesională din Călărași mai propune absolvenților gimnaziilor și nu numai, și alte specialități: mașinist la buldozer, mecanic auto, lăcătuș la redresarea caroseriei, cusător, tencuitor, vânzător produse alimentare și nealimentare.

Tabelul 23. Dinamica numărului de elevi la Școala Profesională Călărași

Anul de studii	Înmatriculați	Absolvenți
2016/2017	100	37
2017/2018	75	72
2018/2019	123	58

Sursa: Direcția învățământ Călărași

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Implementarea reformelor în domeniul de învățământ; • Înnoirea și completarea efectivului tehnicii informaționale; • Asigurarea, în ansamblu, fiabilă cu transport a elevilor la instituțiile de învățământ din alte localități; • Dotarea și modernizarea bazei tehnico - materiale; • Nu există discrepanță între nivelul de calificare didactică a femeilor, pe de o parte, și a bărbaților, pe de altă parte; • Școala de arte activități extra curriculare.	• Lipsa creșelor în mediul rural; • Gradul redus de acoperire cu instituții școlare în mediul rural; • Lipsa unei conexiuni sănătoase „familie-școală”; • Frecvența elevilor din categorii social-vulnerabile; • Fenomenul de abandon școlar; • Asigurarea cu cadre calificate; • Gradul redus de cunoaștere sau neînțelegere corectă a legislației și a altor acte normative; • Rezistența populației vis-a-vis de reforma structurală în domeniul educației; • Degradarea unor spații școlare și uzură morală a materialului didactic existent; • Migrarea populației.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Existența unui cadru legislativ stabil în domeniul învățământului; • Existența unor programe naționale de parteneriat educațional; • Implicarea ONG-urilor la realizarea acțiunilor educaționale non formale de calitate; • Susținerea din partea autorităților locale a programului de dotare cu tehnică de informatizare și de comunicare a unităților școlare; • Organizarea și participarea în cadrul competițiilor internaționale Școala rezervelor olimpice și Școala sportivă Mihai Viteazul; • Tabăra de vară internațională pentru copii, inclusiv cu localitățile înfrățite; • Participarea cadrelor didactice de formare la nivelul național și internațional, inclusiv on-line.	• Slaba corelare a ofertei de muncă cu specializările din instituțiile de învățământ • Politica de cadre de învățământ; • Micșorarea anuală a numărului de elevi, cu implicații asupra normării personalului didactic calificat în unitățile școlare cu efective mici; • Volumul finanțării bugetare efective insuficientă; • Inflexibilitatea cadrului legal în finanțarea claselor minorităților lingvistice; • Contradicția dintre nivelul de finanțare și calitatea serviciului de învățământ prestate; • Epidemia; • Calamitățile naturale.

3. CULTURĂ ȘI SPORT

3.1. Cultură și sport

3.1.1. Cultură

Infrastructura culturii raionului Călărași include 41 de biblioteci, 34 instituții culturale și 7 muzee. Numărul bibliotecilor și caselor de cultură nu s-a majorat timp de ultimii 5 ani, însă starea celor prezente s-a înrăutățit.

Muzee. În Regiunea Centru și raionul Călărași numărul de muzee a rămas neschimbat, dar în rl Călărași au crescut mai mulți indicatori: numărul lucrătorilor cu 13%, creștere ce a condiționat majorarea numărului pieselor și a vizitelor cu 9% și 43% respectiv.

Tabelul 24. Muzee în RDC și raionul Călărași

	RDC	Raionul Călărași	RDC	Raionul Călărași	RDC	Raionul Călărași
Anul	2017		2018		2019	
Muzee - total, unități	41	7	41	7	41	7
Numărul pieselor de muzeu din fondurile de bază, unități	232368	41144	239433	43292	244057	44769
Numărul de vizite, persoane	162039	12046	170436	16326	167311	17176
Numărul lucrătorilor, persoane	168	15	168	16	168	17

Sursa: Biroul Național de Statistică

Majoritatea muzeelor sunt amplasate în mediul rural (6 unități) și sunt de istorie și etnografie, domeniul public, excepție cel din s. Palanca – Casă părintească, domeniu privat.

Tabelul 25. Tipuri de muzee, raionul Călărași

	Mediu	Localitate	Tip de muzeu	Proprietate
1.	urban	Călărași	Muzeul de Istorie și Etnografie Călărași „Dumitru Scvorțov - Russu”	publică
2.	rural	Vălcineț	Muzeul satului	publică
3.	rural	Horodiște	Muzeu de istorie și etnografie	publică
4.	rural	Săseni	Muzeu de istorie și etnografie	publică
5.	rural	Palanca	Casa părintească	privat
6.	rural	Hoginești	Muzeu de istorie și etnografie	publică
7.	rural	Bravicea	Muzeu de istorie și etnografie	publică

Sursa: Biroul Național de Statistică

Clădirea **Muzeului de Istorie și Etnografie Călărași „Dumitru Scvorțov - Russu”** din orașul Călărași a fost construită în anii 1950 de către Moldsilva, funcționând ca școală muzicală o perioadă. În 2014, în baza deciziei consiliului orașenesc nr. 07/09 din 21.08.2015 clădirea devine muzeu.

Muzeul din Călărași are o colecție de circa 10 mii de exponate, săli cu tematică și expoziții temporare cu diferite colecții personale. Muzeul de Istorie și Etnografie "Dimitrie Scvorțov – Rusu" deține circa 200 de sculpturi, dar și multe alte lucruri personale de ale sculptorului: scrisori, fotografii, grafică, picturi, medalii.

Sălile expoziționale din incinta muzeului sunt:

- Arheologie
- Călărași-Târg 1794-1940-istoria unui oraș evreiesc
- Turismul Religios-mănăstiri și biserici
- Etnografia și meșteșugăritul local
- Perioada Sovietică anilor 40-90
- Holul instrumental „Muzica Retro în Călărași,,
- Numismatica ,arme și armuri
- „Mândrul Călărași între ieri și azi,,
- Colecția lui Dimitrie Scvorțov-Rusu
- Colecții personale cu expoziție temporară
- "Fii Oaspetele Nostru" și articole din ziare despre muzeu

În raionul Călărași activează 34 de **Casa de Cultură**, dintre care doar 1 este în mediul urban, restul 33 în mediul rural. Numărul total de locuri este de 10200 locuri.

Tabelul 26. Instituții culturale din raionul Călărași, 2019

Mediu	Starea tehnică a clădirilor		
	adaptate	special amenajate	necesită reparații
Urban	0	1	0
Rural	0	33	33
Total	0	34	33

Sursa: Direcția cultură și turism, CR Călărași

Numărul de locuri în sălile de spectacole la 1000 locuitori constituie 133 locuri și depășește media pe media regiunea centru cu 10%.

Din totalul Caselor de Cultură, toate clădirile au fost special amenajate, iar 33 sau 97% dintre edificii necesită reparații.

În cele 34 de Case de Cultură își desfășoară activitatea 83 de angajați, dintre care 41% constituie femei. Chiar dacă numărul de case de cultură predominant sunt amplasate în mediul rural, numărul de angajați la 1 casă de cultură în mediul rural constituie 2,06 lucrători față de 15 din mediul urban.

Tabelul 27. Resurse umane instituții culturale, 2019

	în localități urbane	în localități rurale	Total	dintre care femei
	15	68	83	34
Angajați				
Personal cu funcție de răspundere	1	23	24	4
Specialiști	4	17	21	10
Personal auxiliar	10	28	38	20
Nivel de instruire				
Personal cu studii superioare	3	12	15	5
Personal cu studii profesional tehnice	2	11	13	4
Alt nivel	10	45	55	25
Vârsta				
sub 25 ani	0	0	0	0
25-49 ani	6	18	24	11
50-64 ani	4	41	45	17
≥65 ani	5	9	14	6

Sursa: Direcția cultură și turism, CR Călărași

Din punct de vedere a vârstei angajaților instituțiilor culturale, structura personalului denotă o tendință stabilă din Republica Moldova. Pe fundalul reducerii numărului populației și migrației pe termen lung se observă și o reducere constantă a ponderii populației tinere în totalul populației ocupate. Analizând în ansamblu împărțirea pe grupe de vârstă a angajaților caselor de cultură, se observă că structura personalului angajat în funcție de vârstă denotă o structură matură, prevalând angajați cu vârstă cuprinsă între 50 - 64 ani – 54%.

Este necesară deci o creștere a gradului de atractivitate în vederea ocupării de posturi de către persoane din primele 2 grupe de vârstă ale analizei și cu precădere înspre grupele (sub 25 – 35 ani). Problema este lipsa de personal calificat și nivelul redus de salarizare care nu satisface cerințele unui tânăr specialist, inclusiv angajarea în câmpul muncii în mediul rural.

Situația din punct de vedere al vechimii în muncă denotă o pondere semnificativă și constantă de angajați care activează mai mult de 10 ani în cadrul instituțiilor și constituie circa 28%. Totodată numărul angajaților care activează între 1-3 ani lipsește, ceea ce denotă lipsa fluctuației de cadre și angajarea de personal nou, dar și îmbătrânirea personalului.

Pe parcursul anului 2019, în Casele de Cultură au fost organizate 1950 manifestări culturale, dintre care 7% au fost organizate pentru copii și adolescenți. La aceste

manifestări au participat 163,3 mii de spectatori, dintre care 23% au participat la cele organizate în mediul rural.

Tabelul 28. Manifestări culturale organizate în raionul Călărași, 2019

Mediu	Nr. manifestări	Pentru copii și adolescenți	Nr. Spectatori
Urban	88	133	125500
Rural	1862	37	37800
Total	1950	133	163300

Sursa: Direcția cultură și turism, CR Călărași

Formații artistice de amatori

În Casele de Cultură activează 104 formații de amatori cu 1253 membri. Majoritatea formațiilor artistice de amatori activează în mediul rural (90%) și doar 10 formații artistice (157 membri) sau 10% sunt în mediul urban.

Din punctul de vedere al genului de activitate al formațiilor de creație artistică, peste 28% dintre ele sunt formații folclorice, peste 20% ansambluri de dans și 16% sunt formații de muzică de fanfară. Procentele cele mai mici sunt înregistrate în cazul ansamblurilor vocale, de muzică populară, centrele de artizanat și ansambluri de bărbați câte 8% și 4% constituie coruri.

Orchestra de muzica populară "Ciobanaș", este una dintre cărțile de vizită ale raionului Călărași. Înființată în anul 1947 în orașul Călărași de către dirijorul Grigore Duvidzon, om emerit în cultură, primește titlul onorific de colectiv - model în 1962.

Ansamblul - model de dansuri populare "Codrenii" a fost înființat în 1952 pe lângă casa raională de cultură Călărași

Instituții de învățământ artistic

Programele de dezvoltare culturală în teritoriu includ organizarea de manifestări culturale și participarea formațiilor artistice din diferite localități la concursurile și festivalurile raionale și naționale.

În raionul Călărași activează 3 școli de arte din s. Sipoteni (83 elevi, 7 profesori), s. Bravicea (92 elevi, 7 profesori) și din or. Călărași (362 elevi, 27 profesori). În aceste școli există diverse secții: secția de instrumente, secția de pictură, secția de dans.

Biblioteca. Astfel, chiar dacă în perioada analizată, în Regiunea Centru numărul bibliotecilor este în scădere cu 1%, în raionul Călărași numărul lor este stabil. Comparativ cu Regiunea Centru, fondul de carte și reviste este în creștere cu 1,5%. Intrările de documente în colecțiile bibliotecilor publice din rețea s-au efectuat din 3 surse: buget, donații, recepționări de la cititori în schimbul celor pierdute. În ceea ce

privește numărul de cărți și reviste eliberate și numărul de vizite respectă tendința regională fiind în descreștere cu 0,2% și 5% respectiv, descreștere determinată de utilizarea beneficiarilor a rețelelor de internet.

Tabelul 29. Biblioteci publice, raionul Călărași și Regiunea Centru

	RDC	Raionul Călărași	RDC	Raionul Călărași	RDC	Raionul Călărași
Anul	2017		2018		2019	
Numărul de biblioteci	517	41	516	41	512	41
Numărul de cărți și reviste, mii exemplare	4195.1	245.3	4151.1	246,6	4102.9	248,9
Numărul de cărți și reviste eliberate, mii exemplare	4204.3	146	4044.4	157,5	4005.59	145,65
Numărul de vizite, mii	2867.4	134.9	2775.5	125,5	2682.56	128,21

Sursa: Biroul Național de Statistică

Rețeaua de biblioteci publice Călărași cuprinde 40 unități, din care în mediul rural sunt 38 de biblioteci sau cu 3% mai puțin decât în 2019.

Tabelul 30. Rețeaua de biblioteci publice, 2020

	Indicatori	2020
1.	Biblioteci publice raionale	1
2.	Biblioteci publice orășenești	1
3.	Biblioteci publice satești	38
	inclusiv, biblioteci publice pentru copii	3

Sursa: Direcția cultură și turism, CR Călărași

Din totalul acestor biblioteci, cu program deplin activează 31 de bibliotecari, iar restul - 14 unități activează cu jumătate de normă (71%) și 0,75 normă de lucru (29%). În anul 2019, 5 biblioteci nu au activat din lipsă de cadre (com. Tuzara, s. Leordoiaia, s. Novaci, com. Hîrjăuca și com. Săseni), iar 1 bibliotecă din lipsă de spațiu (s. Schinoasa).

Bibliotecile sunt amplasate în diferite locuri: în locale separate (14 biblioteci), în incinta Caselor de Cultură (15 biblioteci), primării (3 unități), instituții școlare (8 unități).

Suprafața totală ocupată de biblioteci publice este de 2586 m². Numărul total al locurilor în săli destinate pentru lectură, instruire, socializare și activități de agrement constituie 570 de locuri.

3.1.2. Sport

Infrastructura sportului este slab dezvoltată în raion. Pe teritoriu raionului sunt 70 construcții sportive de plan (terenuri și câmpuri) și 15 săli de sport de diferite categorii. Infrastructura sportului este dotată cu inventar sportiv uzat atât material cât și moral. Numărul sălilor de sport în perioada analizată, 2015-2018, este în descreștere cu 44% sau 12 săli, dar a construcțiilor sportive în creștere cu 4,5% sau 3 construcții. În raion este amenajat un stadion cu tribune pentru 500 locuri și peste. Bazine de înot pe teritoriul raionului lipsesc.

Tabelul 31. Structura infrastructurii sportive

Sport	Nr. terenuri/săli
fotbal	40
judo	3
volei	15
box	2
dame	2
tenis de masă	1
șah	2

Sursa: CR Călărași

În raion activează 2 școli sportive:

- Școala Sportivă “Mihai Viteazul” Călărași condusă de dl Vasile Bondari, de larg profil cu 13 grupe de instruire, dintre care 7 sau 54% sunt avansate: judo – sambo, triatlon de forță, tenis de masă, dame și fotbal (5 grupe cu 32 de sportivi
- Școala Sportivă de lupte a Rezervelor Olimpice din orașul Călărași condusă de Antrenorul Emerit al Republicii Moldova dl Constantin Cobîlean, este specializată pe lupte libere (10 grupe).

Ambele școli sportive sunt situate în centrul raional și sunt gestionate financiar de Primăria orașului Călărași, dar au susținere financiară și din partea Consiliului raional Călărași. Astfel, în calitate de beneficiari sunt 367 de persoane, dintre care 42 de persoane sau 11% sunt de gen feminin. În Școala Sportivă de lupte a Rezervelor Olimpice din orașul Călărași se antrenează persoane preponderent de gen masculin, excepție 1 fată.

Tabelul 32. Școli sportive rl Călărași

	Școala Sportivă	
	“Mihai Viteazul”	de lupte a Rezervelor Olimpice
Grupe de instruire		
începătoare	8	2
avansate	10	5
măiestrie sportivă	0	1
măiestrie sportivă superioară	0	2
Număr Sportivi		
începători	130	31
avansați	143	48
măiestrie sportivă	0	4
măiestrie sportivă superioară	7	4

Sursa: CR Călărași

În Școala Sportivă de lupte a Rezervelor Olimpice din orașul Călărași activează 7 antrenori (lupte libere), dintre care 86% sunt cu studii superioare, iar 71% din antrenori dețin categoria gradul didactic superior de gradul II.

În cadrul școlii se antrenează 280 de persoane, preponderent avansați (51%) și începători (46%).

Tabelul 33. Școala Sportivă “Mihai Viteazul”

	Ramuri de sport				
	fotbal	judo	tenis de masă	Joc de dame	Triatlon forță
Grupe de instruire					

	Ramuri de sport				
	fotbal	judo	tenis de masă	Joc de dame	Triatlon forță
începătoare	2	3	1	0	2
avansate	3	3	1	1	2
măiestrie sportivă	0	0	0	0	0
măiestrie sportivă superioară	0	0	0	0	0
Sportivi					
începători	32	49	34	0	34
avansați	45	50	40	12	28
măiestrie sportivă	0	0	0	0	0
măiestrie sportivă superioară	0	0	0	0	0
Total	77	99	74	12	62

Sursa: CR Călărași

În cadrul școlii sunt angajați 9 antrenori, dintre care 67% sunt cu studii superioare. Câte 11% din antrenori dețin categoria gradul didactic superior și de gradul I.

Școala Sportivă de lupte a Rezervelor Olimpice din orașul Călărași deține câte 1 teren sportiv și sală sportivă.

În anul 2020 au fost organizate următoarele concursuri: Campionatul Republicii Moldova de Șah rezervat veteranilor; Campionatul Republicii Moldova la futsal; Campionatul Republicii Moldova de fotbal divizia „B”, seria „Nord”, Campionatul raionului Călărași la tenis de masă; Cupa Moldovei Orange de fotbal, Turneul Național de Taekwon-do Dunamis – 2020.

Totodată, sportivii călărășeni de performanță sunt delegați la multiple concursuri de rang național și internațional. Pe lângă aceasta sunt desfășurate activități sportive de sărbătorile „Ziua Sportivului”, „Hramul localității”, „Ziua Independenței”, „Sărbătoarea roadei” etc.

O problemă majoră constituie lipsa de specialiști în domeniul tineretului și sportului în cadrul primăriilor satelor și comunelor raionului. Specialiști angajați activează în cadrul Consiliului raional Călărași, primăriile orașului Călărași și comunei Sipoteni.

Problema cadrelor calificate în acest domeniu reiese din retragerea specialiștilor și lipsa mijloacelor necesare de motivare a tinerilor specialiști. Mai mult ca atât se atestă faptul că persoanele apte de muncă, cu un potențial profesional și o stare fizică care le permite desfășurarea atât orelor de educație fizică cât și alte activități sportive, cum ar fi diferite secții, antrenamente, sunt reduși din considerentul că au ajuns limita de pensionare. Acest fapt cauzează lacune extrem de mari în domeniul sănătății populației, unui mod activ de viață, precum și educația sportivă a copiilor fiind afectată.

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Așezarea geografică avantajoasă; • Existența unui patrimoniu cultural bogat • Existența a instituțiilor artistice (Bravicea, Călărași, Sipoteni) ; • Ansamblul Codrenii • Existența specialiștilor calificați în mediul urban; • Existența tradițiilor populare; • Existența potențialului uman în domeniul culturii – factor esențial de dezvoltare a sectorului cultural și de producere a brandului regional (meșteri emeriti, ansambluri folclorice, etc.) ; • Completarea fondului monumente de for public (sculpturi).	• Inexistența unor parteneriate cu organizații neguvernamentale din zonă; • Nevalorificarea potențialului etnografic și istoric al zonei; • Insuficiența resurselor materiale și financiare în domeniu; • Capacități reduse de marketing în domeniul cultural; • Cadre calificate insuficiente la nivel rural; • Salarii neatractive; • Infrastructura fizică culturală deteriorată sau inexistentă; • Interes scăzut de implicare și participare în măsurile culturale organizate; • Capacitate redusă de satisfacere a nevoilor culturale, informaționale, de comunicare; • Bugetul alocat insuficient.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Pregătirea profesională a cadrelor din domeniu; • Festivaluri naționale sau internaționale; • Acces la fonduri externe și granturi; • Posibilități de creare a parteneriatelor naționale și internaționale (publice-private) în baza infrastructurii fizice culturale existente; • Programe de susținere (alocări din bugetul de stat) ; • Instituirea parteneriatelor culturale internaționale (ansamblul Călușarii).	• Epidemia; • Instabilitatea economică.

4. SĂNĂTATE ȘI ASISTENȚA ȘI SOCIALĂ

4.1. Sănătate

În raionul Călărași infrastructura medicală include:

- ✓ Spitalul Raional cu fondul general și secția consultativă cu 22 funcții de profil medici consultanți.
- ✓ 7 IMSP CS autonome, în componența cărora sunt
 - 21 Oficii ale Medicului de Familie;
 - 6 Oficii de Sănătate (puncte medicale).
- ✓ 1 prestator de servicii medicale, care prestează servicii de AMP (cabinet individual).

Tabelul 34. Numărul instituțiilor medico-sanitare, rl Călărași, unități

	Spitale	Instituții de asistență medicală primară și specializată	inclusiv, întreprinderi individuale private de asistență medicală
2014	1	17	8
2016	1	17	8
2018	1	18	9

Sursa: Banca de date statistice Moldova

În 2018 în sistemul de ocrotire a sănătății în raionul Călărași lucrează 113 de medici, revin astfel 14,8 medici la 10000 de locuitori, dintre care 4,8 medici de familie la 10000 locuitori. Astfel, în 2018, nivelul de completare al instituțiilor medico-sanitare cu medici în sectorul spitalicesc constituie 81,4% și este în descreștere față de 2014 (90,8%). Completarea cu medici în domeniul de asistență medicală primară este de 82,7% față de 76,4% în secția consultativă.

În 2019 numărul medicilor este în creștere cu 2% și constituie 115 persoane.

Tabelul 35. Asigurarea populației cu medici, la 10000 locuitori, rl Călărași

	Medici, total	Medici de familie	Stomatologi, dentiști
2014	14,0	5,3	1,0
2016	16,1	4,9	1,8
2018	14,8	4,8	0,8

Sursa: Banca de date statistice Moldova

Personalul medical mediu ce activează în cadrul centrelor medicale este în număr de 286 și revin astfel 37,4 cadre medicale la 10000 de locuitori, inclusiv 29,5 asistente medicale la 1000 locuitori.

În 2019 numărul personalului medical mediu este în descreștere cu 3% și constituie 277 persoane.

Tabelul 36. Rețeaua instituțiilor medico-sanitare

	Total instituții de stat	Instituții medicale de stat			Instituții medicale private
		Spitale raionale	Instituții AMP, CMF, CS	policlinici independente / puncte medicale independente	Întreprinderi individuale de ambulator
2014	6	1	4	1	7
2016	7	1	5	1	8
2018	9	1	7	1	9
2019	10	1	8	1	9

Sursa: Banca de date statistice Moldova

În raionul Călărași, în 2019, activează 40 de farmacii și filiale.

IMSP Spitalul Raional Călărași acordă servicii medicale populației raionului Călărași, de profil: asistență medicală de staționar și asistență medicală specializată de ambulator. Gradul de asigurare cu paturi la 10 mii populație din raion constituie 25.1 (media raioane – 31.5, media MS RM – 56.0). Structura fondului de paturi după profiluri IMSP SR Călărași este diversă: câte 22% din fondul de paturi sunt pentru profilul terapeutic și îngrijiri cronice, 21% chirurgical, câte 13% pediatrie și infecțioase și 10% obstetrical ginecologic. Momentan sunt vacante mai multe posturi de specialiști: anesteziolog, oncolog, chirurghi, farmacist, otorinolaringolog, narcolog neonatolog infecționist, farmacist, tehnician radiolog.

În cadrul IMSP SR Călărași activează 36 medici (16 medici specialiști în secția consultativă și 20 medici în staționar) ce dețin diverse categorii de calificare, inclusiv: superioară 57% sau 22 medici, categoria I 20% sau 3 medici, categoria II 3% sau 1 medic, fără categorie 30% sau 10 medici. Calificarea profesională a personalul medical cu studii medii este divers: 90 asistenți medicali dețin categorii de calificare, inclusiv: superioară - 51 asistenți, categoria I - 20 asistenți, categoria II - 17 asistenți, fără categorii - 15 asistenți.

Numărul populației deservite din raion constituie 79600 persoane, inclusiv copii 0-17 ani – 17084 persoane sau 21% din populație. Majoritatea populației deservită de IMSP Spitalul Raional Călărași a fost asigurată (56848 persoane sau 71%), ponderea populației neasigurate constituind 22752 persoane sau 29%.

Spitalul Raional Călărași este numit de către Ministerul Sănătății pentru anul 2020 ca spital Pilot din spitalele raional unde s-a introdus Structura de Management al Calității

Tabelul 37. Numărul decedaților pe principalele clase ale cauzelor de deces, persoane, 2019

Regiunea de dezvoltare/ raionul	Total decedați	din care pe clase ale cauzelor de deces:					
		boli ale aparaturii circulator	tumori maligne	boli ale aparaturii digestiv	accidente, intoxicații și traume	boli ale aparaturii respirator	alte bol
Centru	11431	6558	1775	1279	775	528	516
Călărași	896	516	140	90	43	44	63

Sursa: Banca de date statistice Moldova

În anul 2019, rata mortalității pe RDC și raionul Călărași s-a redus, comparativ cu anul 2018, de la 11545 la 11431 decedați. Conform datelor preliminare ale Agenției Naționale pentru Sănătate Publică a Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, structura mortalității pe principalele clase ale cauzelor de deces practic nu s-a schimbat: cele mai multe decese (57,6%) au drept cauză bolile aparatului circulator, urmate de tumorile maligne (15,6%), bolile aparatului digestiv (10,0%), accidentele, bolile aparatului respirator (4,9%), intoxicațiile și traumele (4,8%), și alte cauze (4,7%).

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• O situație mai bună, decât în mediu pe raioanele țării, legată de activitatea serviciului medicilor de familie. • Mărirea satisfacției pacientului prin servicii medicale calitative, sigure, performante, cost eficiente și condiții hoteliere moderne. • Tratament adecvat, conform standardelor medicale, Protocoalelor Naționale, protocoale instituționale.	• Lipsa resurselor umane și cadre medicale în etate mai mult de 30%. • Un nivel redus de cultură medico-sanitară a populației, mai ales sătești. • Un nivel scăzut de remunerare a muncii, în special a asistentelor medicale. • O situație mai scăzută, decât în mediu pe raioanele țării, ponderea personalului mediu medical de calificare înaltă. • O prevalență generală a bolilor infecțioase "social determinate". • Nedezvoltarea infrastructurii de transport locale, care condiționează o accesibilitate redusă a populației rurale la instituțiile medicale. • Lipsa specialiștilor tineri, în special în localitățile rurale. • Sistemul ineficient de remunerare și stimulare a muncii. • Pentru asistența medicală de urgență – starea deplorabilă a drumurilor, iluminarea nesatisfăcătoare a străzilor, lipsa iluminării pe scări în casele multietajate, lipsa denumirilor de străzi în localitățile rurale.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Investiții în domeniul medicinei primare. • Pregătire profesională. • Participarea în cadrul conferințelor naționale și internaționale. • Majorarea acoperirii cu asigurare medicală obligatorie a populației raionului. • Utilizarea proiectelor investiționale pentru modernizarea infrastructurii medicale a raionului.	• Instabilitatea economică și limitările legate de ea a finanțării sistemului ocrotirii sănătății din mijloacele bugetului de stat. • Reforma medicinei primare.

4.2. Asistența socială

Pensionarii și beneficiarii de îndemnizații asistenței sociale

Ca și în general pe RDC, în raionul Călărași s-a schițat o tendință clară de descreștere a numărului de pensionari cu 2,7%, inclusiv a pensionarilor de invaliditate (6%). În structura numărului pensionarilor predomină pensionarii pentru limita de vârstă (75%).

Chiar dacă, în perioada analizată 2017 - 2019 mărimea medie a pensiilor pentru limita de vârstă a crescut cu 25% și constituie 1576,7 lei în 2019, valoarea minimului de existență⁶ constituie 1707,4 lei și acoperă minimul de existență pentru această categorie de populație la nivel de 92%.

⁶ <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6615>

În perioada anilor 2017 - 2019 se observă micșorarea numărului de beneficiari de ajutor social (de la 1577 persoane până la 1247 persoane sau cu 21%) și a beneficiarilor de compensații pentru călătoria în transport (de la 4990 persoane până la 3622 persoane sau cu 27%). Cheltuielile efectuate pentru aceste compensații s-a micșorat cu 44%.

Tabelul 38. Pensionarii și beneficiarii de asistență socială (la începutul anului), rl Călărași

INDICATORI	Anii		
	2017	2018	2019
Numărul pensionarii total, persoane	14470	14299	14074
<i>din care:</i> – pensionarii pentru limită de vârstă, persoane	10786	10580	10490
– pensionarii de invaliditate – total, persoane	3097	2973	2916
<i>inclusiv:</i> pensionari de invaliditate din cauza unei boli obișnuite, persoane	3060	2937	2880
din care: – pensionarii încadrați în câmpul muncii, persoane	2867	2805	261
Mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă, lei	1263.7	1402.6	1576.7
Numărul beneficiarilor de ajutor social, persoane	1577	1446	1247
Numărul beneficiarilor de compensații pentru călătoria în transport, persoane	4990	3910	3622
Cheltuielile anuale efectuate pentru compensațiile pentru călătoria în transport, mii lei	1682,9	1323,3	936,5

Sursa: Direcția asistență socială și protecție a familiei, raionul Călărași

Infrastructura asistenței sociale. În raionul Călărași, în perioada anilor 2017-2019 s-a majorat numărul lucrătorilor din domeniul asistenței sociale 12%, iar mărimea medie al salariului lucrătorilor (de funcție) cu 49% și a constituit 7564 lei.

În perioada analizată, numărul centrelor de asistență socială de zi și de plasament pentru copii a rămas constant și a constituit câte 2 și 1 unitate respectiv. Totodată, numărul beneficiarilor ai centrelor de asistență socială de plasament pentru copii s-a majorat până la 32 persoane sau cu 39%.

La nivel de raion, în urma solicitărilor multiple cauzate de migrația populației numărul azilurilor de bătrâni și pensionari a crescut de la 1 unitate la 2 unități, iar numărul beneficiarilor constituie 25 persoane. Totodată, funcționează un serviciu de îngrijire la domiciliu, numărul beneficiarilor fiind în descreștere cu 17% și constituie 32.5 persoane.

În perioada menționată funcționează și un serviciu de consultare și consiliere a familiilor cu copii și cu persoane cu dizabilități. Numărul de beneficiari al serviciului de consultare și consiliere a familiilor cu copii, cu persoane cu dizabilități este în creștere cu 61% și constituie în 2019 184 de beneficiari.

Serviciile sociale la nivel raional sunt diverse. La nivel de raion există și serviciul social destinat persoanelor cu dizabilități mintale “Locuința protejată” (4 beneficiari, fiind deserviți de 3 angajați) și Centrul de zi “Dorința” pentru copii cu dizabilități multiple ce prestează servicii de instruire, reintegrare, kinetoterapie, terapie ocupațională, asistența psihologică, logopedie.

Tabelul 39. Infrastructura asistenței sociale raionului Călărași

Indicatori	Anii		
	2017	2018	2019
Numărul centrelor de asistență socială de zi pentru copii	2	2	2
Numărul de beneficiari ai centrelor de asistență socială de zi pentru			34

Indicatori	Anii		
	2017	2018	2019
copii, persoane			
Numărul centrelor de asistență socială de plasament pentru copii	1	1	1
Numărul de beneficiari ai centrelor de asistență socială de plasament pentru copii, persoane	23	27	32
Numărul azilurilor pentru bătrâni și pensionari	1	2	2
Numărul de beneficiarilor de aziluri pentru bătrâni și pensionari, persoane	25	25	25
Numărul serviciilor de îngrijire la domiciliu	39	36	32.5
Numărul de beneficiarilor serviciilor de îngrijire la domiciliu, persoane	292	262	
Numărul serviciilor de consultare și consiliere a familiilor cu copii, cu persoane cu dizabilități	2	3	3
Numărul de beneficiari ale serviciilor de consultare și consiliere a familiilor cu copii, cu persoane cu dizabilități, persoane	114	123	184
Numărul lucrătorilor din domeniul asistenței sociale, persoane	137	143	154
Mărimea medie al salariului asistenților sociali (de funcție), lei	5075	5125	7564

Sursa: Direcția asistență socială și protecție a familiei a raionului Călărași.

Protezare și ortopedie. Prin intermediul Serviciului Protezare și Ortopedie au fost asigurate cu proteze, orteze, corsaje, pansamente, încălțăminte ortopedică specială, cârje, bastoane, alte mijloace de locomoție 1018 persoane cu dizabilități.

Tratament sanatorial. Pe parcursul anului 2019 au fost repartizate biletele de reabilitare în centrele republicane de reabilitare a invalizilor și pensionarilor ("Victoria" - 136 din bilete de reabilitare, „Speranța” - 112 și „Nistru” – 7 bilete de reabilitare) pentru 255 persoane, dintre care 103 sunt persoane cu dizabilități și 152 pensionari. Numărul beneficiarilor este în creștere cu 14% sau 32 de beneficiari.

În lista de așteptare sunt înregistrate 320 persoane.

Serviciul „Asistență personală” este format din 53 asistenți personali. În 2019 au fost efectuate 230 de vizite în teritoriu, iar 56 de persoane au beneficiat de serviciu, dintre care 21% din beneficiari sunt copii, 34% femei și 45% bărbați. Comparativ cu 2018 numărul beneficiarilor și a vizitelor în teritoriu sunt în creștere cu 6% și 20% respectiv. În cadrul vizitelor de monitorizare au fost colectate informații cu privire la: starea sănătății beneficiarului, implementarea planului individualizat de asistență, opinia beneficiarului cu privire la serviciile primite, opinia asistentului personal cu privire la serviciile oferite. Pe parcursul anului 2019 au fost recepționate 142 solicitări de încadrare în serviciul de asistență personală, inclusiv și din partea persoanelor cu dizabilități.

Protecția Drepturilor copiilor. În scopul protecției copiilor cu vârsta 0-5 ani, care prezintă risc sporit de deces la domiciliu din cauza iresponsabilității părinților, neglijență față de copii, condițiilor nesatisfăcătoare de trai, abuzului de alcool, violenței în familie, lipsei surselor financiare din cauza ne dorinței părintelui de a munci, insuficiența sau lipsa resurselor de încălzire a locuinței, a produselor alimentare etc. au fost monitorizați 138 copii (70 fete și 68 băieți) sau cu 67% mai puțin decât în 2018. Ponderea copiilor supuși violenței constituie 17%, iar copii aflați în situație de risc din mediul rural constituie 84%.

Asistența parentală oferă copilului îngrijire într-un mediu familial substitutiv pentru o perioadă determinată de timp.

Serviciul dispune de 3 specialiști (1 Manager Serviciu APP, 2 Asistenți Sociali responsabili de copii). Din 27 de asistenți parentali profesioniști 27 (31.12.2019), 23 sunt activi, iar 4 în rezervă.

În raionul Călărași serviciul de APP este dezvoltat în următoarele localități:

Tabelul 40. Serviciul APP, raionul Călărași, 2019

Nr.	Denumirea localității	Numărul APP	Numărul copiilor în plasament
1.	Bravicea	7 APP	15 copii
2.	Hirova	5 APP	12 copii
3.	Nișcani	2 APP	3 copii
4.	Dereneu	2 APP	5 copii
5.	Peticeni	2 APP	6 copii
6.	Hoginești	1 APP	2 copii
7.	Parcani	1 APP	2 copii
8.	Bahmut	1 APP	3 copii
9.	Horodiște	1 APP	2 copii
10.	Or. Călărași	1 APP	2 copii
Total APP activi/copii plasați		23 APP	52 copii

Sursa: Direcția asistență socială și protecție a familiei, CR Călărași

Comparativ cu 2017, numărul de asistenți parentali în 2 localități sunt în descreștere, dar per raion numărul este în creștere cu 10%, fiind instituite noi servicii în s. Parcani.

Pe parcursul anului 2019 solicitanți la postul de APP au fost 12 persoane, dintre care evaluate - 6 persoane, iar aprobate în calitate de asistenți parentali profesioniști - 5 persoane.

Pe parcursul anului 2019, în Serviciul APP au fost plasați 25 copii, cu vârstele cuprinse între 2 ani (cel mai mic) și 15 ani (cel mai mare), din care 8 fete și 17 băieți. Din numărul total de copii plasați în Serviciul APP, 13 copii au fost plasați în plasament de urgență, iar 12 copii în plasament de scurtă durată.

Adopție. În 2019 au fost pregătite 6 cupluri adoptive conform noilor cerințe și eliberate 6 atestate de adoptator pentru copii fără nevoi speciale, dintre care 67% sunt din mediul rural. Astfel, în anul de referință au fost adoptați 41 de copii (25 fete și 16 băieți), dintre care 10% cu vârsta cuprinsă între 0-2 ani, 27% 3-6 ani și 63% 7-17 ani.

Tutelă. În raionul Călărași, în 2019 au fost instituite 482 tutele temporare pentru copii ai căror părinți sunt plecați peste hotare, dintre care 76% sunt din mediul rural.

Plasament

- ✓ Pentru copii și cuplurile mamă-copil - la sfârșitul anului 2019 erau plasați în Centrul „3” din 14 copii.
- ✓ Pentru adulți: Pe teritoriul Călărași există un azil pentru persoane în etate în care sunt 25 beneficiari, ce beneficiază de plasament permanent, servicii medicale și sociale, asistență la igiena personală. Azilul are în prezent angajați.

Odihnă de vară pentru copii

Pe parcursul verii, prin intermediul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, pentru 134 de copii, a fost organizată odihna de vară în taberele din următoarele regiuni:

- Tabăra „Romanița”, or. Călărași – 70 copii
- Tabăra „Speranța” s. Vatici, r. Orhei – 64 copii

Comisia raională pentru combaterea traficului de ființe umane

În cadrul Raionului există comisii privind prevenirea traficului de ființe umane, combaterea violenței în familie și incluziune socială. În anul 2019 au fost discutate în cadrul ședințelor Echipei Multidisciplinare în cadrul Sistemului Național de Referire 5 potențiale victime.

Prestații sociale achitate, anul 2019:

☒ **Ajutor social⁷:**

- au fost procesate 14785 cereri de ajutor social;
- suma totală spre plată (ajutor social) – 10811901 lei;
- numărul total de familii beneficiare de ajutor social – 14785;
- suma totală spre plată (ajutor pentru perioada rece a anului) – 9495795 lei;
- numărul total de familii beneficiare de ajutor pentru perioada rece a anului – 26065;
- numărul de persoane neangajate asigurate din contul bugetului de stat (polițe de asigurare medicală) – 19.

☒ **Ajutor material:**

- A fost oferit ajutor material pentru 272 persoane, în sumă de 768.974 lei. Mărimea medie a unui ajutor material – 2827 lei.
- Inclusiv acordarea ajutoarelor materiale unice cu destinație specială următoarelor categorii de persoane social vulnerabile:
 - ✓ Invalizilor și familiilor participanților decedați în războiul din Afganistan – 9 persoane / 9000 lei, a câte 1000 lei fiecărui beneficiar;
 - ✓ Invalizilor și familiilor participanților decedați în conflictul armat de pe Nistru – 3 persoane, a câte 1000 lei fiecărui beneficiar;
 - ✓ Participanților (invalizilor) și familiile participanților decedați la lucrările de lichidare a consecințelor catastrofei de la Cernobîl – 36 persoane a câte 1000 lei fiecărui beneficiar;
 - ✓ Participanților celui de-al doilea război mondial, soțiilor (soților) lor: 8 participanți a câte 10000, 2 Asimilați a câte 5000, 17 Văduve a câte 1000 lei fiecărui beneficiar;
 - ✓ Familiilor cu copii - 1iunie (209 familii câte 2986 lei fiecărui beneficiar); 1septembrie – 63 familii câte 2300 lei fiecărui beneficiar)

⁷ În luna aprilie 2019 a fost majorat venitul lunar minim garantat pentru ajutor social de la 1025 lei pînă la 1056 lei

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Cadre calificate; • Existența sistemului de protecție socială, care efectuează plățile sociale stabilite de stat unor categorii corespunzătoare de populație din raion; • Orientarea structurilor de asistență socială spre standardele internaționale din sfera protecției sociale a diferitor categorii de populație a raionului; • Servicii create: Centru de reintegrare socială pentru tineri "EPITROP"; Centru pentru persoane cu dizabilități "Dorința", Centrul Social Dirk HARTIG, Centrul de zi pentru persoanele vârstnice; • Implementarea unui nou tip de plăți – ajutorul social, care are un caracter strict nominativ și contribuie la reducerea nivelului de sărăcie a familiilor sărace din raion.	• Tendințele demografice negative, legate de îmbătrânirea populației și creșterea în consecință a numărului de pensionari, pe de o parte, și reducerea numărului populației în vârstă aptă de muncă – pe de altă parte. • O acoperire insuficientă cu ajutor social și cu unele servicii sociale a familiilor și persoanelor, care au dreptul să le primească; • Număr insuficient de locuri în azil pentru bătrâni; • Integrarea slabă a persoanelor cu capacități limitate în viața socială a raionului; • Respectarea insuficientă a drepturilor și nivelul scăzut de asigurare a protecției copiilor, care se află în situații dificile; • Un număr însemnat de asistenți sociali fără studii speciale; • Profesiunile, legate de prestarea serviciilor sociale, nu sunt prestigioase, volumul mic a mărimii remunerării muncii lucrătorilor sociali; • Salarii neatractive pentru lucrătorii sociali; • O finanțare insuficientă a sistemului de asistență socială; • Majorarea de mai departe a dimensiunilor economiei tenebre, reducerea sectorului formal al ocupării și, ca consecință, reducerea numărului contribuabililor de plăți de asigurare; • Creșterea dimensiunii migrației părinților în căutarea unui loc de muncă, și, în consecință, o creștere a numărului de copii fără supraveghere părintească; • Fluctuația cadrelor calificate; • Servicii sociale specializate pentru persoanele în etate și cu dizabilități slab dezvoltate; • Neimplicarea ONG-urilor în domeniul social; • Capacități reduse a specialiștilor de atragere a fondurilor externe.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Perfecționarea profesională; • Colaborare și suport din partea ONG -urilor specializate, inclusiv financiară; • Existența bazei normativ-legislativă a protecției sociale, elaborate ținând cont standardele internaționale; • Lărgirea listei țărilor, care au încheiat cu Republica Moldova acorduri bilaterale în sfera asigurărilor sociale. Aceste acorduri permit migranților de muncă să se folosească de pensiile lucrate peste hotare	• Instabilitatea dezvoltării economice a țării, nu permite direcționarea resurselor financiare necesare spre asistență socială a populației; • Întreruperea Acordurilor de parteneriat; • Modificarea cadrului legal pe domeniul social.

la întoarcerea la locul permanent de trai în raion; • Elaborarea unor noi politici sociale, îndreptate spre consolidarea adresării nominative a acordării asistenței sociale; • Colaborarea cu organizațiile umanitare naționale și internaționale în vederea acordării asistenței sociale invalizilor, familiilor cu mulți copii, altor categorii de populației cu necesități din raion.	
---	--

5. DEZVOLTARE ECONOMICĂ

Principalele domenii de activitate economică în raion sunt:

- **sectorul industriei** (industria de prelucrare, industria vinificației și industria ușoară), urmată de
- **agricultura**, care înrolează ;
- **sectorul comerțului/serviciilor** (magazine, cafenele, farmacii, frizerii etc.).

5.1. Structura economiei raionului

La începutul anului 2019 în raion erau înregistrați 1587 agenți economici (fără GȚ), iar împreună cu GȚ numărul acesta constituie 2758. După forma organizatorico-juridică activitatea de antreprenariat este dominată de întreprinderi cu drept de persoane fizice (cu o pondere de circa 70% sau 1928 agenți economici), fiind reprezentate de 491 întreprinderi individuale (ÎI), 1171 gospodării țărănești (GȚ) și 266 titulari de patentă (14%).

Totodată, în raion sunt înregistrate 697 întreprinderi cu drept de persoane juridice sau circa 25% din totalul nr. agenților economici, în structura cărora cea mai mare parte circa 90% sunt înregistrate sub forma de societăți cu răspundere limitată. Pe teritoriul raionului sunt înregistrate și 133 de organizații neguvernamentale ce dețin o pondere de 5% în nr. total de organizații. Tabelul următor prezintă evoluția detaliată a numărului de întreprinderi după forma organizatorico juridică în perioada anilor 2015-2019.

Tabelul 41. Evoluția nr. agenților economici după forma organizatorico-juridică, 2015-2019

<i>Organizații/ agenți economici</i>	2015	2016	2017	2018	2019	Pondere 2019 (%)
Total:	11583	5248	4245	3661	2758	100%
Întreprinderi cu drept de persoane fizice, inclusiv:	10852	4484	3461	2857	1928	70%
- întreprinderi individuale	666	632	567	546	491	25%
- gospodării țărănești (GȚ)	9886	3574	2640	2045	1171	61%
- patentă	322	300	278	254	266	14%
Întreprinderi cu drept de persoane juridice, inclusiv:	594	625	646	668	697	25%
- societăți pe acțiuni	26	26	24	23	23	3%
- societăți cu răspundere limitată	510	538	563	587	617	89%
- cooperative	40	41	38	39	39	6%
- întreprinderi de stat	5	5	5	5	5	1%
- întreprinderi municipale	13	15	16	14	13	2%
Instituții și organizații neguvernamentale	137	139	138	136	133	5%

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

Evoluția numărului agenților economici în perioada analizată, înregistrează o evoluție descendentă de la 11583 agenți în 2015 la 2758 agenți în anul 2019. Această modificare este condiționată în mare măsură de diminuarea numărului GȚ, ca urmare a lichidării acestora și iradierii din registrul de stat al unităților economice. În același timp, în anii 2015-2019, se observă și o diminuare a numărului ÎI de la 666 la 491, dar și a deținătorilor de patentă de la 322 la 266. O evoluție ascendentă se observă în cazul societăților cu răspundere limitată a căror număr a crescut de la 594 în 2015 la 617 în 2019.

În mare parte, agenții economici înregistrați sub formă de persoane fizice, au afaceri mici de obicei personale, de obicei în structura personalului având membrii familiilor

fondatorilor în cazul ÎI și GT, iar în cazul activității pe bază de patentă, unica persoană implicată în activități economice este deținătorul acesteia. Întreprinderile care au angajat până la 9 persoane sunt considerate microîntreprinderi.

ÎMM și întreprinderile mari

Din totalul sunt 697 întreprinderi care sunt persoane juridice, circa jumătate pot fi atribuite la ÎMM și întreprinderi mari. Tabelul următor prezintă structura întreprinderilor mari și ÎMM din raion după tipul de activități.

Tabelul 42. Evoluția nr.persoanelor juridice active după tipul de activități și mărime,2015-2018

Tipuri de activități	2015		2016		2017		2018	
	Total	IMM	Total	IMM	Total	IMM	Total	IMM
Total, inclusiv:	292	286	324	322	326	324	334	324
Agricultură, silvicultură, economia vânatului	27	32	42	42	41	41	42	42
Pescuit								
Industrie extractivă					1	1	1	1
Industria de prelucrare	50	49	50	49	49	48	55	55
Industria ușoară								
Energie electrică, gaze	1	1	1	1	1	1	2	2
Apă	6	6	6	6	5	5	6	6
Construcții	16	14	19	19	21	21	24	24
Comerț cu ridicata și amănuntul	134	130	146	145	145	144	140	140
Hoteluri și restaurante	13	11	12	12	13	13	12	12
Transport și comunicații	20	18	24	24	24	24	23	15
Activități financiare	4	4	3	3	7	7	8	8
Tranzacții imobiliare	21	21	21	21	19	19	21	19

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

Din tabel se constată că în 2018, pe teritoriul raionului activau 334 ÎMM și mari, dintre care 10 sunt întreprinderi mari cu un număr de angajați mai mare de 250, și 324 sunt din sectorul întreprinderilor mici și mijlocii, cu un număr de angajați ce variază de la 10 până la 249. Cele mai multe ÎMM sunt antrenate în sectorul *Comerț cu ridicata și amănuntul* (140 sau 43%), urmate de întreprinderi din *industria de prelucrare* (55 sau 17%) și de cele din *Agricultură, silvicultură, economia vânatului* (42 sau 13%)

Tabelul de mai jos, prezintă evoluția numărului de angajați la ÎMM și întreprinderile mari. Din tabel observăm că cea mai mare pondere a angajaților sunt antrenați în sectorul *industriei de prelucrare* (1128 sau 36% dintre angajați) urmat de *sectorul comerțului cu ridicata și amănuntul* cu 825 angajați sau 26%.

Tabelul 43. Evoluția nr. angajaților la ÎMM și la întreprinderile mari

	2015	2016	2017	2018
Total:	3060	3017	2984	3119
Agricultură, silvicultură, economia vânatului	410	401	407	450
Pescuit				
Industrie extractivă			7	6
Industria de prelucrare	1117	1110	1067	1128
Industria ușoară				
Energie electrică, gaze	2	2	2	4

Apă	132	144	132	133
Construcții	288	261	253	259
Comerț cu ridicata și amănuntul	789	816	792	825
Hoteluri și restaurante	74	53	92	79
Transport și comunicații	117	122	125	161
Activități financiare	9	8	16	17
Tranzacții imobiliare	122	100	91	57

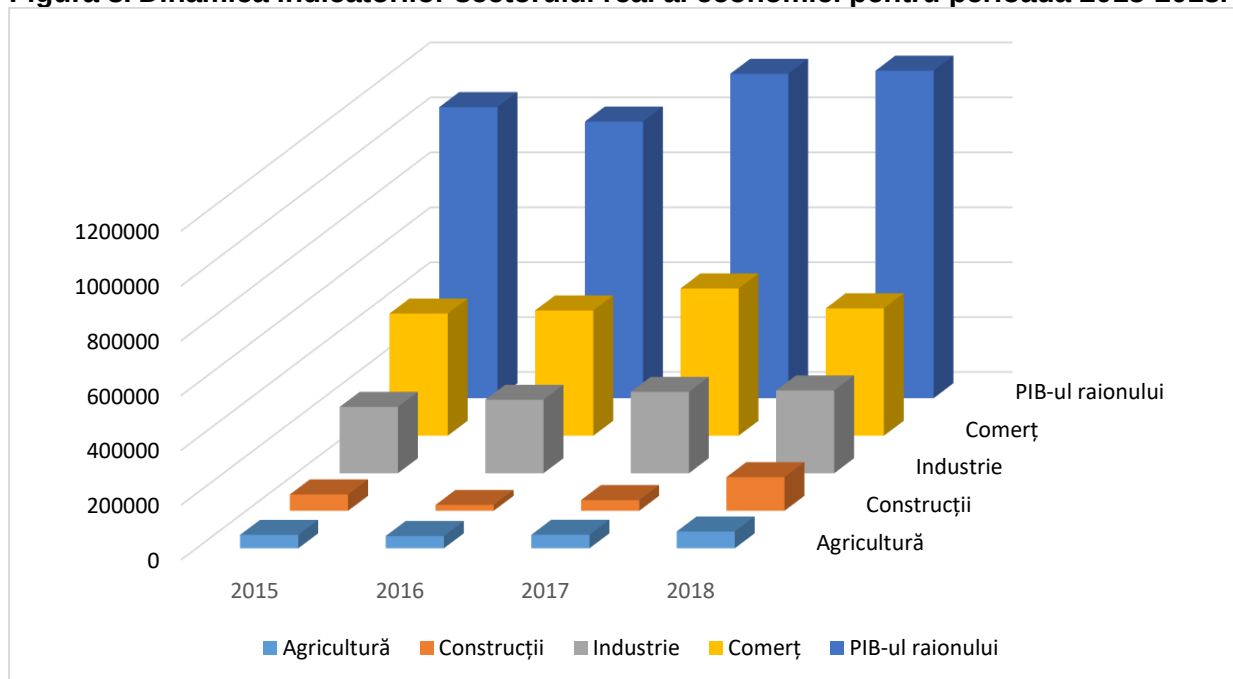
Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

În perioada anilor 2003-2007 în raion s-a înregistrat o dinamică pozitivă la majoritatea indicatorilor:

- volumul producției industriale se estimează la 301,3 milioane lei în anul 2018 sau cu 24% mai mult decât în anul 2015;
- volumul producției agricole - 61,4 milioane lei în anul 2018 sau cu 25% mai mult în comparație cu anul 2015;
- volumul vânzărilor se estimează la 465,2 milioane lei ori cu 5% mai mult în comparație cu anul 2015,
- volumul investițiilor în construcții – 122,9 milioane lei - de 2 ori mai mult în comparație cu anul 2015.

Dezvoltarea ramurilor de bază a sectorului real al economiei raionului este demonstrată în figura de mai jos. Indicatorii economici ai raionului Călărași în anii 2015-2018.

Figura 8. Dinamica indicatorilor sectorului real al economiei pentru perioada 2015-2018.

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

5.2. Sector agrar

Fondul funciar total al raionului pentru anul 2019 a fost de 75354,51 ha. Suprafața totală a terenurilor agricole este de 61837,0 ha (82,1% din suprafața totală), dintre care 65,5% teren arabil, 22% - plantații multianuale și 11% pășuni.

Agricultura deține un rol important în economia raionului. Terenurile agricole ocupă cca 61,8 mii ha din suprafața totală a raionului. Sectorul privat deține cea mai mare pondere a terenului agricol și asigură totodată cea mai mare parte a producției agricole. Potrivit datelor din 2019, ponderea terenurilor agricole din proprietatea privată constituie 65%. Tabelul următor prezintă informația detaliată cu privire la terenurile agricole după forma de proprietate.

Tabelul 44. Structura terenurilor agricole după forma de proprietate, 2019

Terenuri agricole	Total	Proprietate privată	Proprietate de stat	Proprietate UAT
Teren arabil	40506,0	19538	23,10	7097,2
Plantații multianuale:	13572,0	13421	5	146,8
- Vii	8700	8650	-	7,04
- Livezi	4477	4465	5	49,5
Pășuni, fânețe	7134	6725	46,9	6725
Râpi	625	2,5	-	622
Total	61837	39686	75,0	14591

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

În raionul Călărași, tehnica agricolă numără 3513 utilaje, funcționale, folosite pentru prelucrarea terenurilor. Dintre acestea, 55% sunt tractoare, 21% semănători și pluguri, 20% remorci, 1% combine și 3% tehnică pentru irigare.

Tabelul 45. Dotarea cu tehnică agricolă, 2019

Tipul tehnicii agricole	Total	GT	GA
Combine	26	14	12
Tractoare	1929	1399	530
Remorci	701	467	234
Excavatoare, tehnică pentru irigare	103	87	16
Inventar agricol, pluguri, semănători, cultivatoare, stropitori, discuri.	754	665	89
TOTAL	3513	2632	881

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

Din tabelul de mai jos observăm că producția vegetală recoltă globală înregistrează o evoluție descendentă de la 89,6 mii tone în 2015 la 79,8 mii tone în 2019. Acest lucru este condiționat în special de diminuarea recoltei de fructe și pomușoare și struguri înregistrate în această perioadă. Producția globală de cereale și legume înregistrează o tendință crescătoare în anii 2015 - 2019

Tabelul 46. Producția vegetală recolta globală, q

	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2015
Cereale și leguminoase boabe	5770	6510	6440	6490	6510	13%
Grâu de toamnă	4350	5340	4690	5400	5450	25%
Orz de toamnă	680	590	540	600	650	-4%
Porumb pentru boabe	7120	7660	7210	7940	7970	12%
Floarea soarelui	2300	2510	2340	2360	2400	4%
Cartofi	4550	4890	4340	4330	5040	11%
Legume de câmp	11110	11130	16990	10570	11140	0%
Fructe și pomușoare	18280	11210	11700	12880	10610	-42%
Struguri	35500	31120	31920	33400	30050	-15%
TOTAL	89660	80960	86170	83970	79820	-11%

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

În anul 2019, în raionul Călărași, efectivul de animale a scăzut de 1,6 ori comparativ cu anul 2009, de la 27,6 la 17,3 mii capete. O scădere substanțială a înregistrat numărul de bovine în această perioadă, cu aproximativ 50%. De asemenea și numărul cabaline a scăzut destul de mult, cu 45%. Numărul de ovine, caprine și porcine a scăzut cu 32%.

Tabelul 47. Efectivul de animale, capete

	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2015
Bovine/vaci	5913	4888	5571	3481	2822	-52%
Porcine	7740	8354	7954	6190	5251	-32%
Ovine și caprine	11602	12641	12323	9203	7901	-32%
Cabaline	2412	1913	1600	1499	1320	-45%
TOTAL	27667	27796	27448	20373	17294	-161%

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

Sectorul zootehnic al raionului se înrăutățește pe an ce trece, pe de o parte cauzat de un nivel de profitabilitate scăzut în domeniu, nivelul redus al subvenționării sectorului de către stat, schimbările climatice, dar și de tendințele migraționiste înregistrate în țară.

5.3. Industria

Sectorul industrial este complementar cu sectorul agricol din raion, fiind reprezentat de 58 de întreprinderi industriale. În 2019, cea mai mare parte a acestora (46 unități) sunt din industria prelucrătoare, 3 întreprinderi sunt din sectorul producției energiei electrice, iar 9 din sectorul captării, tratării și distribuției apei.

Din cele 46 de întreprinderi din sectorul industriei de prelucrare, 17 sunt întreprinderi din industria alimentară dintre care: 7 din sectorul producției, prelucrării și conservării cărnii și a produselor din carne; 5 din sectorul fabricării produselor de brutărie și a produselor făinoase și 5 din industria băuturilor alcoolice.

La fel în sectorul industriei de prelucrare mai activează 29 de întreprinderi industriale din următoarele sectoare:

- Fabricarea articolelor din lemn și plută (cu excepția mobilei) – 9 entități;
- Fabricarea mobilei din lemn – 8 entități;
- Fabricarea ambalajelor din lemn – 4 entități;
- Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice – 4 entități;
- Fabricarea articolelor din material plastic – 4 entități.

Volumul producției industriale în anul 2019 a constituit 316,5 milioane lei fiind în creștere cu 28,8 milioane lei comparativ cu anul 2015. Contribuția raionului Călărași în volumul producției industriale fabricate în Regiunea de Dezvoltare Centru constituie doar 3,5% în anul 2019, fiind unul din cele mai puțin industrializate raioane din regiune.

5.4. Servicii

Serviciile reprezintă genul principal de activitate economică în raion, atât după numărul de companii antrenate, cifra de afaceri a acestora, dar și după numărul de angajați. Acesta este una dintre caracteristicile economice a Regiunii de Dezvoltare Centru. Astfel, aproape 70% din companiile înregistrate în practică activități de servicii. Această pondere

este, însă, mai redusă decât media pe țară (83%). Activitățile de servicii din raionul Călărași se remarcă printr-o concentrare înaltă în domeniul comerțului cu amănuntul și ridicata (65,3% din totalul veniturilor agenților economici din raion).

Sectorul serviciilor angajează aproape 54% din toți angajații din economia raionului, în comparație cu 67,5% la nivel național. Ponderea comerțului în ocuparea forței de muncă în raionul Călărași constituie 20,9%, față de 22,8% media la nivel național. O pondere mai înaltă decât media pe țară se înregistrează doar în cazul serviciilor publice de sănătate și asistență socială (13% vs. 10%). Ponderea înaltă a serviciilor în structura economiei raionului este un indiciu al potențialului nevalorificat al sectoarelor de bunuri comercializabile (în primul rând, al industriei).

5.5. Principalii agenți economici

Principalii agenți economici ai raionului sunt prezentați în tabelul următor.

Tabelul 48. Principalii agenți economici ai raionului Călărași, 2019

<i>Nr. crt</i>	<i>Denumirea agentului economic</i>	<i>Domeniul de activitate</i>	<i>Forma de proprietate</i>	<i>Volumul vânzărilor, mii lei (2018)</i>	<i>Nr. angajați</i>
1.	SC Călărași Divin SRL	Vinificație	privată	103538,4	353
2.	ICS Lapmol SRL	Industria alimentară	privată		
3.	SRL Instacon	Industria textilă	privată	33474,5	231
4.	SRL SBC CODRU	Stațiunea balneoclimaterică	privată	58947,5	244
5.	SRL Geman Shoes	Producere încălțăminte	privată	9527,5	64
6.	SRL Ghiocel	Comerț	privată	106898,0	96
7.	SRL Lantav-Prim	Comerț	privată	79648,9	66
8.	SRL VIGI	Agricultura Producere Comerț produse petroliere	privată	65057,4	64
9.	SRL Nirom-Roz	Construcții	privată	33488,5	61
10.	SRL Iraid-Sor	Export miez de nucă	privată	88886,6	47
11.	SRL Cedatex-Pro	Industria textilă	privată	9373,8	47
12.	SRL Hegemon – Grup	Panificație	privată	22038,3	71
13.	SRL Palplast	producere	privată	18743,7	24
14.	SRL Sadova Vin	Vinificație	privată	5942,2	30
TOTAL				635565,3	1398

Sursa: Elaborat în baza datelor oferite de Direcția economie, CR Călărași

În total în anul 2018, aceștia au asigurat 45% din locurile de muncă din raion, iar volumul vânzărilor a acestora a constituit 53% din volumul total al vânzărilor tuturor agenților economici din raion.

Analiza SWOT (Dezvoltare economică)

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
- Existența structurilor de suport în afaceri: Subzona economică Liberă, parte componentă a ZEL Ungheni-Business, Incubatorul de afaceri; - Amplasarea geografică reușită. Acces ușor la hotarele țării, și ca rezultat – la piețele principale din Europa și CSI; - Cea mai ieftină forță de muncă din regiune și cel mai mic cost de producere a mărfurilor industriale; - Forța de muncă competentă. Posedă de mai multe limbi (română, rusă, ucraineană, italiană, franceză, engleză etc); - Instituții de pregătire profesională.	- Scăderea productivității sectorului zootehnic; - Neconcordanța dintre procesul de studii cu cerințele pieței muncii; - Emigrarea persoanelor în vârstă aptă de muncă, inclusiv a tinerilor, atât în alte regiuni a țării, precum și în afara ei; - Posturi de muncă neatractive cu nivel scăzut de retribuire a muncii; - Necorespunderea cererii și ofertei pieței muncii; - Salarizare neatractivă; - Insuficiența de informație și consultanță, necesare pentru crearea și dezvoltarea afacerilor; - Cooperarea slabă a întreprinderilor, consolidarea insuficientă a comunității de afaceri; - Piața locală/internă îngustă și cererea solvabilă scăzută a populației
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
- Sistemul fiscal prietenos businessului: ✓ Impozit pe venit – 12% ✓ TVA 20%, se rambursează pentru agenții economici – exportatori; - Subvenționarea creării locurilor de muncă. HG 1145/2017: ✓ Poate solicita și beneficia de subvenție solicitantul care în anul de gestiune are o creștere a efectivului de salariați de cel puțin 100 de persoane. ✓ Valoarea subvenției pentru un loc de muncă creat – 2000 Euro. - Promovarea subzonei economice libere (ZEL) - Crearea de noi locuri de muncă - Perfecționarea capitalului uman existent - Instruirea antreprenorilor în vederea obținerii competențelor de creare și dezvoltare a afacerilor proprii	- Intensificarea hazardurilor naturale, extinderea proceselor de eroziune; - Modificări legislative nefavorabile; - Neajustarea creșterii salariale la necesitățile creșterii angajaților. - Emigrarea forței de muncă în țări străine și dificultăți de orientare a acestora să lucreze în ZEL. - Posibila înrăutățirea situației financiare a raionul Călărași.

6. TURISM

6.1. Potențialul turistic al raionului

În perioada analizată 2015-2019 **capacitățile de cazare** înregistrează o creștere nesemnificativă pe țară (3,6%). La nivel de regiuni de dezvoltare cel mai mare număr de structuri de primire turistică este în regiunea Centru, urmată de regiunile Nord și Sud, însă cu descreșteri (regiunea centru și sud). Regiunea Centru are o capacitate de cazare aproape egală cu suma locurilor de cazare din celelalte regiuni.

Raionul Călărași deține o pondere medie de 15% din capacitatea existentă a structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare și înregistrează o creștere de 7,9%.

Tabelul 49. Capacitatea existentă a structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare

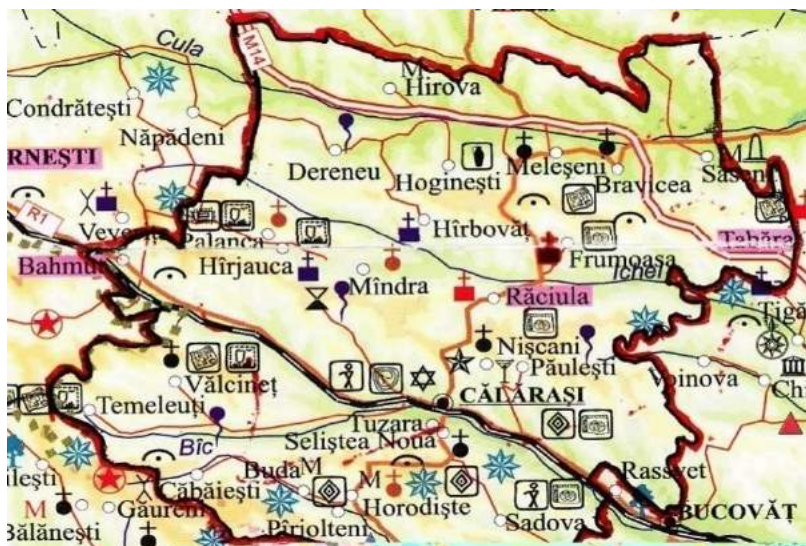
	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2015
Total pe țară	7735	7854	8211	8190	8013	3.6%
Nord	953	1033	1100	1099	1088	14.2%
Centru	2006	1946	1956	1897	1855	-7.5%
Călărași	277	277	291	285	299	7.9%
Sud	817	640	659	667	669	-18,1%

Sursa: Statistica

În ceea ce privește numărul de locuri de paturi în 2019 constituiau 721 locuri sau cu 18,6% mai mult decât în 2015.

Potențialul turistic existent al raionului Călărași este constituit din potențial turistic al apelor, potențial turistic bio – geografic sau de rezervații naturale, potențial turistic antropic.

În contextul în care devine din ce în ce mai popular turismul rural, raionul Călărași datorită amplasării fizico geografice atractive și favorabile, deschide noi căi spre valorificarea acestui tip de turism, doar în contextul în care sunt utilizate pârgii și mecanisme funcționale de suport.

Zona turistică Hîrjauca este cunoscută prin cele patru mănăstiri din codrii Moldovei și dezvoltarea unei stațiuni balneo-climaterice. Atracțiile turistice:

1. s. Hîrjauca (28.06.1644): monument natural botanic “pădurea Hîrjauca-Sipoteni” (5,4 ha), monument natural hidrologic “Izvorul tinereții” (1,5 ha), mănăstirea “Înălțarea Domnului” (1740), biserica “Sf. Spiridon” (1836), biserica “Înălțarea Domnului” (1848, stil neoclasic);

2. s. Palanca (1817): localitate de ucraineni, biserică de lemn (sec. XIX), Muzeul "Casei Părintești" (2000);
3. s. Răciula (25.07.1599): supranumit "satul călugărițelor de mir", mănăstirea "Nașterea Maicii Domnului" (1794), ruinele cetății medievale de pământ (sec. VIII-XII), muzeul "Casa mieri";
4. s. Frumoasa (10.05.1807): mănăstirea "Sf. Treime"(1805);
5. s. Hîrbovăț (1730): mănăstirea "Adormirea Maicii Domnului" (1730, cunoscută prin "Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului").

Tabelul 50. Opțiuni de dezvoltare a destinației turistice Hîrjauca pe piața turistică

Necesități specifice	Acțiuni
Specializare	turism balnear / pelerinaje religioase
Pe termen scurt	studiu de fundamentare a consolidării și modernizarea sectorului balnear în zonă, proiectul și efectele economice, sociale și de mediu; modernizarea bazei de cazare în preajma mănăstirilor, crearea a 2 centre de meșteșugărit.
Pe termen mediu	favorizarea diversificării sectorului de cazare în jurul complexelor mănăstirești; orientarea ofertei spre deservirea turiștilor cu motivație tratament și pelerinaj, includerea în circuitul turistic național
Pe termen lung	desfășurarea unor acțiuni cu caracter regional și internațional; participarea în asociații regionale și internaționale de profil.

Sursa: Programul Regional Sectorial în domeniul creșterii atractivității turistice în Regiunea de Dezvoltare Centru

La nivel local, **în orașul Călărași** a fost instituit un traseu turistic ce include:

- Muzeul de Istorie si Etnografie or. Călărași
- Muzeul Viorii
- Muzeul Politiei
- Cimitirul evreiesc
- fosta Sinagogă (restaurant Cezar)
- Nuferi pe Lac, Aeroclub, Oricova-complexul monastic.

6.2. Potențial turistic natural

Potențialul turistic al apelor. Raionul Călărași dispune de 203 bazine acvatice (iazuri), dintre care 92 heleșteie. De asemenea, există 102 izvoare, dintre care cu o semnificație istorică și de atracție turistică sunt:

- Monument hidrologic „Apele minerale Hîrjauca” – acestea fiind incluse în lista monumentelor ale naturii, fiind situate în satul Hîrjauca, în partea de jos a vâlcele Hîrtop, fiind deținute de sanatoriul "Codru"
- Monument hidrologic „Izvorul lui Ștefan Cel Mare” (Vălcineț) – monument ale naturii, fiind o arie protejată din zona de Centru a Republicii Moldova.

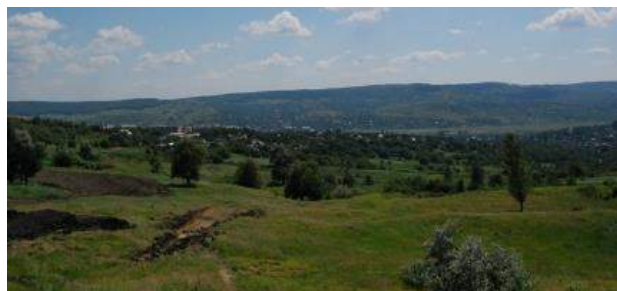
Rezervații naturale. Raionul Călărași dispune de următoarele rezervații naturale:

- Rezervația peisagistică „Țigănești” cu o suprafață de 680 ha (Bravicea) - Rezervația include un complex de hîrtopuri pe versantul stîng al râului Ichel. Pădure seculară de stejar cu amestec de tei, carpen, frasin, și alte specii. Specii rare de plante: floarea vîntului, ghiocei, feriga feminină, curpăn, etc. Luncă mlăștinoasă, izvoare.

Destinatorul este Gospodăria Silvică de Stat Călărași (580 ha), Întreprinderea Agricolă "Codreanca" (100 ha).

- Rezervația peisagistică „Căbăiești - Pârjolteni” este o arie protejată cu o suprafață de 1213 ha, situată între satele Căbăiești, Pârjolteni și Seliște Nouă, raionul Călărași. Destinatarul rezervației este Gospodăria Silvică de Stat Călărași.
- Rezervația peisagistică „Temeleuți” este o arie protejată cu o suprafață de 209 ha, situată între satele Temeleuți și Vălcineț din raionul Călărași
- Rezervația peisagistică „Voloca - Verbe” - 407 ha (Vărzăreștii Noi).

6.3. Edificii turistice

Potențialul turistic antropic.

Edificii istorice. Din lista acestora fac parte:

- Curtea boierească “Malschi”(1887) din Bahmut, avariata
- Clădirea fostei școli primare (1910) din Onișcani
- Clădirea fostului spital din Păulești
- Clădirea fostului conac a lui Dinu Rusu din Păulești (înc. sec. XIX-lea)
- Monument funerar al familiei Goilov din Păulești
- Clădirea fostei școli primare a zemstvei din Peticeni
- Clădirea fostei școli primare din Pîrjolteni- avariata.
- Vestigii antice ale cetății de pământ getice (sec IV-III î.e.n.) din Horodiște

- Monument natural geo-paleontologic "Cimitirul cailor" (2 ha), parcul de arbori seculari.

Edificii religioase:

- Biserica „Sf. Alexandru Nevski” (1885) din Călărași
- Biserica „Sf. Nicolae” (1878) din Bahmut
- Biserica „Sf. Marele mucenic Gheorghe ” (1885) din Bravicea
- Biserica Sf. Treime (1885) din Buda
- Biserica „Adormirea Maicii Domnului”(1827/1934) din Dereneu
- Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” din Frumoasa
- Biserica Sf. Nicolae (1881) din Hirova
- Mănăstirea „Înălțarea Domnului” din Hîrjauca(1740)
- Biserica de lemn „Sf. Dumitru” din Mîndra (1927)
- Biserica de lemn „Acoperământul Maicii Domnului” de la Palanca (1847)
- Biserica de lemn Sf. Paraschiva din Hoginești (1787/1886)
- Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” din Horodiște (1771-1787)
- Biserica „Înălțarea Domnului” (1890) din Meleşeni
- Biserica „Sf. Paraschiva” (1898/1905) din Nișcani
- Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” din Hîrbovăț.
- Biserica „Sf. Arh. Mihail” (1911) din Onișcani
- Biserica Sf. Nicolae (1887) din Păulești
- Biserica „Sf. Dumitru” sec. XIX din Peticeni
- Biserica „ Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” (1842) din Pitușca
- Biserica „ Sf. Ierarh Nicolae” (1897) din Pîrjolteni
- Mănăstirea „Nașterea Maicii Domnului” din Răciula
- Biserica „Sf. Nicolae” (1899) din Sadova
- Biserica „Acoperământul Maicii Domnului” (1807) din Săseni
- Biserica „Cuvioasa Paraschiva” (1863) din Sipoteni
- Biserica „Sf. Nicolae” (1911) din Sipoteni
- Biserica Sf. Gheorghe din s. Novaci (1846)

- Biserica „Acoperământul Maicii Domnului” din Seliște Nouă (1820)
- Biserica „ Sf. Nicolae” (1811) din Țibirica
- Biserica „Sf. Nicolae” (1819) din Vălcineț.

„Biserica din lemn”, s. Palanca

Muzee:

- Muzeul raional de Istorie și Etnografie Călărași
- Muzeul satului Bravicea
- Muzeul „Casa Părintească” din Palanca
- Muzeul satului Hoginești
- Muzeul satului Horodiște
- Muzeul satului Săseni
- Muzeul s. Vălcineț.

Casa olarului Vasile Gonciari cu atelier de creație:

- Masterclass-uri;
- Camping;
- Vânzări (oale, ulcele, căni, suvenire din ceramică);
- Târgul Internațional de Olărit „Vasile Gonciari” care se desfășoară în a III-ea duminică din luna iulie a fiecărui an. Tabăra de Creație a olarilor din 5-6 state se desfășoară timp de 10 zile până la târg.

”Casa mierii”, satul Răciula:

Excursie cu ghid „În lumea apiculturii”:

- vizită la prisacă,
- analiza stupului transparent din sticlă;
- expoziția de produse apicole.

Degustarea mierii:

- miere de salcâm;

„Casa Mierii” se află în spatele mănăstirii Răciula din r. Călărași

- miere polifloră;
- căpăceala.

Băuturi:

- „medovuhă” pentru maturi; suc de struguri pentru copii;
- apă.

Sanatoriul «Codru» este situat în zona frumoasă, nu departe de orașul Călărași, în satul Hîrjăuca. Pădure, lacul, abundența de oxigen, vara caldă și iarna moale creează cele mai favorabile condiții pentru tratament și odihnă. Descrierea bolilor tratate:

- organe digestive (gastrită cronică, hepatită, colecistită, pancreatită)
- boli legate cu sistemul locomotor
- sistemul nervos (radiculită, nevroză)
- ginecologie, infertilitate, sistemul de reproducere
- prostatita cronică.

Posibilități de tratament: apa minerală, tratament cu glod, fizioterapie, inhalare, cabinet stomatologic, cabinet de masaj, cabinet de diagnostica funcțională, laboratorul clinic, biochimic, bacteriologic.

Posibilitățile bazei curativ-diagnostice: buvet cu apa minerală, bai cu nămol, sala pentru cultura fizica curativa, secție de fizioterapie, inhalatoriu, cabinet stomatologic, fitocabinet, cabinet psihoterapeutic, cabinet ginecologic, irigări intestinale, cabinete de masaj, masaj subacvatic, cabinet electroterapie cu nămol, salina, cabinet de diagnostica funcțională, cabinet fibrogastroscopec, cabinet rectoromanoscopie, cabinet radiografie, laborator clinic, biochimic și bacteriologic, cabinet acupunctură, reflexoterapie, cantină.

Stațiunea dispune de numere confortabile: numere de o persoană, numere de două persoane, numere lux.

Sanatoriul oferă următoarele servicii pentru odihnă și distracții: terenuri sportive în aer liber, discotecă, bazin, saună, cinematograful, bar, bibliotecă.

6.4. Turismul sportiv

Aero turismul de asemenea reprezintă o categorie a turismului din raionul Călărași, care pe parcursul timpului s-a dezvoltat și a contribuit la majorarea fluxului de turiști în raion. Aero clubul a fost fondat în 2003, având drept scop dezvoltarea sportului aerian. Printre serviciile oferite, sunt: filmările aeriene, transportul către diferite destinații agricole și turismul aerian.

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Existența unui număr variat de obiecte de destinație turistică; • Muzeul de istorie și etnografie Dumitru Scvortov din Călărași, Casa părintească de la Palanca, Hoginești – muzeul satului; • Casa Olarului și a Mierii; • Crama Tudor și Tataru Vasile (Pitușca); • Stațiunea balneară Codru; • Rezervația Plaiul Fagului; • Izvorul râului Bîc; • Valorificarea traseului de pelerinaj din raionul Călărași; • Existența unui număr semnificativ de vizitatori a edificiilor religioase	• Capacități reduse de marketing de promovare a turismului din raionul Călărași; • Insuficiența unor strategii de marketing turistic, care să includă programe agresive de publicitate, prin intermediul unei pagini web, destinate turismului raional; • Număr relativ mic de agenți economici conectați în domeniul turismului; • Lipsa unui oficiu și a unui centru de informare turistică; • Nu există un sistem de informare – orientare a turiștilor pe trasee locale, diversificarea ofertei meșteșugărești și comercializarea acestora în apropierea resurselor turistice; • Turismul rural (pensiuni rurale) slab dezvoltat; • Infrastructura alimentară slab dezvoltată; • Dezorganizarea zonelor de recreere turistică; • Lipsa capacităților antreprenorilor de operare pe piața specifică turistică • Bugetul raional pentru dezvoltarea turismului minim.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Strategia sectorială în domeniul turismului; • Posibilitatea de includere a unităților de cazare turistică în programul traseelor turistice existente și colaborarea eficientă cu proprietarii acestor unități; • Atragerea fondurilor externe pentru dezvoltarea turismului rural;	• Epidemia; • Calamitățile naturale; • Deteriorarea infrastructurii drumurilor;

7. INFRASTRUCTURA ȘI SERVICII DE UTILITĂȚI PUBLICE

Fondul locativ date generale. În RDC, ca și rl Călărași fondul locativ înregistrează o creștere de 1% și 0,5% respectiv. În 2019, fondul locativ în RDC a constituit 369169 unități cu o suprafață totală de 24828,5 mii m². Pe medii de rezidență, în localitățile urbane au fost înregistrate 76013 locuințe cu suprafața totală de 5848,6 mii m² sau 21% din locuințe.

În rl Călărași locuințele în localitățile rurale constituie 22654 unități cu suprafață totală de 1374.8 mii m².

Tabelul 51. Fondul locativ

	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași
Indicatori	2017		2018		2019	
Fondul locativ, mii m²	24650.5	1831.1	24715.4	1836.2	24828.5	1839.8
urban	5753.4	456.3	5785.7	461.4	5848.6	465.0
rural	18897.1	1374.8	18929.7	1374.8	18979.9	1374.8
Suprafața locuibilă	17683.4	1369.8	17704.8	1372.5	17781.1	1374.5
urban	3843.9	306.6	3857.7	309.2	3900.2	311.2
rural	13839.5	1063.2	13847.1	1063.3	13880.9	1063.3
Blocuri locative și case specializate	2376	102	2412	102	2421	102
urban	1361	93	1365	93	1375	93
rural	1015	9	1047	9	1046	9
Case de locuit individuale	324463	26500	323932	25917	324487	25941
urban	38657	3345	38800	3374	39032	3400
rural	285806	23155	285132	22543	285455	22541
Apartamente în blocuri locative	43782	2419	442201	2419	44682	2419
urban	36225	2306	36511	2306	36981	2306
rural	7557	113	7709	113	7701	113

Sursa: Biroul Național de Statistică

Dotarea fondului locativ cu utilități este în creștere, în special în mediul rural.

7.1. Alimentarea cu apă și canalizare⁸

În prezent, rețeaua de aprovizionare cu apă și canalizare în orașul Călărași este întreținută de Întreprinderea Municipală "Gospodăria Comunal - Locativă Călărași". În raionul Călărași, Consiliul raional Călărași, cu suportul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), implementează proiectul "Îmbunătățirea serviciilor de Aprovizionare cu Apă și Canalizare în orașul Călărași". Obiectivul proiectului este de a îmbunătăți accesul locuitorilor orașului Călărași la servicii calitative de alimentare cu apă și canalizare. Partenerii proiectului sunt Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Agenția de Dezvoltare regională Centru, Consiliul Raional Călărași și Primăria or. Călărași.

⁸ În 2018, în cadrul proiectului "Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova", implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) în numele Ministerului Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ) și cu suportului Guvernului României, Agenției Suedeze pentru Cooperare Internațională (SIDA) și Agenției pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională a Elveției (SDC) a fost elaborat capitolul "Dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și canalizare în raionul Călărași pentru perioada 2018 – 2025"

În cadrul proiectului urmează a fi implementate următoarele măsuri investiționale:

- ☑ Măsura Investițională nr. 1:
 - 15.845 km de conductă de apă este reabilitată și extinsă;
 - 4.902 km de rețele de canalizare.
 - Stație de clorinare-1 bucată.
- ☑ Măsura Investițională nr. 2:
 - 875 bucăți de bransamente la rețelele de apă renovate realizate:
 - 828 bucăți - direct din conductă;
 - 16 bucăți - direct din conductă de capăt;
 - 31 bucăți - pentru clădiri multietajate;
 - 234 bucăți de racordări la canalizare dintre care:
 - 112 case particulare;
 - 122 bucăți clădiri multietajate.

Aprovizionarea cu apă potabilă de calitate reprezintă un indice important în aprecierea calității vieții și asigurării unui mod sănătos de viață, constituie un element cheie pentru dezvoltarea economică. În perioada analizată toți indicatorii înregistrează creșteri, inclusiv a populației conectate la serviciul public de alimentare cu apă (cu 8% - RDC și cu 6.6% - rl Călărași).

În raionul Călărași, în anul 2019 lungimea totală a apeductelor și rețelelor de distribuție a apei s-a extins nesemnificativ cu 21,7 km doar în mediul rural. Dat fiind că nu toate sistemele de alimentare cu apă sunt funcționale, de facto pe parcursul anului au funcționat 5086,7 km de rețea în RDC(99,6%).

Tabelul 52. Apeducte si rețele publice de distribuție a apei

Anul / mediu	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași
	Lungimea apeductelor și rețelelor publice de distribuție a apei, km		Lungimea în funcțiune a apeductelor si rețelelor publice de distribuție a apei, km		Numărul de locuințe conectate la serviciul public de alimentare cu apa, unități		Numărul populației conectate la serviciul public de alimentare cu apă, persoane	
2017	4744.6	323.9	4641.5	323.9	184716	13183	495636	36658
urban	921.7	59.1	921.7	59.1	65270.0	5660	148101.0	14070
rural	3822.9	264.8	3719.8	264.8	119446.0	7523.0	347535.0	22588.0
2018	4958.9	329.6	4933.6	329.6	192419	13662	516939	37228
urban	919.1	59.1	913.1	59.1	65650.0	5939	150782.0	14247
rural	4039.8	270.5	4020.5	270.5	126769.0	7723.0	366157.0	22981.0
2019	5108.8	345.6	5086.7	345.6	201664	14424	535430	39063
urban	903.1	59.1	897.1	59.1	68569.0	5951	157095.0	14282
rural	4205.7	286.5	4189.6	286.5	133095.0	8473.0	378335.0	24781.0

Sursa: Biroul Național de Statistică

Și, totuși, cea mai mare discrepanță teritorială în accesul la surse de apă potabilă este în funcție de tipul localității, zonele rurale fiind în mare dezavantaj. Ponderea gospodăriilor rurale înzestrate cu apeduct constituie doar 37% față de 90% în mediul rural.

În 2019, în raionul Călărași doar 25 de localități din raion sunt conectate la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă. Astfel, ponderea populației conectate la serviciul public de alimentare cu apă în rl Călărași constituie 39063 persoane sau 51% din populația raionului Călărași. Cele mai multe persoane sunt conectate în orașul Călărași și

s. Sipoteni și constituie cîte 14282 și 5584 persoane, fiind urmate de s. Pîrjolteni (1700 persoane) și s. Pitușca (1474 persoane). În celelalte localități ponderea populației este nesemnificativă constituie între 67 persoane -1348 persoane.

Lungimea totală a apeductului pe raion este de 345,6 km.

Lipsa accesului la apeducte este compensată aproape în întregime de fîntîni. Populația din raion se alimentează cu apă potabilă din 3600 fântîni și izvoare. Pe teritoriul raionului există **71 fântîni arteziene, dintre care 60 funcționează**. Aproximativ 2/3 din apartamente/case din orașul Călărași sunt conectate la rețeaua cu apă potabilă și rețeaua de canalizare.

În 2019, rata de funcționalitate a sistemelor de canalizare constituie 100% (RDC și rl Călărași). Și în cazul rețelelor de canalizare, discrepanța dintre sat și oraș este enormă, rețelele publice de canalizare fiind aproape lipsă în mediul rural. În localitățile rurale din raion nu există sistem de canalizare funcțional, excepție 3 localități (Hirova, Onișcani și Sipoteni). Astfel, doar 14% din populația raionului Călărași beneficiază de serviciul public de canalizare. În 2019, ponderea populației rurale conectate este în creștere cu 148,6%.

Tabelul 53. Rețele publice de canalizare

Anul / mediu	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași	RDC	rl Călărași
	Lungimea totala a rețelelor publice de canalizare, km		Lungimea în funcțiune a rețelelor publice de canalizare, km		Numărul de locuințe conectate la serviciul public de canalizare, unități		Numărul populației conectate la serviciul public de canalizare, persoane	
2017	724.2	52.1	717.4	51.2	44078	3847	101426	9550
urban	493.8	44.7	493.8	44.7	39122.0	3501	87365	8750
rural	230.4	7.4	223.6	6.5	4956.0	346.0	14061	800
2018	757.1	51.2	748.3	51.2	45191	3927	109709	9738
urban	517.4	44.7	517.4	44.7	39941.0	3581	95183	8952
rural	239.7	6.5	230.9	6.5	5250.0	346.0	14526	786
2019	785.4	76.2	778.0	76.2	47952	4331	112410	10941
urban	518.1	44.7	518.1	44.7	41487.0	3581	94771	8952
rural	267.3	31.5	259.9	31.5	6465.0	750.0	17639	1989

Sursa: Biroul Național de Statistică

În raion sunt 4 stații de epurare a apelor uzate, dintre care 1 în mediul urban și 3 în mediul rural (s. Hirova, Onișcani și Sipoteni). În 2019 volumul total al apelor uzate evacuate în sistemul public de canalizare au constituit 246,4 mii metri cubi, dintre care 16% din mediul rural.

7.2. Sistem de încălzire

Localitățile rurale din raion nu sunt asigurate cu sisteme de încălzire centralizat, funcționează doar sisteme autonome private, excepție com. Hoginești (10 unități), com. Meleşeni (280), com. Răciula (18), com Rădeni (30), com. Sipoteni (448 unități). Ponderea gospodăriilor conectate la încălzire centrală este nesemnificativă și constituie 16% din gospodării, dintre care 67% din mediul urban și doar 3% din mediul rural. Instituțiile de învățământ și cele bugetare, în mare parte, sunt conectate autonom la rețeaua de gaze naturale. În 2019, 786 de unități în mediul rural sunt dotate cu încălzire centrală, iar

suprafața dotată cu încălzire constituie 61,3 mii m² sau 15% din suprafețe dotate cu încălzire centrală fiind în creștere cu 61% față de 2017.

7.3. Alimentarea cu gaze naturale

Localitățile din raion sunt asigurate cu gaz natural, dar numărul gospodăriilor conectate variază de la 61% (com. Țibirica) până la 100% (com. Tuzara, com. Bahmut). Acoperirea pe raion constituie 84%. În 2019 sunt conectați – 23706 din 28360 consumatori casnici, ce constituie 84%, inclusiv în or. Călărași din 5140 sunt conectați 90%.

Lungimea totala gazoductelor exploatate în raion constituie 674,615 km, din care 181.3 km – interrurale, iar 493,315 km – în localități.

Din toate gazoductele:

- 84,387 km – sunt construite din contul programei de investiții SA “Moldova - Gaz”,
- 275,045 km - din bugete de toate nivelele,
- 315,183 km – din contul populației si agenților economici.

7.4. Telecomunicații

Accesul la servicii de telecomunicații de calitate (telefonie fixă și telefonie mobilă) a sporit considerabil în ultimii ani, oferind servicii noi și diversificate (se referă la telefonie mobilă) pentru populație.

În raion activează un prestator de servicii de telefonie fixă – S.A. „Moldtelecom”, care în ultimii câțiva își diversifică serviciile pentru cetățeni. De asemenea raionul Călărași se află în aria de acoperire a operatorilor de telefonie mobilă Orange, Moldcell și Unite, care oferă oportunități diferite pentru alegerea operatorului, precum și o gamă variată de servicii pentru consumatori.

Toate localitățile din raion sunt telefonizate. Numărul total de abonați la Moldtelecom este de 30320 abonați, beneficiarii apreciind calitatea foarte bună a telefoniei. Numărul beneficiarilor de internet broadband constituie 4200 gospodării, iar internet wi-fi 6000 beneficiari.

În 2019, în raion activează 38 oficii poștale (cu 6% mai multe decât în 2016), care aprovizionează locuitorii cu ziare și reviste, acordă servicii de achitare a pensiilor, indemnizațiilor, efectuarea plăților pentru servicii de telefon, energie electrică, etc. În perioada analizată, numărul serviciilor prestate sunt în descreștere, inclusiv corespondențe (25%), distribuirea de ziare și reviste (-66%), telegramele expediate și recepționate (90%), mandate poștale și telegrafice, inclusiv mandate de pensii (38%).

Tabelul 54. Servicii prestate

	2017	2018	2019	2020	Total
Corespondențe	2000000	2395900	2455806	1500000	8351706
Ziare și reviste	365101	331218	310106	125408	1131833
Colete poștale	4830	3955	25900	5000	39685
Telegrame	311	72	93	30	506
Mandate poștale și telegrafice, inclusiv	2915	3020	3560	1804	11299

	2017	2018	2019	2020	Total
mandate de pensii					

Sursa: Direcția construcții

7.5. Iluminatul public

În raionul Călărași 70,8 km de străzi sunt iluminate, preponderent strada centrală a comunităților (excepție orașul Călărași). Astfel, în mediul rural, în comunitățile Pîrjolteni (lungime de 1.4 km sunt instalate 14 corpuri de iluminat), Temeleuți, Nișcani (1,0 km – 12 corpuri de iluminat), Dereneu (3,6 km - 90 felinare), Rădeni (7,8 km - 100 corpuri) iluminatul public este mai dezvoltat.

În cadrul raionului 46% din comunități nu beneficiază de iluminat public.

În orașul Călărași lungimea rețelei de iluminat public constituie 24 km și este în proces de modernizare.

7.6. Infrastructura drumurilor și serviciile de transport

7.6.1. Infrastructura drumurilor

R-nul Călărași este situat la 49 km nord-est de capitala Republicii Moldova, în regiunea Centru. Distanța până la punctul de trecere a frontierei este de 59 km.

Raionul se bucură de o poziție avantajoasă sub mai multe aspecte. În primul rând, teritoriul raionului este intersectat de importante căi de acces spre România și Ucraina, (căi ferate și șosele de importanță națională și internațională).

Principală componentă a infrastructurii drumurilor raionului Călărași este reprezentată de drumurile publice naționale (R1: care permite legătura cu punctele vamale Iași); (R20: Rezina – Orhei – Călărași, acesta fiind compus din 6 sectoare: I sector, 23.7 km, dintre care 12 asfalt și 11.7 km prelucrat; II sector, 6,3 km, dintre care 2.1 km asfalt și 4.2 km prelucrat; III sector, 14,2 km, dintre care 10.6 asfalt și 3.6 km prelucrat; IV sector, 30.6 km, dintre care 1.7 km cimentat, 13.25 km asfalt, 13.65 km pietruit; V sector, 7.2 km, dintre care 7.2 km asfaltat; VI sector, 23,4 km, dintre care 23.4 km asfaltat); (R21: R20 – sanatoriul "Codru", dintre care 11.35 km asfaltat).

Lungimea drumurilor publice este de 253.9 km. Lungimea drumurilor naționale este de 178,9 km, dintre care toate fiind cu acoperire rigidă. Lungimea drumurilor locale cu îmbrăcăminte rigidă constituie 74,9 km. În ultimii 3 ani, rețeaua de drumuri naționale și cele cu acoperire rigidă nu s-a extins.

Totodată, prin raionul Călărași trece calea ferată, aceasta având lungimea de 35 km, parcurând 3 stații de așteptare.

Starea drumurilor auto este deplorabilă, majoritatea din ele necesită reparație și reconstrucție. La reparația și întreținerea drumurilor sunt îndreptate sume foarte mici, ceea ce este insuficient pentru a executa lucrări capitale, din care cauză se execută doar lucrări de plombare a sectoarelor deteriorate.

7.6.2. Serviciile de transport

Raionul Călărași dispune de 10 rețele de transport local. Rețeaua de transport pentru călători include rute suburbane, care leagă orașul Călărași cu celelalte localități din raion și rute interurbane, ce asigură transport din raion spre capitală, precum și alte localități urbane.

În orașul Călărași funcționează o stație auto pentru transportul de pasageri. Itinerarul rutelor de pasageri include 10 rute interurbane cu 30 unități de transport și 5 rute locale cu 5 unități de transport public cu intervalul de circulație de 30 minute.

În raionul Călărași se găsesc următoarele rute auto, cu plecări din orașul Călărași :

- Strășeni – Chișinău – 58,8 km
- Ungheni - Sculeni – Iași – 98,5 km.

În 2019 au fost transportați cu autobuze și microbuze 695,2 mii pasageri sau cu 14% mai mult decât în 2017, iar pasagerii au parcurs 32,6 milioane pasageri-km sau cu 11% mai mult față de 2017.

La etapa actuală în raionul Călărași nu există servicii de taxi pentru cetățeni.

În raionul Călărași transportul feroviar este dezvoltat, fiind amenajate 3 stații de așteptare. Locuitorii pot circula cu mai multe curse: Chișinău – Ungheni (zilnic), Chișinău – Socola (Iași) (weekend), Chișinău-Moscova.

Parcursul mărfurilor realizat de întreprinderi și organizații în perioada de referință, 2017-2019, a totalizat 93302,5 mii tone - km, cu 4% mai puțin față de anul 2017. În anul 2019 întreprinderile de transport auto au transportat 365.4 mii tone de mărfuri, cu 34% mai mult față de 2017.

7.7. Infrastructura energetică și managementul eficienței energetice

Moldova depinde într-o măsură foarte mare de sursele energetice importate. Peste 95% din totalul de energie consumată este importată. În ultimii cinci ani, structura importurilor de surse energetice a fost mai mult sau mai puțin constantă.

Potențialul de eficiența energetică în Moldova este foarte mare. La nivel național, acest potențial se referă în principal la încălzirea clădirilor care nu sunt izolate, încălzirea apei menajere, iluminat și sistemele de ventilare. Majoritatea acestor sisteme sunt vechi, ineficiente, și sunt proiectate, operate și întreținute la un nivel slab. De aceea, în urma implementării măsurilor de eficiența energetică, de obicei se obțin reduceri semnificative ale cheltuielilor pentru energie.

8. MEDIUL

8.1. Factorii de poluare a mediului

Procesele actuale de producție și de consum nu produc doar bunuri și servicii. În egală măsură, produc și reziduuri. Acestea pot lua forma poluanților eliberați în mediu, a părților de materiale neutilizate (lemn sau metal) sau a alimentelor care nu sunt consumate dintr-un motiv sau altul.

În ultimele decenii factorii antropici de poluare a aerului au început să depășească după amploare pe cei naturali, căpătând un caracter global. Emisiile în atmosferă a nocivelor dăunătoare nu numai că distrug natura vie, afectează în mod negativ sănătatea umană, dar ele pot modifica însăși proprietățile atmosferei, ce pot duce la consecințe ecologice și climatice nefaste.

Poluanții din atmosferă variază în funcție de natura lor, concentrație cât și de durata acțiunii lor asupra organismului uman, provocând astfel consecințe grave. Specialiștii în medicină și ecologie au stabilit o legătură directă între degradarea mediului și creșterea numărului de persoane care suferă de alergii, astm, cancer și alte boli. Poluanții principali care acționează negativ asupra organismului uman sunt: oxizii de azot, dioxidul de sulf etc.

În perioada analizată ponderea substanțelor poluante în aerul atmosferic de către sursele staționare ale agenților economici este în creștere pe țară (1%) și descreștere nesemnificativă în regiunea centru (-1%).

În regiunea centru contribuția poluării aerului atmosferic de către sursele staționare ale agenților economici raionului Călărași este în descreștere cu 11% și în perioada 2014-2018 constituie în mediu 2,8%.

Tabelul 55. Evacuarea substanțelor poluante în aerul atmosferic de către sursele staționare ale agenților economici, tone

Regiune de dezvoltare /raion	2014	2015	2016	2017	2018	2014/2018
Total pe țară	14988.9	15761.8	15109.4	13802.1	15167.6	1%
Centru	4915.7	6074.0	5241.7	3923.8	4854.1	-1%
Anenii Noi	703.9	783.3	694.4	650.7	1273.1	81%
Călărași	139.9	140.4	151.9	127.3	125.1	-11%
Criuleni	160.6	178.7	193	135.6	163.7	2%
Dubăsari	61.4	61.4	59.5	60.8	58.7	-4%
Hâncești	851.2	758.6	726.8	750	723.3	-15%
Ialoveni	256.3	209.5	224.2	193.7	190.2	-26%
Nisporeni	80.4	94.7	92.4	94.4	90.9	13%
Orhei	289	321.3	299.2	230.3	498.4	72%
Rezina	1330.5	1448.7	746.8	795.4	888.4	-33%
Strășeni	413.1	284.6	307.8	331.4	264.4	-36%
Șoldănești	160.5	101.1	76.1	91	87.3	-46%
Telenești	51.4	1270.2	1223.8	123.2	120.3	134%
Ungheni	417.5	421.5	445.8	340	369.8	-11%

Sursa: Banca de Date Statistice

Astfel, în regiunea centru, cea mai mare pondere a substanțelor evacuate este din raioanele Anenii Noi (26%) și Rezina (18%), iar cea mai mică din raioanele Dubăsari (1,2%), Șoldănești (1,8%), Nisporeni (1,9%) și Telenești (2,5%). În 2018, ponderea

substanțelor poluante evacuate în aerul atmosferic de agenții economici ai raionului Călărași constituie 2,6%.

Astfel, aerul atmosferic preponderent este poluat cu substanțe gazoase și lichide (75%) și mai puțin cu substanțe solide.

Tabelul 56. Evacuarea substanțelor poluante în aerul atmosferic de către sursele staționare ale agenților economici, 2018, tone

Regiune de dezvoltare /raion	Total evacuate substanțe poluante	din care:				
		solide	gazoase și lichide	inclusiv:		
				dioxid de sulf	oxid de carbon	oxid de azot
Total pe țară	15 168	2 395	12 773	669	4 638	1 691
Centru	4854	709	4 145	237	1 357	489
Anenii Noi	1274	111	1163	8	128	80
Călărași	125	31	94	5	22	6
Criuleni	164	11	153	2	54	14
Dubăsari	59	0	59	0	34	10
Hâncești	723	128	595	98	165	17
Ialoveni	191	25	166	3	68	14
Nisporeni	91	17	74	1	26	4
Orhei	498	84	414	63	163	35
Rezina	888	96	792	6	490	273
Strășeni	264	85	179	30	77	9
Șoldănești	87	37	50	3	8	1
Telenești	120	6	114	6	52	13
Ungheni	370	78	292	12	70	15

Sursa: Banca de Date Statistice

8.2. Gestiunea deșeurilor

La capitolul salubritate situația este alarmantă, teritoriul raionului fiind inundat de gunoiști neautorizate și spontane. Actualmente, cea mai utilizată metodă de tratare a deșeurilor menajere este depozitarea pe sol, care reprezintă frecvent o sursă importantă de poluare a solului și a apelor subterane. În acest context, salubritatea localităților și managementul deșeurilor constituie un obiectiv important al structurilor locale. În 2018, în raionul Călărași sau format circa 11535 tone de deșeuri. Conform datelor statistice, generarea deșeurilor fluctuează anual, iar cantitatea deșeurilor utilizate și înhumate este în creștere. Aceste creșteri se explică prin faptul că s-a îmbunătățit activitatea serviciilor de salubritate a localităților, inclusiv în centrele raionale. Este evident că tendințele de creștere a volumelor de deșeuri menajere solide se explică și prin faptul sporirii consumului în ultimul deceniu.

Tabelul 57. Formarea deșeurilor de producție și consum, tone

Regiune de dezvoltare /raion	2014	2015	2016	2017	2018	2014/2018
Total pe țară	1830985	3981168	1609497	1605174	1597258	-13%
Centru	538330	921411	437435	708800	565244	5%
Anenii Noi	144095	498681	145771	205073	2008	-99%
Călărași	2233	6633	13887	2351	11535	417%
Criuleni	125298	154118	41566	120824	124201	-1%
Hâncești	140737	115124	104573	91441	159780	14%

Regiune de dezvoltare /raion	2014	2015	2016	2017	2018	2014/2018
Ialoveni	1917	3106	3265	3175	3286	71%
Nisporeni	313	124	127	611	720	130%
Orhei	72395	69255	71483	177596	119897	66%
Rezina	5358	25100	27366	28859	85499	1496%
Strășeni	13699	12524	5412	11555	8514	-38%
Șoldănești	1103	858	460	43466	43745	3866%
Telenești	10699	9530	1091	1426	1230	-89%
Ungheni	20483	26358	22069	22423	4829	-76%

Sursa: Banca de Date Statistice

În raion există circa 41 depozite de deșeurii pentru deșeurii menajere solide, depozite care nu sunt exploatate corespunzător: nu se compactează și nu se acoperă periodic cu materiale inerte în vederea prevenirii incendiilor, a răspândirii mirosurilor neplăcute; nu există un control strict al calității și cantității deșeurilor care sunt evacuate de la depozit; nu există facilități pentru recuperarea biogazului produs sau pentru recuperarea/tratarea filtratului; drumurile de acces spre depozite și în interiorul acestora nu sunt întreținute; depozitele nu dispun de împrejmuire, cu intrare corespunzătoare și panouri de avertizare.

Alt aspect negativ al gestionării neadecvate a deșeurilor îl reprezintă faptul că multe materiale reciclabile și utile sunt depozitate împreună cu cele nereciclabile, astfel pierzându-se o mare parte a potențialului lor util (hârtie, sticlă, metale, materiale plastice). Fiind amestecate și contaminate din punct de vedere chimic și biologic, recuperarea lor este dificilă. Deșeurile animaliere sunt utilizate preponderent de către locuitori în calitate de compost domestic.

În raionul Călărași infrastructura și managementul deșeurilor menajere solide este slab dezvoltată, atât cantitativ, cât și calitativ. Administrația publică locală nu dispune de capacități de management al deșeurilor, respectiv, în raion nu este creat un sistem organizat de colectare a deșeurilor, excepție oraș și câteva comune.

În mediul rural, în majoritatea localităților nu există servicii organizate pentru gestionarea deșeurilor, transportul la locurile de depozitare fiind făcut în mod individual de către generatori, excepție comunele Onișcani și Sipoteni, Țibirica și Tuzara, Nișcani și Răciula.

Î.M. "Gospodăria Comunal Locativă Călărași" conform statutului prestează mai multe servicii, inclusiv și colectarea și transportarea gunoierului. Astfel, serviciile de colectare a deșeurilor menajere au fost extinse și în afara orașului Călărași, la nivel de raion, în comunele Nișcani și Răciula.

Gestionarea deșeurilor este realizată în mod organizat, prin intermediul acestor servicii, care funcționează pe bază de contract cu generatorii individuali, dar atare sistem acoperă doar o parte din totalul generatorilor de deșeurii din mediul urban și rural. Cea mai mare gunoiște din raion este amplasată pe teritoriul fostei cariere de nisip pe teritoriul s. Nișcani, dar nu este amenajată conform standardelor.

La moment, salubritatea străzilor este efectuată doar în oraș de către ÎM Gospodăria Comunală Locativă Călărași. Pe teritoriul raionului sunt amplasate urne stradale doar în orașul Călărași, ceea ce de asemenea, contribuie la poluarea mediului ambiant.

8.3. Hazarde naturale

Societatea umană supraviețuiește într-un mediu natural-antropic în continuă schimbare supusă unor situații diverse, uneori periculoase, generate de mulți factori (naturali și antropici).

Fenomenele naturale extreme frecvente sunt seismele puternice, seceta, inundațiile, alături de alunecările de teren influențând direct viața fiecărei persoane societatea în ansamblu.

În ultimii ani s-au înțesat evident cazurile de manifestare a diverselor calamități naturale. La acestea atribuim: secete îndelungate, anotimpurile excesiv de umede, reci, ori prea calde, ploile torențiale mari, deseori cu grindină, inundațiile vaste, viscoale, iernile extrem de geroase ori extrem de blânde, înghețurile tardive de primăvară ori timpurii de toamnă, seismele, alunecările de teren, inundațiile și alte procese distructive.

Principala presiune asupra stării apelor de suprafață este exercitată de către om prin deversarea în emisări a apelor uzate neepurate sau insuficient epurate.

Calitatea solului este afectată fie de restricții determinate, factori naturali (clima, forma de relief, caracteristici edafice etc.), fie de acțiuni antropice agricole și industriale. Se observă o creștere a suprafețelor afectate de diferite procese de degradare cum sunt: eroziunea de suprafață și de adâncime, excesul de umiditate, alunecările de teren.

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
- În orașul Călărași problema deșeurilor este soluționată dat fiind faptul că primăria orașului a inițiat acțiuni care se refereau la posibilitatea locuitorilor orașului de a obține pubele; - În oraș, gunoiul este colectat săptămânal	- Lipsa tehnologiei de reciclare a deșeurilor; - Existența unui număr semnificativ de gunoiști neautorizate - Inexistența unui serviciu de salubritate a raionului - Insuficiența panourilor de informare cu privire la cultura ecologică - Insuficiența inspecțiilor ecologice - Nu este efectuată sortarea și tratarea deșeurilor în întreg raionul - Nu are loc reciclarea deșeurilor în raion - Lipsa unei infrastructuri tehnice de gestionarea deșeurilor - Insuficiența platformelor de colectare a deșeurilor în raion și lipsa acestora în celelalte localități ale raionului
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
- Existența programelor de finanțare în domeniul serviciului de salubritate; - Oportunitate de dezvoltare a serviciilor de salubritate prin clusterizarea localităților raionului și dezvoltarea formelor de cooperare inter comunitare	- Tendința crescută de evacuare a deșeurilor - Existența unui număr insuficient de gunoiști autorizate; - Existența unei cantități semnificative de deșeuri toxice care nu sunt neutralizate - Cultura ecologică a populației este redusă

	• Nerespectarea spațiilor autorizate de colectare a deșeurilor, precum și colectării selective a deșeurilor
--	---

PARTEA II.

STRATEGIA RAIONULUI CĂLĂRAȘI

PARTEA II: STRATEGIA

2.1. VIZIUNE

Viziunea conturează imaginea privitoare la profilul organizației, direcțiile principale de evoluție a domeniilor de interes public și răspunde la întrebarea: care este stadiul de dezvoltare spre care se tinde, pentru perioada 2021 - 2027.

Formularea presupune fragmentare viziunii în elemente-cheie, specifice fiecărui sector sau domeniu implicat.

Viziunea Raionului Călărași:

Raionul Călărași va fi o comunitate centrată pe nevoile cetățenilor cu o dezvoltare integrată, multidimensională prin

- Administrarea eficientă și eficientă a bunurilor publice
- Infrastructura de drumuri corespunde cerințelor de securitate
- Servicii de transport persoane de calitate accesibil pentru toate categoriile de beneficiari
- Amenajarea teritoriului corespunde unui cadru natural și construit armonios, care favorizează viața socială și culturală a populației
- Economie concurențială, tehnologizată cu potențial de export
- Surse de energie diversificate
- Învățământ de calitate într-un mediu de muncă stimulat
- Diversitate de servicii culturale și sportive pentru toate vârstele
- Patrimoniu valorificat în scopuri turistice
- Asigurare socială echitabilă.

2.2. OBIECTIVE STRATEGICE

Pentru realizarea **VIZIUNII**, în cadrul atelierelor de lucru, au fost formulate Obiectivele strategice. Ca finalitate, odată cu realizarea Obiectivelor strategice, trebuie să fie îndeplinită și **VIZIUNEA**. În timpul atelierelor de lucru au fost abordate toate aspectele dezvoltării socio-economice ale raionului Călărași, punctele tari și slabe, oportunitățile și pericolele, care pot influența realizarea Obiectivelor strategice. După analiza integrată a potențialului raional, a oportunităților și necesităților de dezvoltare, având drept punct de reper Viziunea strategică, au fost formulate următoarele Obiective Strategice:

Obiective strategice	Obiective specifice
Obiectiv strategic 1. Economie diversificată, cu valoare adăugată înaltă.	1.1. Climat investițional favorabil
	1.2. Mediu de afaceri competitiv
	1.3. Agricultură performantă, cu potențial de export
Obiectiv strategic 2. Proces educațional calitativ și eficient pentru toate vârstele	2.1. Sistem educațional asigurat cu cadre didactice și manageriale profesioniste
	2.2. Procesul educațional axat pe necesitățile educaționale
	2.3. Utilizare eficientă a finanțării alocate sistemului de educație

	2.4. Instituții educaționale dimensionate eficient în conformitate cu tendințele demografice
	2.5. Parteneriatele sociale (comunitare) durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung
	2.6. Oportunități de carieră profesională pentru toate vârstele.
	2.7. Sport de masă, care asigură un nivel înalt de sănătate a populației
Obiectiv strategic 3. Infrastructură socială și de sănătate renovată, cu servicii de calitate	3.1. Servicii sociale accesibile pentru toți beneficiarii
	3.2. Protecție/asistență socială echitabilă pentru grupurile social - vulnerabile
	3.3. Sistem medical eficient și performant, cu servicii de calitate
Obiectiv strategic 4. Mediu ambiant nepoluat și protejat	4.1. Populație cu un nivel înalt de educație ecologică
	4.2. Managementul integrat al deșeurilor solide
	4.3. Mecanism de management al riscurilor naturale implementat
Obiectiv strategic 5. Patrimoniului cultural și turistic valorificat	5.1. Unități culturale reabilite care oferă servicii diversificate
	5.2. Infrastructură a bibliotecilor și produse bibliotecare pentru toate vârstele
	5.3. Obiective turistice și de recreere valorificate și integrate în traseele turistice naționale
	5.4. Infrastructura turistică amenajată
	5.5. Destinații și produse turistice vizibile solicitate
	5.6. Personal competent din cultură și industria turistică
Obiectiv strategic 6. Acces nediscriminat a locuitorilor la servicii de utilități publice și infrastructură.	6.1. Nivel îmbunătățit de asigurare cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă potabilă
	6.2. Servicii centralizate de canalizare dezvoltate
	6.3. Infrastructură de drumuri cu un înalt grad de securitate a cetățenilor
	6.4. Consum eficientizat de energie în clădirile publice și private
Obiectiv strategic 7. Management administrativ modern și transparent.	7.1. Capacitate înaltă de atragere a investițiilor
	7.2. Finanțe publice eficace și eficient utilizate
	7.3. Proces decizional transparent

2.3. PLAN DE ACȚIUNI PRIORITARE

Obiectiv strategic 1. Economie diversificată, cu valoare adăugată înaltă

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
1.1. Climat investițional favorabil						
1.1.1. Dezvoltarea infrastructurii subzonei economice libere (SZEL Călărași)	Crearea hub-ului de utilități	2025	FNDR GIZ, KfW	30000.0	Specialist DEADR	Valoarea investițiilor atrase, 30000 mii lei Hub de utilități
	Crearea infrastructurii de drumuri interne	Permanent	Donatori, Buget raional	25000.0	Șef SZEL Călărași	25 km de drumuri interne
	Amenajarea Sectorului 2	2025	Donatori, Buget raional	-	SZEL Călărași	Sectorul 2 amenajat
	Construcția blocului administrativ	2024	Donatori, Buget raional	-	Șef SZEL Călărași	Bloc administrativ construit
	Construcția halei-pilot	2023	Donatori, Buget raional	-	Șef SZEL Călărași	Hală-pilot construită
	Instalarea panourilor solare	2023	Donatori, Buget raional	500.0	Administrația IP IAC Specialist Direcția Economie, Agricultură și Dezvoltare Rurală (Specialist DEADR)	Infrastructura IP Incubatorului de afaceri din Călărași dezvoltată 6 panouri solare instalate
1.1.2. Atragerea și valorificarea investițiilor străine	Amplificarea parteneriatului cu Camera de Comerț și Industrie	2025	-	-	Vicepreședinte, Specialist DEADR	2 acorduri de investiții 2 rezidenți atrași
	Atragerea potențialilor investitori din localitățile înfrățite	2025	-	-	Vicepreședinte, Specialist DEADR	2 acorduri de investiții 2 rezidenți atrași 20 scrisori/demersuri

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
						15 comunicate de presă Articole Postări pe paginile web 5 mese rotunde 7 ateliere de lucru 16 întâlniri 60 participanți
	Organizarea activităților expoziționale (Forumul economic)	2022-2025	Buget raional	50,0	Vicepreședinte, Specialist DEADR	5 Forumuri economice organizate 3 Acorduri de investiții 3 rezidenți atrași Scrisori/demersuri 10 Comunicate de presă 3 Articole Postări pe paginile web 4 Mese rotunde 6 Ateliere de lucru 50 participanți
1.1.3. Valorificarea potențialului economic	Crearea bazei de date privind locațiile cu potențial investițional	2021	-	-	Specialist DEADR	Baza de date creată (proprietate publică /privată, greenfield/ brownfield)
	Elaborarea materialelor promoționale investiționale (documentare, monografii, buclele)	Permanent	-	-	Specialist DEADR	Materiale promoționale investiționale elaborate Imagine cu grad sporit de atractivitate investițională 50 comunicate de presă 20 articole Postări pe paginile web 10 mese rotunde 15 ateliere de lucru 200 participanți
1.2. Mediu de afaceri competitiv						

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
1.2.1.Consolidarea capacităților antreprenorilor	Consultanță / asistență în lansarea unei afaceri/ identificarea oportunităților financiare/ în elaborarea Planurilor de afaceri	Anual	-	-	IP Incubatorul de afaceri din Călărași, Specialist DEADR	120 consultații anual Cel puțin 100 beneficiari privind programele existente de finanțare a afacerii (PARE 1+1, Start pentru tineri, Femei în afaceri etc) informate
	Organizarea seminarelor tematice destinate mediului de afaceri	Anual	-	-	Administrația IAC Specialist DEADR	4 evenimente destinate mediului de afaceri organizate anual 150 participanți
	Sporirea capacității de export a antreprenorilor locali	Anual	Camera de Comerț și Industrie	-	Administrația Incubatorului de afaceri Călărași (IAC) Specialist DEADR	Cel puțin 5 aplicații la programele aferente creșterii capacităților antreprenoriale (programe oferite de către ODIMM – GEA, PNAET etc.) 2 instruirii anual 60 participanți, inclusiv femei 5 evenimente anual
1.2.2. Creșterea competitivității întreprinderilor din raion	Evaluarea potențialului de clusterizare	2022	Buget APL, Donatori	100.0	Specialist DEADR, Camera de Comerț și Industrie, MADRM	Raport de clusterizare elaborat Cel puțin 10 beneficiari informați Potențial de clusterizare identificat 5 întreprinderi din raion asociate
	Organizarea instruirilor destinate mediului de afaceri în scopul contribuției la creșterea exporturilor produselor autohtone	Anual	-	-	Specialist DEADR	100 agenți economici instruiți 20 întreprinderi -exportatori Creșterea exporturilor produselor autohtone cu cel puțin 15%
1.3. Agricultură performantă, cu potențial de export						
1.3.1. Măsurile de protecție împotriva	Organizarea campaniilor de informare a	2021 - 2027	Buget APL, ONG	42.0	Specialist DEADR	4 campanii de informare a producătorilor agricoli organizate

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
hazardelor naturale	producătorilor agricoli					Diminuarea efectelor negative a hazardelor naturale cu 20% 700 de persoane informate
	Dezvoltarea capacităților de irigare a culturilor agricole	2021 - 2027	Buget APC, Donatori externi	În curs de estimare	Specialist DEADR	10 bazine de acumulare a apelor pluviale construite noi, care vor aproviziona 17 sisteme de irigare prin picurare și aspersiune
1.3.2. Dezvoltarea agriculturii ecologice	Promovarea bunelor practici privind producerea ecologică la culturile perene și de câmp	2021 - 2025	Buget APC, Donatori	60.0	Specialist DEADR	5 vizite de studiu organizate 75 de persoane participanți
	Certificarea producerii ecologice	2022 - 2026	ONG. Donatori	20.0	Specialist DEADR	Organizarea 5 instruiți 15 agricultori instruiți Obținerea a 12 certificate de producător ecologic
	Conservarea calității și a structurii solului	2021 - 2027	Buget APL, Donatori	50.0	Specialist DEADR	Organizarea a 14 instruiți privind conservarea calității și a structurii solului 250 agricultori instruiți Reducerea degradării răspândite a terenurilor cu 5%
1.3.3. Atragerea investițiilor în producerea agricolă tradițională și ecologică	Fortificarea lanțului valoric cu introducerea de noi soiuri cu productivitate înaltă	2021 - 2026	Donatori	70.0	Specialist DEADR	Organizarea a 14 instruiți 210 agricultori instruiți
	Campanii de informare a fermierilor privind oportunitățile de asociere în grupuri de producători pentru atragerea investițiilor	2021 - 2025	Buget APL de nivelul I și II, Donatori	85.0	Specialist DEADR	Organizarea 3 campanii de instruire și suport pentru organizarea exploatațiilor agricole în structuri asociative 30 producători agricoli vor fi instruiți 3 noi grupuri asociative create. 3 noi proiecte investiționale aplicate

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
1.3.4. Mărirea potențialului de export al produselor agricole	Organizarea instruirilor și școlarizării producătorilor agricoli cu privire la îmbunătățirea competitivității produsului agricol	2021 - 2025	Buget APL de nivelul I și II, Donatori	100.0	Specialist DEADR	5 activități de instruire și școlarizare a producătorilor agricoli 250 de agricultori instruiți
	Construcția casei de ambalare a produselor agricole	2022 - 2026	Buget APL, Donatori	2500.0	Specialist DEADR	700 t de fructe și pomeze ambalate pentru export / realizat 40 de producători agricoli asociați casei de ambalare
	Organizarea campaniilor de informare a producătorilor agricoli privind consolidarea terenurilor	2021-2027	Buget APC, Donatori	180.0	Specialist DEADR	7 campanii de informare organizate 1225 persoane instruiți Cel puțin 690 ha terenuri agricole consolidate

Obiectiv strategic 2. Proces educațional calitativ și eficient pentru toate vârstele

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
2.1. Sistem educațional asigurat cu cadre didactice și manageriale profesioniste						
2.1.1. Atragerea și menținerea cadrelor performante în sistemul educațional	Organizarea campaniilor media de promovare a carierei didactice	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	10.0	Șeful Direcției Învățământ Tineret și Sport (Șeful DÎTS)	1 campanie anual organizată 4 materiale media Cel puțin 100 de beneficiari informați
	Diversificarea facilităților acordate cadrelor didactice tinere care se angajează în instituțiile de învățământ	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	600.0	Consiliul Raional, Primarii localităților, Șeful DÎTS	Specialiști de profil asigurați cu spațiu locativ, în special în mediul rural – spațiu acordat pentru construcția caselor tinerilor specialiști Decizie aprobată de Consiliul raional Cadre didactice cu formare pedagogică la toate disciplinele în toate școlile Vârsta medie a cadrelor didactice în sistemul de învățământ din raion să scadă cu 3 ani până în 2022 și rata abandonului timpuriu al activității didactice să se diminueze cu 10%
	Implementarea unui sistem eficient și transparent de promovare în carieră a cadrelor didactice, bazat pe rezultate și performanțe profesionale	2021-2027	Bugetul DÎTS	10.0	Șeful DÎTS	Probe anuale de manifestare a creșterii profesionale, Etapa raională a concursului Pedagogul anului cu participarea a minimum 5 candidați la fiecare treaptă
	Formarea continuă a cadrelor didactice și de conducere din învățământ și încurajarea diversității ofertanților de programe de formare continuă	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Șeful DÎTS	100% din cadre didactice beneficiază de formări profesionale

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	Implementarea sistemului de credite de studii profesionale în practica de acordare a gradelor didactice	2021-2027	Bugetul DÎTS	20.0	Șeful DÎTS	Decizie aprobată de DÎTS
2.1.2. Asigurarea unui echilibru cantitativ și structural între ofertă și cererea de cadre didactice la toate nivelurile	Implementarea sistemului de mentorat la trei niveluri	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Mentorat eficient realizat în cazul 10% a tinerilor specialiști: mentoratul pentru stagiile de practică pedagogică; mentoratul pentru tinerii specialiști (de inserție); mentoratul de dezvoltare profesională la locul de muncă
	Evaluarea performanței cadrelor didactice în baza standardelor profesionale	2021-2027	Bugetul DÎTS	10.0	Managerii instituțiilor	100% din cadre didactice evaluate
2.1.3. Creșterea eficacității și eficientizarea managementului școlar la nivel de sistem, școală și clasă prin intermediul tehnologiilor informaționale	Implementarea Sistemului Informațional de Management Educațional	2021	Bugetul DÎTS	150.0	Șeful DÎTS	Direcția de Învățământ deține un sistem informațional funcțional care cuprinde registrul școlilor, elevilor și al profesorilor, în baza recensământului școlar și colectarea sistematică și corectă a datelor din școli Program de instruire elaborat Colaborarea cu Centrul Republican de Excelență în formarea cadrelor
	Dotarea instituțiilor cu softuri de management al școlii	2023	Bugetul DÎTS	500.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	100% din școli utilizează softurile de management (contabilitate, planificare bugetară etc.) 50% din școli utilizează softurile de management a clasei, evidența performanței elevilor și a comunicării între elev, profesori și părinți
	Crearea unui Centru de	2025	Bugetul DÎTS	2000.0	Șeful DÎTS	Centru creat

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	Excelență sub egida DÎTS					3 angajați Servicii prestate
2.1.4. Monitorizarea impactului activităților de formare continuă	Evaluarea impactului formării continue asupra calității actului educațional	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	10.0	Șeful DÎTS	Cheltuieli medii pentru organizarea activităților orientate spre asigurarea sistemului educațional raional cu cadre didactice și manageriale calificate
	Actualizarea datelor referitor la necesitatea de formare continuă în scopul măririi ratei de cadre didactice calificate	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	20.0	Șeful DÎTS	Cheltuieli medii pentru identificarea ariei de intervenție a DITS și a managerilor școlari, în scopul lichidării lacunelor depistate și dezvoltării profesionale
2.2. Procesul educațional axat pe necesitățile educaționale						
2.2.1. Extinderea accesului la educația timpurie de calitate	Implementarea cadrului de politici privind educația timpurie pentru toți copiii și a accesului echitabil la servicii de calitate la nivel local, instituțional și familial	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	10.0	Managerii instituțiilor, Șef DÎTS	Sporirea ratei de includere în educația preșcolară a copiilor de 3-5 ani de la 68% până la 90% în 2022 și a copiilor de 5 - 7 ani de la 71% la 100%
	Implementarea programelor de intervenție în vederea abilitării/reabilitării copiilor pe domenii de dezvoltare	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	10.0	Managerii instituțiilor	Identificarea timpurie a necesităților individuale ale copiilor pe domenii de dezvoltare Programe de intervenție în vederea abilitării/reabilitării copiilor pe domenii de dezvoltare elaborate 100% de localități copiii beneficiază de educație timpurie
	Diversificarea serviciilor de educație timpurie pentru a răspunde mai bine necesităților individuale ale copilului și celor locale	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor	Programul de intervenție timpurie aprobat și funcțional

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
2.2.2. Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu de 12 ani (liceu sau studii secundare profesionale, cursuri)	Implementarea de programe de responsabilizare a familiei, administrației publice locale, comunității, instituțiilor de învățământ privind asigurarea accesului tuturor copiilor/ elevilor la educație de calitate	Luna august a fiecărui an	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor	Rata de înrolare a persoanelor de până la 19 ani să fie de cel puțin 85%
	Elaborarea și implementarea măsurilor de prevenire și diminuare a abandonului școlar	2021-2027	Bugetul DÎTS	30.0	Managerii instituțiilor	Proiectul “O familie puternică pentru fiecare copil” implementat și evaluat Programul de prevenire a abandonului școlar elaborat și pus în aplicare Sistem de monitorizare a înrolării implementat
	Promovarea și implementarea unui proces educațional care asigură formarea competențelor necesare pentru afirmare și creștere personală, socială și profesională	2021-2027	Bugetul DÎTS	100.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Program implementat
	Diversificarea activităților extracurriculare	2021-2027	Bugetul DÎTS	400.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Creșterea numărului de cursuri opționale realizate în școli de la 12 la 22 de titluri
2.2.3. Reducerea abandonului școlar în învățământul primar și secundar general	Promovarea instrumentelor intersectoriale de prevenire și reducere a abandonului școlar	Luna decembrie a fiecărui an	Bugetul DÎTS	100.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Toți elevii cu vârste până la 16 ani și care se găsesc cu părinții pe teritoriul raionului frecventează școala sau beneficiază de opțiuni alternative de educație

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru părinți (inclusiv de etnie romă) despre necesitatea școlarizării și încadrării copiilor în învățământul obligatoriu și despre necesitatea continuării studiilor	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Mecanismul intersectorial este pus în aplicare prin ședințe comune de analiză și supervizare a situațiilor în care sunt implicați copiii Cel puțin 5 campanii de informare și conștientizare pentru părinți (inclusiv de etnie romă) despre necesitatea școlarizării și încadrării copiilor în învățământul obligatoriu și despre necesitatea continuării studiilor
	Îmbunătățirea sistemelor de monitorizare privind frecventarea școlii și reușita școlară	2021-2027	Bugetul DÎTS	10.0	Managerii instituțiilor	Minimum o ședință anual cu participarea specialiștilor din domeniile intersectoriale la întâlnirile cu părinții
2.2.4.Educație timpurie centrată pe copil pentru tranziția de succes către școală	Implementarea curriculumului de educație timpurie, în concordanță cu standardele de dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani	2021-2027	Bugetul DÎTS	100.0	Managerii instituțiilor	Toți educatorii sunt instruiți și aplică standardele de dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani Bază de date elaborată privind nivelului de dezvoltare a copiilor de vârstă timpurie în baza standardelor de dezvoltare
	Responsabilizarea cadrelor didactice pentru aplicarea eficientă și corectă a standardelor de dezvoltare a copilului de la naștere la 7 ani	2021-2027	Bugetul DÎTS	5.0	Managerii instituțiilor	Program implementat Cadre didactice pentru aplicarea eficientă și corectă a standardelor de dezvoltare a copilului de la naștere la 7 ani responsabilizate
	Evaluarea impactului curriculumului și implementarea	Anual	Bugetul DÎTS	10.0	Managerii instituțiilor	Program implementat și evaluat

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	instrumentelor de evaluare a gradului de pregătire pentru școală					
	Monitorizarea nivelului de dezvoltare a copiilor de vârstă timpurie în baza standardelor de dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani.	2021-2027	Bugetul DÎTS	10.0	Managerii instituțiilor	100% de copii evaluați
2.2.5. Asigurarea relevanței instruirii în învățământul primar și secundar general	Implementarea curriculei pentru învățământul secundar din perspectiva relevanței competențelor achiziționate pentru viață și a centrării pe elev	2022	Bugetul DÎTS	100.0	Șeful DÎTS	Competențe digitale relevante formate la 50% din elevii ciclului gimnazial și 80% la elevii etapei liceale Învățarea a 2 limbi străine în cel puțin 5 școli Învățarea a 2 limbi străine în cel puțin 17 școli Activitatea unui cerc de cercetare cel puțin în fiecare liceu
	Promovarea curriculumului la decizia școlii (CDȘ), a cross - curriculumului și abilitarea cadrelor didactice pentru proiectarea CDȘ	2021-2027	Bugetul DÎTS	200.0	Managerii instituțiilor	Completarea listei elevilor care frecventează cercurile de cercetare până la 18 Cel puțin 20 de profesori formați în proiectarea CDS (câte 5 anual)
	Implementarea standardelor de evaluare a elevilor în învățământul preuniversitar	2021-2022	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor	Standarde de evaluare implementate
	Implementarea cadrului general și a regulamentelor specifice pentru validarea	2021-2022	Bugetul DÎTS	100.0	Șeful DÎTS	Concursuri raionale organizate pentru elevi cu participarea, a cel puțin, 56% din elevii raionului pentru filiera

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	și recunoașterea rezultatelor învățării dobândite în context nonformal și informal					intelectuală, tehnologică, artistică, de sport
2.2.6. Integrarea sociolingvistică a elevilor din școlile alolingve, reprezentanților minorităților etnice și a persoanelor migrate	Asistarea gimnaziului Hârjauca pentru participare în proiectul ME privind integrare socio - lingvistică a elevilor școlii alolingve	2021-2027	Bugetul DÎTS	100.0	Managerul instituției, Șeful DÎTS	Gimnaziul Hârjauca înscris în proiectul de integrare socio - lingvistică proiectul de educație socio - lingvistică în LT „M. Sadoveanu” extins în clasele VII-XII
	Modernizarea procesului de predare a limbii și literaturii române în școlile alolingve prin racordarea la prevederile Cadrului European de Referință pentru Limbi	2023	Bugetul DÎTS	200.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Program implementat
2.2.7. Dezvoltarea și promovarea copiilor cu aptitudini speciale	Valorificarea potențialului cognitiv, sportiv, artistic, etc., în cadrul concursurilor școlare și extrașcolare	Permanent	Bugetul DÎTS	500.0	Managerii instituțiilor	Cheltuieli medii pentru dezvoltarea potențialului copiilor dotați Cel puțin 20 beneficiari implicați 50% de tineri implicați în activități culturale
	Motivarea elevilor cu aptitudini speciale precum și a cadrelor didactice în cadrul festivității tradiționale Gala Olimpicilor și a școlilor de vară pentru elevii dotați	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Cheltuieli medii pentru activității de promovare a pedagogilor cu vocație Cel puțin 2 participanți la Gala Olimpicilor și a școlilor de vară pentru elevii dotați
2.3. Utilizare eficientă a finanțării alocate sistemului de educație						
2.3.1. Fortificarea autonomiei	Obținerea statutului de ordonator secundar de	2022	Bugetul DÎTS	5.0	Șeful DÎTS	29 instituții școlare dețin statutul de ordonator secundar de buget

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
financiare a instituțiilor educaționale concomitent cu creșterea responsabilității acestora	buget de către toate instituțiile					
	Recrutarea specialiștilor în finanțe pe post de contabil al instituției de învățământ	2021-2027	Bugetul DÎTS	-	Managerii instituțiilor	100% de specialiști au urmat instruirii specializate
	Creșterea profesională a managerilor școlari în materie de management financiar	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Șeful DÎTS	29 manageri școlari formați în materie de management financiar
	Atragerea de fonduri extrabugetare pentru soluționarea problemelor din învățământ	2021-2027	Bugetul DÎTS	20.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Cel puțin 10 proiecte scrise Cel puțin 5 angajați implicați în procesul de scriere a proiectelor Cel puțin un proiect implementat în fiecare școală de circumscripție
2.4. Instituții educaționale dimensionate în conformitate cu tendințele demografice						
2.4.1. Asigurarea cu manuale și alte materiale didactice	Asigurarea gratuită cu manuale de calitate a elevilor claselor V-XII din familiile social- vulnerabile	Anual	Bugetul DÎTS	2000.0	Șeful DÎTS	Cel puțin 5 elevi primesc manuale gratuit anual în fiecare gimnaziu și 7 elevi în fiecare liceu
	Asigurarea cu manuale, alte materiale didactice și echipamente școlare adaptate la necesitățile persoanelor cu dezabilități, necesare pentru procesul de educație în toate instituțiile de învățământ	2022	Bugetul DÎTS	300.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	3 școli vor avea pante de acces în instituție Crearea ludotecilor în 5 instituții din raion
	Abonarea la publicații periodice, publicații științifice și beletristică	2021-2027	Bugetul DÎTS	100.0	Șeful DÎTS	12 biblioteci școlare au cel puțin un calculator conectat la internet Cel puțin 15 beneficiari

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
2.4.2. Dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente TIC	Implementarea abordării „Un calculator pentru fiecare elev”	2022	Bugetul DÎTS	3000.0	Șeful DÎTS, Managerii instituțiilor	Proces educațional în LT “M. Sadoveanu” organizat în baza manualelor electronice
	Implementarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale în procesul educațional	2022	Bugetul DÎTS	500.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Acces la Internet și infrastructura necesară asigurată Dotarea a cel puțin 15 școli cu table interactive care se aplică în procesul educațional
	Dotarea bibliotecilor școlare cu tehnică modernă și acces la Internet în scopul satisfacerii necesităților de informare și documentare a elevilor și cadrelor didactice	2022	Bugetul DÎTS	400.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Cartografierea materialelor din toate bibliotecile școlare cu prezentarea rezultatelor pe CD
	Facilitarea creării rețelelor de comunicare și de schimb de bune practici între cadrele didactice	Anual	Bugetul DÎTS	10.0	Șeful DÎTS	Conferință anuală privind rezultatele implementării TIC
	Diversificarea ofertei de cursuri opționale în învățământul primar și general	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	250.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Pagină electronice pentru plasarea produselor educaționale ale cadrelor didactice din raion creată Cel puțin 5 persoane instruite Opționalul TIC repartizat la doleanțele elevilor
2.4.3. Dezvoltarea și modernizarea rețelei de instituții pentru asigurarea	Inventarierea tuturor spațiilor instituționale	Anual	Bugetul DÎTS	40.0	Șeful DÎTS, Managerii instituțiilor	Procese-verbale ale rezultatelor inventarierii aprobate Lista instituțiilor elaborată, mijloace financiare identificate

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
accesului tuturor copiilor la educația de calitate	Implementarea programelor și proiectelor de reconstrucție și modernizare a sediilor instituțiilor de învățământ, inclusiv ținându-se seama de necesitățile persoanelor cu dizabilități	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	200.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	Sediile a 3 instituții de circumscripție modernizate, inclusiv conform necesităților persoanelor cu dizabilități Modernizarea grupului sanitar a cel puțin o instituție Copii cu dizabilități integrați în procesul școlar
	Reconceptualizarea învățământului liceal	Permanent	Bugetul DÎTS	50.0	Șeful DÎTS	Planul perspectiv elaborat și monitorizat spre îndeplinire Analize semestriale referitor la numărul de elevi din instituții, raportul elev / cadru didactic / rezultatele academice ale elevilor 2 campanii de sensibilizare la atuurile școlilor de circumscripție anual Cel puțin 100 de beneficiari informați
2.4.4. Dezvoltarea infrastructurii pentru odihna copiilor de vârstă școlară	Asigurarea funcționalității Taberei de Odihnă "Oricova"	Anual	Bugetul DÎTS	1300.0	Șeful DÎTS	Căsuțe noi pentru extinderea numărului de locuri construite Reparația anuală în tabăra de odihnă Act de primire - predare a lucrărilor aprobat 5 ture organizate în fiecare sezon estival Tabăra de Odihnă "Oricova" cunoscută și solicitată de părinți și copii Cel puțin 100 de beneficiari anual Creșterea numărului de beneficiari din categorii social-vulnerabile cu 10% anual
	Reparația capitală a	2023	Bugetul DÎTS	700.0	Șeful DÎTS	Reparația capitală a terenului de sport

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	terenului de sport al taberei de Odihna "Oricova"					al taberei Act de primire predare a lucrărilor aprobat
2.4.5. Asigurarea funcționalității transportului gestionat de DITS (13 unități)	Organizarea deplasării elevilor spre școlile de circumscripție situate în alte localități	2021-2027	Bugetul DÎTS	2000.0	Managerii instituțiilor	100% de elevi sunt asigurați cu transport, inclusiv toți elevii cu dizabilități 100% de unități de transport gestionate de DITS sunt funcționale
	Asigurarea îndeplinirii graficului de deservire tehnică pentru unitățile de transport	Anual	Bugetul DÎTS	400.0	Șeful DÎTS	100% de unități de transport corespund cerințelor de securitate
2.5. Parteneriatele sociale (comunitare) durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung						
2.5.1. Deschidere spre comunitate pentru educații de calitate	Diversificarea formelor de implicare a comunității și a familiei în procesul decizional	2021-2027	Bugetul DÎTS	60.0	Managerii instituțiilor	Grupul de moderatori format Programul de activitate aprobat Proiectul "O familie puternică pentru fiecare copil" monitorizat în fiecare localitate a raionului Programul PANDA, Consiliul Local al Elevilor format și activ Cel puțin 15 copii implicați, număr proporțional de fete și băieți 100% de decizii consultate cu reprezentanții părinților și comunității Cel puțin 10 copii și părinți implicați în procesul decizional
	Dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor	Programe de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale implementate

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
2.5.2. Promovarea parteneriatelor pentru educație	Implicarea partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor educaționale de nivel raional	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Șeful DÎTS	Acorduri încheiate cu Uniunea Tinerilor Romi, "Lumos", „Parteneriate pentru fiecare copil”
	Promovarea schimburilor de experiență între instituțiile de învățământ și cadre didactice și manageriale	2021-2027	Bugetul DÎTS	100.0	Șeful DÎTS	Toate școlile dispun în 2022 pagină WEB, pentru transparență în activitate
	Dezvoltarea mecanismelor de constituire a parteneriatelor pentru educația de calitate	Anual	-	-	-	Mecanisme de constituire a parteneriatelor pentru educația de calitate dezvoltate
	Promovarea dialogului cu societatea civilă și cu mediul de afaceri pentru stabilirea domeniilor de interes comun și pentru rezolvarea problemelor educaționale și comunitare	2021-2027	Bugetul DÎTS	50.0	Managerii instituțiilor	Stabilirea domeniilor de interes comun și pentru rezolvarea problemelor educaționale și comunitare dintre societatea civilă și cu mediul de afaceri Program de ghidare în carieră pus în aplicare în fiecare școală
	Participarea la programele și proiectele de cooperare la nivel regional și internațional, promovate de organizațiile internaționale	2021-2027	Bugetul DÎTS	100.0	Managerii instituțiilor Șef DÎTS	Cel puțin 15% din numărul școlilor implementează câte un proiect de cooperare
2.5.3. Asigurarea comunicării eficiente ȘCOALĂ-FAMILIE. Promovarea	Instituirea Școlilor pentru părinți, în scopul îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor	2021-2022	Bugetul DÎTS	200.0	Șeful DÎTS, Managerii instituțiilor	Creștere cu 20% a participării părinților în activități de educației parentale promovate de instituțiile educaționale

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor	Organizarea campaniilor de mediatizare și responsabilizare socială pentru educația parentală	2021-2027	Bugetul DÎTS	150.0	Șeful DÎTS, Managerii instituțiilor	Gradul de implicare al partenerilor educaționali, servicii desconcentrate și descentralizate este mai mare cu 20% Cadre didactice calificate pentru oferirea serviciilor de educație parentală
2.5.4. Integrarea sociolingvistică a elevilor reprezentanților etniei rome	Desegregarea elevilor din filiala Parcani a Gimnaziului Răciula	2021-2027	Bugetul DÎTS	20.0	Managerul instituției	Ședințe cu părinții, mese rotunde organizate în comun cu UNICEF, Terna Rom Rata participării părinților copiilor de etnie romă în viața școlară în creștere cu 20% Rata absenteismului și abandonului școlar cu reducere de 20% - 30%
	Asigurarea condițiilor pentru integrare sociolingvistică prin intermediul LUDOTECII create pentru copiii de etnie romă în LP Călărași, LT Țibirica, SP Buda	2021-2027	Bugetul DÎTS	100.0	Managerii instituțiilor	Program implementat
2.5.5. Promovarea imaginii sistemului educațional raional	Promovarea experienței cadrelor novatoare ce demonstrează performanță în activitatea didactică	2022	Bugetul DÎTS	20.0	Șeful DÎTS	Anual, cel puțin 2% din absolvenți își continuă studiile la facultăți cu profil pedagogice
	Organizarea Zilei autoguvernării în școli	Anual	Bugetul DÎTS	10.0	Managerii instituțiilor	2 evenimente anual Cel puțin 10 beneficiari implicați
	Promovarea atractivității meseriei de pedagog	Permanent	Bugetul DÎTS	5.0	Managerii instituțiilor, Șeful DÎTS	4 evenimente anual Cel puțin 10 pedagogi nominalizați
2.6. Oportunități de carieră profesională pentru toate vârstele.						

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
2.6.1. Suport la angajare pentru tineri/ servicii de integrare la locul de munca	Organizarea instruirilor cu grupuri de tineri care sunt în căutarea unui loc de muncă	Permanent	Bugetul DÎTS	100.0	Șeful DÎTS	100% de tineri instruiți
	Organizarea instruirilor pentru angajatori (stimularea angajării tinerilor)	Permanent	Bugetul DÎTS	40.0	Șeful DÎTS	4 evenimente anual Cel puțin 10 beneficiari instruiți
2.6.2. Formarea profesională a adulților	Organizarea cursurilor de calificare, recalificare, perfecționare și specializare	Permanent	Bugetul DÎTS	200.0	Șeful DÎTS	12 evenimente anual Cel puțin 20 beneficiari instruiți
	Promovarea accesului și participării adulților la procesul de învățare pe tot parcursul vieții	Permanent	Bugetul DÎTS	50.0	Șeful DÎTS	12 evenimente anual Cel puțin 10 beneficiari instruiți
	Multiplicarea exemplelor de bune practici ale parteneriatului social în formarea continuă	Permanent	Bugetul DÎTS	50.0	Șeful DÎTS	4 evenimente anual Cel puțin 10 beneficiari informați
2.7. Sport de masă, care asigură un nivel înalt de sănătate a populației						
2.7.1. Dezvoltarea infrastructurii sportive	Construcția sălii sportive polivalente raionale	2027	Bugetul DÎTS	50 000.0	Șeful DÎTS	Act de recepție final semnat Sală sportivă polivalentă funcțională
	Reabilitarea terenurilor sportive comunale	2021 - 2027	Bugetul DÎTS	4000.0	Managerii instituțiilor Șef DÎTS	100% de terenuri reabilite
2.7.2. Promovarea sportului de masă	Promovarea și susținerea sportului de performanță	2021-2027	Bugetul Consiliului Raional	550.0	Șef DÎTS	20 evenimente anual Cel puțin 10 sportivi delegați la competiții de rang național și internațional Cel puțin 10 sportivi delegați la diverse

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
						cantonamente de pregătire fizică cu scopul de a crește măiestria sportivă și a acumula experiența necesară
	Organizarea competițiilor sportive pentru sporturile de vară	Anual	Bugetul DÎTS	400.0	Managerii instituțiilor Șef DÎTS	4 evenimente anual Cel puțin 10 sportivi delegați
	Organizarea competițiilor sportive pentru sporturile de iarnă	Anual	Bugetul DÎTS	200.0	Managerii instituțiilor Șef DÎTS	2 evenimente anual Cel puțin 10 sportivi delegați
	Regenerarea tradiției sportive ca factor de educare și socializare	2022	Bugetul DÎTS	50.0	Șef DÎTS	2 evenimente anual Activități de sport de masă cu desfășurare anuală; Diversificarea sporturilor practicate la nivelul copiilor și tinerilor din raion cu 5%
	Dezvoltarea bazei de antrenament pentru tinerii sportivi ce frecventează Școala de Sport sau secții școlare sportive	2021 - 2024	Bugetul DÎTS	500.0	Șeful DÎTS	Participare la 100% de competiții sportive raionale 50% de copii implicați în activități sportive

Obiectiv strategic 3. Infrastructură socială și de sănătate renovată, cu servicii de calitate

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
3.1. Servicii sociale accesibile pentru toți beneficiarii						
3.1.1. Diversificarea serviciilor sociale	Reorganizarea și adaptarea Centrului de servicii sociale "Epitrop" la necesitățile specifice ale beneficiarilor	2021 - 2022	Buget raional, Donații	1000.0	Specialist Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei (Specialist DASPF)	Centrul de servicii sociale "Epitrop" reorganizat și adaptat 30 copii plasați și asistați 60 copiii asistați la servicii
	Consolidarea capacităților DASF în atragerea resurselor	2021 - 2023	Granturi, A.O. "Parteneriate pentru fiecare copil"	În curs de estimare	Specialist DASPF	O unitate creată în cadrul DASPF Cel puțin 2 propuneri de proiect elaborate și depuse anual
	Implicarea actorilor sociali (agenți economici, ONG etc.) în prestarea serviciilor sociale	2021 - 2022	Donații	În curs de estimare	Specialist DASPF	5 acorduri de colaborare încheiate pentru prestarea serviciilor sociale prin contribuții de resurse (umane, materiale și financiare)
3.1.2. Dezvoltarea parteneriatului public-privat a serviciilor sociale comunitare și de plasament	Diversificarea serviciului Asistență parentală profesionistă (APP) după tipurile de plasament de urgență și plasament de răgaz pentru copiii cu dizabilități	2021-2022	Buget raional, Donatori externi	APP de răgaz - 2434 lei / lunar per copil APP de urgență- 2014 lei per copil	Specialist DASPF	Serviciul de asistență parentală profesionistă diversificat 5 APP de urgență aprobați/ 30 copiii plasați 5 APP de răgaz aprobați/ 30 copiii
	Crearea și dezvoltarea serviciului social "Centrul maternal"	2021-2022	Buget raional, Donatori externi	-	Specialist DASPF	Servicii de găzduire, sănătate, psihosociale, de reintegrare în familie și societate și monitorizare

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
						postrezidențială prestate 10 cupluri mamă - copil 7 persoane angajate
	Crearea Serviciului social "Echipa mobilă"	2021-2022	Buget raional, A.O. "Keystone" Donații	500.0	Specialist DASPF	Cel puțin 2 servicii prestate 30 persoane asistate în scopul prevenirii instituționalizării, acordarea serviciilor sociale alternative de calitate și în dezvoltarea relațiilor interpersonale cu familia 4 persoane angajate (coordonator, asistent social, psiholog, kinetoterapeut)
	Servicii de zi prestate în cadrul centrului social "Dirk Harting"	2021 - 2027	Buget raional, A.O. "Maria Luchian", Donații	700.0	Specialist DASPF	Servicii prestate: program de menținere a sănătății, program al igienei personale, program de consiliere psihologică, program de instruire pentru persoanele aflate în dificultate, program minim de consultare medicală, program de terapie ocupațională, program socio-cultural 30 Beneficiari asistați conform regulamentului 4 unități angajate
3.2. Protecție/asistență socială echitabilă pentru grupurile social - vulnerabile						
3.2.1. Dezvoltarea resurselor umane în domeniul social	Formarea continuă a personalului (asistenți sociali comunitari, asistenți parentali profesioniști, asistenți personali, lucrători sociali, tutori/curatori, potențiali candidați la	2021	Buget raional, A.O. "Maria Luchian", Donații	100.0	Specialist DASPF	Cel puțin 5 instruiți 32 asistenți sociali comunitari, 111 asistenți personali, 25 asistenți parentali profesioniști, 45 lucrători sociali, 40 tutori/curatori, 10 potențiali candidați la adopție

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	adopte))					
	Eficientizarea activității Comisiei Raionale pentru protecția copilului aflat în dificultate și Consiliului Raional pentru protecția drepturilor copilului	2021	-	-	Specialist DASPF	18 Specialiști instruiți Decizii asumate în interesul superior al copilului
	Evaluarea competențelor profesionale	2021-2027	-	-	Specialist DASPF	230 angajați atestați
	Dezvoltarea voluntariatului în serviciile sociale prestate	2021-2022	-	-	Specialist DASPF	Dezvoltarea încrederii și suportului populației
3.2.2. Promovarea serviciilor sociale	Organizarea campaniilor de informare despre serviciile sociale	2021-2027	-	-	Specialist DASPF	Cel puțin 200 pliante repartizate Cel puțin 200 de persoane informate 2 articole în Mass-media publicate 4 Buletine informative anual elaborate
	Organizarea campaniilor sociale de caritate, de colectare a fondurilor	2021 - 2027	Buget raional	10.0	Specialist DASPF	5 campanii organizate 10 persoane care au beneficiat de ajutoare de caritate 3 Concerte de caritate Cel puțin 50 participanți 2 Boxe procurate 3 Tombole organizate 5 Scrisori de intenție
3.2.3. Elaborarea mecanismelor și îmbunătățirea calității serviciilor sociale	Dotarea cu mijloace de transport a asistenților și lucrătorilor sociali pentru deservirea persoanelor cu dezabilități la domiciliu	2021 – 2027	Buget raional, Buget APL de nivelul I	200.0	Specialist DCSP Călărași	Cel puțin 10 mijloace de transport a asistenților și lucrătorilor sociali pentru deservirea persoanelor cu dezabilități la domiciliu procurate
	Elaborarea strategiei de dezvoltare a serviciilor integrate de asistență	2021 – 2024	Buget MSMPS	100.0	Specialist DCSP Călărași	Strategie de dezvoltare a serviciilor integrate de asistență socială

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	socială					
	Dezvoltarea serviciilor sociale pentru consolidarea instituției familiale	2022 – 2024	Buget național	200.0	Specialist DCSP Călărași	Servicii sociale pentru consolidarea instituției familiale Mobilizarea cetățenilor și promovarea voluntariatului în sfera problemelor sociale
	Dezvoltarea serviciilor de asistență personală	2021 – 2027	APL de nivelul II	400.0	Specialist DCSP Călărași	Servicii de asistență personală dezvoltate
3.3. Sistem medical eficient și performant, cu servicii de calitate						
3.3.1. Îmbunătățirea stării de sănătate a populației raionului Călărași	Programul raional de combatere a hepatitelor virale B, C și D	Permanent	Fonduri de asigurări obligatorii în medicină, APC	1000.0	Specialist Direcția Centrul Sănătate Publică (DCSP) Călărași	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027
	Programul raional de reducere a afecțiunilor determinate de deficiența de fier și acid folic	Permanent	Bugetul de Stat	1000.0	Specialist DCSP Călărași	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027
	Programul raional de profilaxie și combatere a diabetului zaharat	Permanent	Bugetul de Stat	3000.0	Specialist DCSP	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027
	Programul raional de profilaxie a helmintiazelor	Permanent	Bugetul de Stat	1000.0	Specialist DCSP	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027
	Programul raional de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală	Permanent	Bugetul de stat, Donatori APL I, APL II, CSP, ONG, Inspectoratul	1000.0	Specialist DCSP Călărași	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
			de Poliție			
	Programul raional de Imunizări	Permanent	Bugetul de stat, Spital raional	1000.0	Specialist DCSP Călărași	Program implementat
	Programul raional de eradicare a maladiilor iododeficitare	Permanent	Bugetul de stat, CSP	100.0	Specialist DCSP Călărași	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027
	Programul raional de combatere și profilaxiei a rabiei	Permanent	Bugetul de stat, Buget raional	500.0	Specialist DCSP Călărași	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027
	Programul raional de control al tuberculozei	Permanent	Bugetul de stat	3000.0	Specialist DCSP Călărași	Program implementat Reducerea cu 10% a morbidității până în 2027
	Programul raional de profilaxie a traumatismului și intoxicațiilor profesionale	Permanent	Bugetul de stat, Comitetele sindicale	1000.0	Specialist DCSP Călărași	Program implementat Reducerea cu 5% a morbidității până în 2027
	Dotarea instituțiilor publice cu blocuri sanitare	2021 – 2027	Bugetul Public National, Donatori	390.0	Specialist DCSP Călărași	Instituții publice modernizate Cel puțin 10 de blocuri sanitare instalate
	Programul raional de dezvoltare a asistenței medicale de urgență	2021 – 2027	Bugetul Public National, alte surse	5000	Specialist DCSP Călărași	Program implementat Cel puțin 50 de beneficiari
3.3.2. Motivarea cadrelor tinere pentru angajare în funcții publice	Elaborarea măsurilor de stimulare a cadrelor medicale	Permanent	-	-	Specialist DCSP Călărași	Specialiști tineri angajați
	Elaborarea programului de asigurarea cu spațiu locativ	Permanent	Buget raional	20.0	Specialist DCSP Călărași	Spații locative acordate
3.3.3. Îmbunătățirea a continuă a condițiilor de	Modernizarea continuă a infrastructurii instituțiilor medicale	Permanent	Buget raional CNAM, donatori	Suma urmează a fi	Specialist DCSP Călărași	Inventarierea instituțiilor medicale Construcția edificiilor, reparația curentă și capitală a încăperilor,

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
activitate profesională			externi	estimată		amenajarea cu mobilier ergonomic și potrivit activității 50% din instituții modernizate
	Dotarea cu echipament a edificiilor medicale	Permanent	Buget raional CNAM, donatori externi	Suma urmează a fi estimată	Specialist DCSP Călărași	Inventarierea instituțiilor medicale Instituțiile medicale dotate cu echipamentul și tehnologiile necesare, în conformitate cu standardele stabilite, pentru aplicarea deplină a capacităților personalului medical în diagnostic și tratament Crearea condițiilor de muncă adecvate, dotare cu echipamentul și tehnologiile necesare activității, în vederea egalării condițiilor de lucru între mediul urban și rural
3.3.4. Programul raional de promovare a modului sănătos de viață	Elaborarea ghidurilor de educare a populației privind modul sănătos de viață	2021 – 2027	Buget raional, Spitalul raional	30.0	Specialist DCSP Călărași	Ghiduri distribuite Cel puțin 100 de persoane informate
	Formarea parteneriatelor cu ONG-urilor în vederea promovării culturii medicale și educarea medicală a populației (în special a tinerilor și copiilor)	2022	Buget raional	-	Specialist DCSP Călărași	Acorduri de colaborare încheiate cu ONG-urile Acțiuni de educare organizate în comun cu ONG-urile

Obiectiv strategic 4. Mediu ambiant nepoluat și protejat.

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
4.1. Populație cu un nivel înalt de educație ecologică						
4.1.1. Managementul terenurilor agricole	Instruirea pentru utilizarea metodelor conservative de exploatare a terenurilor agricole	Anual	Bugetul APL de nivelul I și II	50.0	Șef Direcția economie, agricultură și dezvoltare rurală (DEADR)	2 evenimente anual în toate comunitățile Număr proporțional de persoane informate, femei, bărbați, persoane cu dizabilități, pensionari
	Instruiri despre metode de administrare a deșeurilor vegetale în gospodăriile individuale	Anual	Bugetul APL de nivelul I și II	50.0	Șef DEADR	2 evenimente anual în toate comunitățile Număr proporțional de persoane informate, femei, bărbați, persoane cu dizabilități, pensionari
4.1.2. Administrarea spațiilor acvatice	Pașaportizarea spațiilor acvatice	2021	Bugetul APL de nivelul II	100.0	Șef DEADR	Raport aprobat
	Evaluarea potențialului de utilizare a spațiilor acvatice în scopuri de recreere	2021	Bugetul APL de nivelul II	10.0	Șef DEADR	Raport aprobat
4.1.3. Administrarea spațiilor silvice	Organizarea activităților de informare despre regulile de comportament în spațiile silvice	Anual	Bugetul APL de nivelul II	20.0	Șef DEADR	2 evenimente anual în toate comunitățile Număr proporțional de persoane informate, femei, bărbați, persoane cu dizabilități, pensionari
	Administrarea pășunilor, amenajament silvopastoral al pajiștilor comunale	Anual	Bugetul APL de nivelul II	20.0	Șef DEADR	Amenajament aprobat
4.1.4. Gestionarea deșeurilor casnice	Informarea populației cu privire la colectarea selectivă a deșeurilor	Anual	Bugetul APL de nivelul I și II	40.0	Primarii	4 evenimente anual în toate comunitățile Număr proporțional de persoane

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
						informate, femei, bărbați, persoane cu dizabilități, pensionari Îmbunătățirea înțelegerii conceptelor de reducere a deșeurilor, respective: Reducere, Reutilizare, Reciclare, Compostare
	Promovarea compostării deșeurilor organice /agricole în gospodării și pe platformele speciale de compostare	Anual	Bugetul APL de nivelul I și II	40.0	Primarii	2 evenimente anual în toate comunitățile Număr proporțional de persoane informate, femei, bărbați, persoane cu dizabilități, pensionari Diminuarea riscurilor și problemelor de sănătate asociate cu gestiunea defectuoasă a deșeurilor
4.2. Managementul integrat al deșeurilor solide						
4.2.1. Consolidarea și dezvoltarea cadrului instituțional la nivel de raion de gestionare a deșeurilor	Elaborarea componentei "Managementul Deșeurilor Solide" a Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică pentru raionul Călărași	2021	Bugetul APL de nivelul II	150.0	Președintele CR	Componenta Managementul Deșeurilor Solide aprobat
	Elaborarea studiului de fezabilitate pentru crearea infrastructurii de management al deșeurilor în raion	2022	Bugetul APL de nivelul II	200.0	Președintele CR	Studiul de fezabilitate elaborat
	Elaborarea studiului de fezabilitate a Centrului	2022	Bugetul APL de nivelul II	500.0	Președintele CR	Studiul de fezabilitate aprobat

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	Intercomunitar de Management al Deșeurilor Solide (CIMMDS)					
	Dezvoltarea și implementarea unui modul de instruire profesională în domeniul gestionării deșeurilor ale reprezentanților primăriilor și întreprinderilor de gestionare în domeniul gestionării deșeurilor	2021	Bugetul APL de nivelul II	20.0	Președintele CR	Module de instruire elaborate
	Stabilirea formei organizatorico-juridice și a cotei de participare a APL I pentru crearea companiei intercomunitare (CIM) pentru managementul deșeurilor	2022	Bugetul APL de nivelul II	2.0	Președintele CR	Concept aprobat
4.2.2. Dezvoltarea infrastructurii de management al deșeurilor la nivelul raionului	Stabilirea schemei de amplasare a depozitelor de deșeuri pe termen scurt	2022	Bugetul APL de nivelul II	10.0	Specialist Direcția construcții	Schema de amplasare aprobată
	Dotarea tehnică a unităților de colectare, transfer și transportare a deșeurilor (stații de transfer) din sistemului intercomunitar pentru colectarea separată a deșeurilor menajere	2024	Bugetul APL de nivelul II	10000.0	Specialist Direcția construcții	Dotări în conformitate cu studiul de fezabilitate
	Crearea Centrului Intercomunitar de Management al Deșeurilor	2025	Bugetul APL de nivelul II	30000.0	Specialist Direcția construcții	Depozitul de tranziție funcțional

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	Solide (CIMMDS)					
	Elaborarea unui Plan de închidere a depozitelor de deșeuri existente, neconforme cerințelor ecologice	2023	Bugetul APL de nivelul II	10.0	Specialist Direcția construcții	Plan aprobat
4.3.Mecanism de management al riscurilor naturale implementat						
4.3.1. Protecția spațiilor silvice	Elaborarea Planului Raional de Ameliorare a Mediului	2021	Bugetul APL de nivelul II	50.0	Specialist Direcția construcții	Plan aprobat
	Instalarea și reînnoirea inscripțiilor bornelor și panourilor informative pentru ariile naturale protejate de stat	Anual	Bugetul APL de nivelul II	10.0	Specialist Direcția construcții	100% de panouri reînnoite
	Plantarea coridoarelor ecologice forestiere pentru migrarea animalelor	Anual	Bugetul APL de nivelul II	100.0	Specialist Direcția construcții	10 ha plantate anual
4.3.2. Diminuarea eroziunii solului	Efectuarea amenajamentelor silvice pentru fondul forestier gestionat de APL	2021-2027	Bugetul APL de nivelul II	200.0	Specialist Direcția construcții	20 ha silvice amenajate anual
	Extinderea perdelelor forestiere, fâșiilor de protecție pentru prevenirea alunecărilor de teren.	2021-2027	Bugetul APL de nivelul II	400.0	Specialist Direcția construcții	40 ha plantate anual

Obiectiv strategic 5. Patrimoniului cultural și turistic valorificat

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
5.1. Unități culturale reabilite care oferă servicii diversificate						
5.1.1. Reabilitarea clădirilor și unităților culturale	Evaluarea tehnică a edificiilor culturale	2021 – 2025	Bugetul APL de nivelul I	350.0	Specialist Direcția Cultură și Turism	Prioritizarea și cartografierea clădirilor culturale (muzee, biblioteci) care necesită reparații Studiu de evaluare elaborat Evaluarea tehnică a edificiilor culturale
	Organizarea unei campanii de colectare a fondurilor pentru reabilitarea edificiilor culturale	2021 - 2023	Bugetul APL de nivelul I	7.0	Specialist Direcția Cultură și Turism	Campanii de colectare a fondurilor pentru reabilitarea edificiilor culturale organizate Cel puțin 10 evenimente organizate Cel puțin 500 de persoane implicate
	Reabilitarea edificiilor culturale	2022 – 2027	Bugetul APL de nivelul I și II, APC, Donatori	100000.0	Specialist Direcția Cultură și Turism	Cel puțin 10 edificii culturale din raionul Călărași reabilite Servicii culturale prestate raionului îmbunătățite
5.2. Infrastructură a bibliotecilor și produse bibliotecare pentru toate vârstele						
5.2.1. Diversificarea produselor bibliotecare și dezvoltarea relației cu publicul	Dezvoltarea sistemului de cataloage OPAC în bibliotecile raionale cu cel mai mare fond de carte	2021 – 2025	Bugetul APL II	35.0	Specialist APL II	Sisteme OPAC instalate Cel puțin 10 bibliotecari instruiți
	Dezvoltarea mecanismelor de împrumut a publicațiilor	2021 – 2025	Bugetul APL de nivelul II	20.0	Specialist Direcția Cultură și Turism (Specialist DCT)	Mecanisme de împrumut a publicațiilor în sistem tradițional, automatizat și interbibliotecar elaborate Cel puțin 20 de bibliotecari informați
	Instruirea continuă a specialiștilor în domeniu	2021 – 2027	Bugetul APL de nivelul I și II	35.0	Specialist DCT, APC	Cel puțin 20 de persoane instruite

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
			II			
5.2.2. Crearea unui mediu de lectură interactiv și atrăgător pentru cititori	Modernizarea infrastructurii bibliotecilor din raion	2021 – 2027	Bugetul APL de nivelul I și II, APC, Donatori	8000.0	Specialist DCT	Cel puțin 10 Studii privind funcționalitatea spațiilor bibliotecii efectuate Cel puțin 10 edificii bibliotecare din raionul Călărași modernizate Zone de lucru și agrement pentru utilizatori bibliotecari amenajate Asigurarea spațiilor funcționale cu minimum 25% mobilier confortabil Dotarea cu 15% anual cu echipament modern
	Realizarea studiilor anuale privind identificarea necesităților utilizatorilor	2021-2027	Bugetul APL de nivelul I și II	10.0	Specialist DCT	7 Studii anuale efectuate Cel puțin 1000 cititori intervievați
5.3. Obiective turistice și de recreere valorificate și integrate în traseele turistice naționale						
5.3.1. Dezvoltarea brandului cultural al raionului Călărași	Crearea paginii web al patrimoniului cultural din raionul Călărași	2021	Bugetul APL de nivelul II	25.0	Specialist DCT	Pagina web creată Informarea privind patrimoniul cultural din raionul Călărași
	Publicarea broșurilor despre tradițiile culturale ale raionului Călărași	2021 – 2024	Bugetul APL de nivelul II	21.0	Specialist DCT	Cel puțin 1 broșură elaborată Cel puțin 500 de broșuri diseminate Cel puțin 1000 persoane informate
	Crearea unui centru de promovare (publicitate, vânzare, informare despre expoziții, târguri) a obiectelor de artizanat	2021 – 2024	Bugetul APL de nivelul II, alte surse, sectorul privat	70.0	Specialist DCT, meșterii populari	Centru creat în incinta casei de cultură Cel puțin 50 de beneficiari Cel puțin 1000 de locuitori informați
	Elaborarea unui stand pentru participarea la expozițiile naționale și internaționale de	2021 – 2022	Bugetul APL II	70.0	Specialist APL	Stand pentru participarea la expozițiile naționale internaționale de specialitate Participarea la câte 1 expoziție națională și internațională de

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	specialitate					specialitate anual
5.3.2. Creșterea atractivității locațiilor turistice	Elaborarea Strategiei de dezvoltare a turismului în raionul Călărași	2021	Bugetul APL de nivelul II	35.0	Specialist DCT	Cel puțin 15 persoane implicate 1 Strategie de dezvoltare a turismului în raionul Călărași elaborată
	Amplasarea panourilor informaționale și a indicatorilor de circulație cu indicarea locațiilor și obiectelor turistice	2021 – 2025	Bugetul APL de nivelul I, S.A. “Drumuri”, alți finanțatori	50.0	Specialist DCT	Cel puțin 3 panouri informative amplasate Cel puțin 10 indicatori de circulație cu indicarea locațiilor și obiectelor turistice amplasate Creșterea cu 15% a numărului de turiști
	Stimularea creării unor zone de agrement turistic în apropierea obiectelor de destinație turistică	2021 – 2025	Bugetul APL II, Sectorul privat	Sursele agenților economici	Specialist DCT, agenți economici	1 PPP instituit Cel puțin 2 zone create Cel puțin 100 de beneficiari
5.4. Infrastructura turistică amenajată						
5.1.1. Dezvoltarea infrastructurii de suport turistic	Crearea Centrului de Informare și Dezvoltare turistică	2022 – 2023	Bugetul APL de nivelul II, surse externe	720.0	Specialist DCT	Metodologie de acumulare, analiză și diseminare a informației din domeniul turismului raional elaborată Centru de Informare ca anexă a Școlii de arte pe suprafața de aproximativ 40 m ²
	Elaborarea și certificarea rutelor turistice	2021 - 2023	Consiliul Raionul Călărași	50.0	Specialist DCT	2 rute turistice, certificate și incluse în ofertele turistice a rutelor turistice certificate Includerea potențialului turistic a raionului Călărași în circuitul turistic național 3 ghizi locali atestați
5.1.2. Diversificarea portofoliului de	Integrarea turismului culinar în traseele turistice	2021-2024	Surse private	-	Specialist DCT	Cel puțin 10 gospodării asociate programului turistic

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
produse turistice, turismul vitivinicol, de afaceri, rural, balnear, religios, de excursii	existente					Program turistic culinar elaborat
	Crearea traseelor de biciclete/ marcarea lor ca rută turistică cu indicatoare	2021-2023	Bugetul APL de nivelul I, Surse externe	100.0	Specialist DCT, agent economic	Traseu turistic de biciclete creat spre casa părintească; Traseu turistic de biciclete creat spre Vălcineț; Traseu turistic de biciclete creat spre casa mării – casa olarului; 10 biciclete puse în funcțiune; 120 de mini indicatoare amplasate (ex: pe copaci)
	Dezvoltarea turismului piscicol și a zonelor piscicole în scop de agrement	2021-2023	Surse externe	-	Specialist DCT, agenți economici	Amenajarea a cel puțin 3 iazuri în diverse zone: Hîrjauca, Răciula și Temeluți – Vălcineț
5.2. Destinații turistice vizibile cu produse solicitate						
5.2.1. Organizarea evenimentelor culturale	Organizarea evenimentelor pentru presă	2021 - 2027	Bugetul APL II	6.0	Specialist DCT	Număr de excursii desfășurate pentru promovarea valorilor culturale ale raionului Călărași
	Crearea rulajelor video și audio despre potențialul turistic al raionului, inclusiv a spoturilor publicitare	2021 - 2027	Bugetul APL II	25.0	Specialist DCT	Materiale elaborate (rulaje video și audio, spoturi publicitare) despre potențialul turistic al raionului
	Editarea materialelor promoționale	2021 - 2027	Bugetul APL II, Surse externe	125.0	Specialist DCT	5000 materiale promoționale elaborate și distribuite (ghiduri turistice, hărți a traseelor turistice, a programelor culturale existente etc.) Informație plasată online și accesată de către minimum 1000 vizitatori 4 billboarduri amplasate la intrarea în raionul Călărași dinspre Chișinău, dinspre Ungheni, dinspre Bălți și în

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
						centrul orașului; 5 hărți amplasate.
	Crearea cercurilor extrașcolare	2021 – 2023	Bugetul APL de nivelul I și II	200	Specialist APL II	Număr de cercuri create; Număr de tineri activ implicați în dezvoltarea turismului și participarea la diferite evenimente culturale
	Colaborarea cu diaspora pentru promovarea imaginii raionului și atragerea turiștilor străini	2021 – 2027	Bugetul APL de nivelul I și II	-	Specialist DCT	Număr de persoane activ implicate în promovarea imaginii raionului și atragerea turiștilor străini Creșterea cu 20% a numărului de turiști străini
5.1. Personal competent din cultură și industria turistică						
5.1.1. Instruirea și calificarea personalului în domeniul turismului	Organizarea cursurilor de instruire în domeniul managementului turismului	2021 - 2027	Bugetul APL de nivelul II	70.0	Specialist DCT	Cel puțin 10 persoane instruite Participanți ai traseelor turistice: personalul din cadrul CR și agenți economici
	Organizarea vizitelor de preluare a bunelor practici	2021 - 2027	Bugetul APL de nivelul II	60.0	Specialist DCT	3 specialiști instruiți în domeniul managementului turismului 7 agenți economici instruiți în domeniul turismului Cel puțin 10 vizite de studiu organizate pentru specialiști Cel puțin 2 bune practici preluate și implementate

Obiectiv strategic 6. Acces nediscriminat a locuitorilor la servicii de utilități publice și infrastructură

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
6.1. Nivel îmbunătățit de asigurare cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă potabilă						
6.1.1. Dezvoltarea infrastructurii aducțiunii regionale de transportare a apei potabile din râul Nistru pentru localitățile raionului Călărași	Lucrări de construcție a aducțiunii regionale Chișinău – Strășeni – Călărași	2021-2024	Guvernul German, KfW, cofinanțarea din partea APL și populației	330,0*	MADRM, Consiliul raionului Călărași și KfW Operatorii de servicii AAC	Construcția rețelei regionale de transportare a apei din râul Nistru în or. Călărași Conectarea și reajustarea sistemului de alimentare cu apă a or. Călărași. Optimizarea funcționării stațiilor de pompare Reajustarea fântânilor arteziene existente din or. Călărași în surse de rezervă de alimentare cu apă
	Construcția ramificațiilor aducțiunii regionale pentru toate localitățile rurale*	2024-2027	Bugetele locale și raional, donatori naționali și internaționali	La moment nu este posibil de estimat	Consiliul raional	Construcția etapizată a apeductelor regionale pentru localitățile rurale. Conectarea localităților rurale la aducțiunile regionale de apă Reajustarea fântânilor arteziene existente în surse de rezervă de alimentare cu apă Optimizarea funcționării stațiilor de pompare. Asigurarea dezinfecției apei în rezervoare de înmagazinare și turnuri de apă
	Soluționarea temporară a problemei calității apei în localitățile rurale	2021 - 2022	Bugetul APL I	Urmează a fi estimat suplimentar, în baza evaluării necesităților	Consiliul raional	Instalarea filtrelor de apă în instituțiile de învățământ din localitățile rurale Toate grădinițele, gimnaziile și școlile din raion sunt dotate cu filtre de apă

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
6.1.2. Dezvoltarea sistemului de alimentare cu apă în clusterul orașului Călărași (orașul + zona proximală)	Extinderea rețelelor de alimentare cu apă pentru or. Călărași (4,56 km) (FAZA I - GIZ)	2021	APL Călărași GIZ, operatorul apă-canal	0,9+7,2	APL Călărași, operatorul apă-canal, donatori	Lucrări de construcție Asigurarea a 600 de gospodării cu servicii de alimentare cu apă. Creșterea acoperirii cu servicii de alimentare cu apă de la 80% la 87%
	Extinderea rețelelor de alimentare cu apă pentru or. Călărași (10,4 km) pentru acoperirea 100% din populația or. Călărași	2021-2025	FNDR FEN	15,0*	APL Călărași, operatorul apă-canal, donatori	Lucrări de construcție Acoperirea a 100% din populația or. Călărași cu servicii de alimentare centralizată cu apă
	Construcția stației de dezinfecție cu hipoclorit de sodiu - (FAZA I - GIZ)	2021	FEN CIZ	1,1*	APL Călărași, operatorul apă-canal, donatori	Lucrări de construcție Darea în exploatare a stației de dezinfecție
	Extinderea sistemelor de alimentare cu apă existente în localitățile învecinate (Nișcani) - pentru acoperirea a 100% din populația localităților (8 km) (FAZA II - GIZ)	2021-2022	FNDR FEN	15,0*	APL Nișcani, operatorul apă-canal, donatori	Lucrări de construcție Acoperirea a 100% din populația s. Nișcani cu servicii de alimentare centralizată cu apă
	Dezvoltarea și interconectarea sistemelor de alimentare cu apă în localitățile învecinate, unde actualmente nu există sisteme de apeduct (Novaci - 9 km +1,1 km și Păulești - 9,4 km) (19,5 km) Faza II	2021	FNDR FEN	6,0*	APL Nișcani, Novaci, Păulești, operatorii de servicii AAC, donatori	Elaborarea documentației de proiect Acoperirea cu servicii: s. Nișcani - 390 gospodării (70%) s. Novaci - 813 gospodării (70%); s. Păulești - 415 gospodării (70%)
	Extinderea rețelelor de alimentare cu apă în localitățile rurale unde deja	2021 -2027	FNDR FEN	40,0**	APL, operatori de servicii AAC, donatori	Elaborarea documentației de proiect Lucrări de construcție Construcția a 100 km rețele de

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	există sisteme centralizate de alimentare cu apă					apeduct în 18 localități unde există deja sisteme de ACA
	Construcția sistemelor de alimentare cu apă în localitățile rurale unde nu există sisteme de alimentare cu apă	2021-2027	FNDR FEN	64,6**	APL, donatori	Elaborarea documentației de proiect Lucrări de construcție Construcția sistemelor noi de alimentare cu apă în localitățile care nu dispun de sisteme (Bularda, Frumoasa, Sadova, Răciula, Peticeni, Bahmut, Duma, Parcani, Podul Lung, Vărzăreștii Noi – 10,1 mii populație)
6.2. Servicii centralizate de canalizare dezvoltate						
6.2.1. Modernizarea și dezvoltarea sistemului de canalizare în clusterul Călărași (oraș + zona proximală)	Modernizarea și extinderea sistemului de canalizare în or. Călărași pentru a reduce infiltrările în sistemul de canalizare (4,6 km) (GIZ – FAZA 1)	2021	APL, GIZ, operatorul de servicii AAC	1,7* 14,4**	Operatorul de servicii	Lucrări de construcție 4,6 km rețele noi de canalizare construite
	Reabilitarea rețelelor de canalizare existente în or. Călărași pentru a reduce infiltrările în sistemul de canalizare (4,3 km) (GIZ – FAZA 2)	2023-2027	APL, donatori, operatorul de servicii AAC	1,7* 14,1*	Operatorul de servicii	Elaborarea documentației de proiect Lucrări de construcție 4,3 km rețele noi de canalizare construite
	Extinderea rețelelor de canalizare cu scurgere liberă pentru or. Călărași (25,4 km) și rețele sub presiune (1,3 km) (GIZ – FAZA 2)	2021 – 2027	APL, donatori, operatorul de servicii AAC	15* 125,2*	Operatorul de servicii	Elaborarea documentației de proiect Lucrări de construcție Asigurarea a 2 870 de gospodării cu servicii de alimentare cu apă. Creșterea acoperirii cu servicii de alimentare cu apă de la 52% la 95%
	Construcția sistemelor de	2021 – 2025+	APL, donatori,	15,7*	Operatorul de	Elaborarea documentației de proiect

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	canalizare în localitățile rurale –satelit (Novaci – 5,5 km + SPAU, Nișcani – 13,4 km + SE 1200 PE, Păulești – 6,5 km + SE 620 PE) (25,4 km Faza 2 GIZ)		operatorul de servicii AAC	130,7*	servicii	Lucrări de construcție Construcția sistemelor de canalizare centralizată în Novaci, Nișcani și Păulești
	Revizuirea capacităților stației de epurare a apelor uzate existente în or. Călărași și localitățile rurale ce urmează să formeze un sistem comun de canalizare Faza II	2022 – 2027	FNDR FEN	48*	APL, donatori, operatorul de servicii AAC	Elaborarea documentației de proiect (extinderea SE de la 14 000 PE la 17 000 PE) Lucrări de construcție (după necesitate) Modernizarea SEAU din or. Călărași Soluționarea problemei tratării nămolurilor formate la SEAU din or. Călărași
	Extinderea rețelelor de canalizare în localitățile rurale în care există deja stații de epurare	2021-2027	APL, donatori, operatorul de servicii AAC	41,4**	Direcția construcții	Elaborarea documentației de proiect (unde este necesar) Lucrări de construcție Acoperirea 100% cu servicii de canalizare în Onișcani, Sipoteni, Temeleuți și Vălcineț (103,4 km rețele) Extinderea rețelelor pentru acoperirea cu servicii a 100% din populație în localitățile: Onișcani – 1 km Sipoteni – 90 km Temeleuți – 5,4 km Vălcineț – 7 km Total 103,4 km

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	Construcția sistemelor de canalizare noi	2025-2027	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului	În curs de estimare	APL, donatori, operatorul de servicii AAC	Elaborarea documentației de proiect Lucrări de construcție Acoperirea cu servicii de canalizare a localităților din clusterelor Horodiște, Pitușca și Brăviceni Construcția sistemelor centralizate pentru clusterelor mari de localități: ✓ Clusterul Horodiște, Buda, Pârjolteni și Ursari, cu SEAU în localitatea Horodiște (4300 PE.), ✓ Clusterul Pitușca și Vărzărești, cu construcția SEAU în localitatea Pitușca (3500 PE), ✓ Stație micro-regională (5,7000 PE) pentru Brăviceni, Țibirica și Meleşeni, Sadova (2000 PE).
	Promovarea regionalizării și cooperării intercomunitare în organizarea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare	2021 - 2023	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului	În curs de estimare	Consiliul Raional Călărași, APL Călărași, instituțiile donatoare	Promovarea ideii și conceptului creării operatorului raional unic de AAC în raionul Călărași Crearea operatorului regional pentru raion în baza Î.M. "Gospodăria Comunal Locativă Călărași" Încheierea contractelor de delegare a gestiunii între operatorul raional și APL aderente Transformarea operatorului din or. Călărași în operator regional în devenire
6.2.2. Creșterea nivelului profesional al angajaților din	Instruirea și capacitarea personalului administrativ și tehnic	Permanent	Buget APL I și II	2% de la fondul de salarizare	Operatorii de servicii în cooperare cu	Evaluarea complexă a capacității umane a operatorilor și elaborarea recomandărilor

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
sector					Asociația AMAC, Universitatea Tehnică a Moldovei și donatorii	Suport financiar și metodologic pentru programe de instruire a specialiștilor din sector Consolidarea capacității profesionale a operatorilor
6.2.3. Înlocuirea rețelelor de apă cu grad înalt de uzură	Renovarea a cca 13,7 km rețele în or. Călărași (Faza I GIZ)	2021	FNDR FEN	2,7* 22,3*	APL Călărași, operatorul de apă și GIZ	Elaborarea documentației de proiect Înlocuirea 13,7 km de rețele de apeduct în or. Călărași ~ 13,7 km rețele noi, reducerea pierderilor și costurilor de exploatare
	Renovarea a cca 15 km rețele în zona rurală (Bahmut, Bravicea, Dereneu, Hirova, Săseni și Bahu).	2021 - 2027	FNDR FEN	6,0**	APL, operatorii de servicii, donatori	Elaborarea documentației de proiect Înlocuirea 15 km de rețele de apeduct în localitățile rurale 15 km rețele de apă reabilite (înlocuite) în zona rurală (pe cele mai problematice segmente).
6.2.4. Dotarea tehnică a operatorilor (mijloace de transport și utilaje)	Suport pentru dotarea tehnică corespunzătoare a operatorilor (Faza I GIZ)	2021-2023	FNDR CIZ	4,0*	Operatorii de servicii în cooperare cu donatorii (GIZ)	Evaluarea necesarului de dotări tehnice și cu utilaje, în funcție de gradul de acoperire a consumatorilor planificat în urma procesului de regionalizare Finanțarea proiectelor de dotare tehnică a operatorilor Instruirea specialiștilor pentru utilizarea echipamentelor noi Creșterea calității serviciilor de AAC livrate
6.2.5. Asigurarea evidenței apei captate, pompate și realizate	Sprijin pentru montarea debitmetrelor și contoarelor de apă	2021 – 2025	În curs de estimare	50.0	Operatorii, APL, donatori	Montarea debitmetrelor de apă la stațiile de pompare Montarea apometrelor de apă la consumatori (blocuri de locuit, apartamente, case individuale)

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
						Debitmetre și apometre procurate și montate
6.2.6. Sprijinirea perfecționării supravegherii și dirijării proceselor de producție	Suport pentru implementarea sistemelor SCADA	2021-2025	În curs de estimare	100.0	Operatorii, APL, donatori	Elaborarea și implementarea sistemului SCADA pentru sistemul de alimentare cu apă Elaborarea și implementarea sistemului SCADA pentru sistemul de canalizare
6.3. Infrastructură de drumuri cu un înalt grad de securitate a cetățenilor						
6.3.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere	Actualizarea programului de reabilitare a rețelei de drumuri locale	2022	Bugetul APL II		APL II	Program de reabilitare a rețelei de drumuri locale a raionului
	Modernizarea și întreținerea corespunzătoare a drumurilor de interes raional	Permanent	Bugetul APL II		APL II	Mecanism de monitorizare a calității lucrărilor de reparații și întreținere a drumurilor Circa 50 km drum reabilitate anual Reducerea numărului de accidente rutiere cu 50% până în 2027 70% a drumurilor de interes raional sunt clasificate în stare bună sau mediocră până în 2027
	Întreținerea stațiilor de pasageri	Permanent	Bugetul APL II	În curs de estimare	APL I	10 Stații de pasageri renovate
6.4. Consum eficientizat de energie în clădirile publice și private						
6.4.1. Promovarea utilizării eficiente a consumului de energie	Campanii de informare privind eficiența energetică	2021-2027	, APL I, APL II	200.0	APL I, APL II	10 Campanii de informare a populației și agenților economici pentru eficientizarea consumului de energie și utilizarea energiei alternative
	Elaborarea pașapoartelor energetice a clădirilor	2021-2027	Donatori	500.0	APL I, APL II	Cel puțin 10 pașapoarte energetice a clădirilor publice elaborate

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mii lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	publice					
6.4.2. Elaborarea planurilor proprii de eficiență energetică a APL – urilor	Elaborarea planul de acțiuni anual privind eficiența energetică	2021 - 2027		20.0	APL I, APL II	Plan de acțiuni privind eficiența energetică cu identificarea măsurilor prioritare, surselor de finanțare etc. elaborate
6.4.3. Utilizarea energiei regenerabile	Implementarea programelor de eficiență energetică în instituțiile publice	2021 - 2027	Donatori, APL	13000.0	APL I, APL II	Diminuarea consumului de energie cu minim 10%
	Instalarea sistemelor solare în instituțiile publice	2021 - 2027	Donatori, APL	500.0	APL II	5 sisteme solare pentru prepararea apei calde menajere în instituțiile publice din raion Diminuarea consumului de energie cu minim 10%
6.4.4. Dezvoltarea sistemului de iluminat stradal eficient energetic	Elaborarea auditurilor energetice ale sistemelor de iluminat stradal	2021 - 2027	FEE, APL	300.0	APL I	10 Audituri energetice ale sistemelor de iluminat stradal
	Modernizarea sistemului de iluminat public stradal	2021 - 2027	Donatori, APL de nivelul I și II	20000.0	APL I	50% din localități cu sistem de iluminat eficient

Obiectiv strategic 7. Management administrativ modern și transparent

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mi lei	Responsabil	Indicatori de performanță
7.1. Capacitate înaltă de atragere a investițiilor						
7.1.1. Dezvoltarea cadrului instituțional	Elaborarea Planului general pentru amenajarea teritoriului raionului (PUG raional)	2022	Bugetul CR	300.0	Vice-președinte	Plan aprobat Cel puțin 2 consultări publice organizate Cel puțin 50 de participanți
	Elaborarea planului de investiții capitale raional pe termen mediu	2021	Bugetul CR	30.0	Vice-președinte	Plan aprobat
	Crearea Consiliului economic pe lângă Președintele raionului	2021	Bugetul CR	-	Vice-președinte	Decizie de constituire a Consiliu Economic aprobată 4 ședințe anual
	Organizarea Forumului economic	2022 (o dată la 2 ani)	Bugetul CR	100.0	Vice-președinte	100 de agenți economici participanți
	Revizuirea statelor de personal a aparatului Președintelui raionului	2021	Bugetul CR	-	Vice-președinte, Serviciul resurse umane	Decizie aprobată
7.1.2. Creșterea capacităților angajaților subdiviziunilor și instituțiilor Consiliului Raional	Elaborarea raportului de Audit intern a aparatului Președintelui raionului	Anual	Bugetul CR	50.0	Vice-președinte	Raport aprobat
	Organizarea instruirii în domeniul managementului de proiecte	Anual	Bugetul CR	20.0	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți Cel puțin 3 proiecte depuse anual
	Organizarea instruirii angajaților în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC)	Anual	Bugetul CR	20.0	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți
	Elaborarea regulamentului cu privire la stimularea cadrelor tinere în	2021	Bugetul CR	-	Serviciul resurse umane	Regulament aprobat

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mi lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	subdiviziunile și instituțiile Consiliului Raional					
	Organizarea vizitelor de schimb de experiență	Anual	Bugetul CR	100.0	Serviciul resurse umane	2 vizite anual Cel puțin 5 funcționari implicați în schimbul de experiențe
7.2. Finanțe publice eficace și eficient utilizate						
7.2.1. Îmbunătățirea procesului bugetar	Instruirea specialiștilor din subdiviziunile și instituțiile Consiliului raional în formarea bugetului	Anual	Bugetul CR	10.0	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți
	Organizarea instruirii în domeniul utilizării metodelor de planificare și prognozare	Anual	Bugetul CR	10.0	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți
	Elaborarea regulamentului privind utilizarea fondului de rezervă	2021	Bugetul CR	-	Direcția finanțe, Secretarul Consiliului Raional	Regulament aprobat
7.2.2. Administrarea bunurilor domeniilor public și privat	Elaborarea raportului privind utilizarea bunurilor domeniilor public și privat	Anual	Bugetul CR	-	Direcția finanțe	Raport privind utilizarea bunurilor domeniilor public și privat aprobat Cel puțin 50 de locuitori informați
	Evaluarea potențialului de realizare a proiectelor de parteneriat public-privat	Anual	Bugetul CR	-	Specialist Direcția economie, Direcția finanțe	Raport aprobat
7.2.3. Achizițiilor publice transparente	Organizarea instruirii în domeniul procedurilor de achiziții publice a specialiștilor din subdiviziunile și instituțiile	Anual	Bugetul CR	10.0	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mi lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	Consiliului Raional					
	Organizarea instruirii în domeniul întocmirii caietelor de sarcini a specialiștilor din subdiviziunile și instituțiile Consiliului Raional	Anual	Bugetul CR	10.0	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți
7.3. Proces decizional transparent						
7.3.1. Transparența activității APL	Actualizarea informației pe pagina web a CR Călărași	Săptămânal	Bugetul CR	-	Secretarul CR	Informația actualizată săptămânal Cel puțin 5000 locuitori ai raionului informați
	Editarea și distribuirea ziarului „Transparența actului decizional în raionul Călărași”	Trimestrial	Bugetul CR	20.0	Secretarul CR	4 ediții publicate anual Cel puțin 5000 locuitori ai raionului informați
	Întocmirea raportului cu privire la transparența în procesul decizional	Anual	Bugetul CR	-	Secretarul CR	Raport aprobat
7.3.2. Îmbunătățirea mecanismelor de consultare a societății civile cu autoritățile publice	Organizarea instruirilor în domeniul transparenței procesului decizional	Anual	Bugetul CR	-	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți
	Organizarea instruirilor în domeniul colaborării între ONG-urile locale și APL	Anual	Bugetul CR	-	Serviciul resurse umane	100 % de funcționari instruiți
	Elaborarea raportului de monitorizare a implementării planului de acțiuni a Strategiei de dezvoltare a raionului Călărași	Anual	Bugetul CR Grant	-	Vice-președintele raionului	Raport elaborat și publicat Cel puțin 5 mii locuitori informați
	Organizarea dezbaterilor	Trimestrial	Bugetul CR	5.0	Secretarul CR	Minimum 4 dezbateri anual

Obiective specifice						
Programe	Proiecte	Perioada orientativă de execuție	Sursa potențială de finanțare	Valoare, mi lei	Responsabil	Indicatori de performanță
	publice a proiectelor de decizie a Consiliului raional					Cel puțin 1000 de participanți
	Întocmirea raportului cu privire la respectarea egalității de șanse între femei și bărbați în activitatea subdiviziunilor și instituțiile Consiliului Raional.	Anual	Bugetul CR Grant	-	Vice-președintele raionului	Raport elaborat

2.4. MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Implementarea Strategiei de Dezvoltare socio-economică poate fi divizată convențional în 4 etape:

1. **Adoptarea** Strategiei de dezvoltare. În cadrul acestei etape Strategia de dezvoltare va fi supusă Audierii publice. După Audiare și ajustarea propunerilor și recomandărilor făcute, Strategia va fi înaintată Consiliului raional spre aprobare. După aprobarea strategiei, Consiliul raional va coordona elaborarea planurilor de acțiuni semestriale și anuale privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul Strategic de Acțiuni.
2. **Implementarea** Strategiei de dezvoltare se va efectua prin realizarea acțiunilor concrete de implementare. Pentru fiecare acțiune, proiect vor fi stabilite obiective, planul activităților necesare, perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.
3. **Monitorizarea** Strategiei de dezvoltare. În perioada de implementare responsabilii de realizarea Planului de acțiuni vor raporta îndeplinirea acțiunilor, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea acțiunilor, proiectelor și direcțiilor strategice se va efectua prin intermediul Indicatorilor de implementare stabiliți. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.
4. **Actualizarea** Strategiei în cazul apariției unor noi necesități sau realizării unor proiecte, planul de acțiuni va fi modificat.

Monitorizarea implementării strategiei se va efectua de Comisia pentru Implementarea Strategiei, creată cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul Raional în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor factorilor implicați în dezvoltare:

- Grupul de planificare strategică
- Președinții comisiilor consultative de specialitate și secretarul Consiliului
- Comunitatea oamenilor de afaceri (directorii sau reprezentanții principalilor structuri economice din raion)
- Organizațiile non-guvernamentale (reprezentanți ai ONG-urilor ce activează în domeniul protecției mediului, social, apărarea drepturilor omului și de tineret etc)
- Reprezentanți ai grupurilor vulnerabile.

În implementarea strategiei responsabilitățile de bază vor fi:

- Planificarea implementării acțiunilor
- Elaborarea și promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare
- Coordonarea activităților de implementarea acțiunilor și proiectelor de dezvoltare
- Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate
- Monitorizarea implementării planului de acțiuni
- Elaborarea și dezbaterile proiectelor prioritare de dezvoltare
- Elaborarea și inițierea modificărilor în strategie
- Elaborarea studiilor și proiectelor de dezvoltare etc.

Comisia își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată în 6 luni. Raportarea implementării Strategiei se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor semestriale către Consiliul raional privind realizarea Planului de acțiuni și a obiectivelor strategice.